

Šv. Onos naktį...

/ Eilėraščių rinkinys /

Šv. Onos naktį...

Genovaitės Janulytės-Karpavičienės
partizaniškų eilėraščių rinktinė

Sudarė ir parengė Robertas Patamsis

Sudarė ir parengė Robertas PATAMŠIS

**Šios knygos leidybą finansavo trys Klaipėdoje dirbantys
gydytojai, bendraminčiai ir draugai:**

Vytautas Toliušis, UAB „Dermatologas“

Arvydas Dargevičius, RKL

Robertas Patamsis, KJL

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

Turinys

Eilės, virtusios dainomis.....	7
Poetės biografija ir kūryba.....	11
 Genovaitės Janulytės-Karpavičienės partizaninio karo metų poetinė kūryba	21
Į kovą už Tėvynę.....	22
Žaibui.....	23
Rasputinui, Pažaisliui, Vermachtui.....	25
Žuvusių Sauliūnų motinai.....	28
Laurenčikui.....	29
Budėk budėk, lietuvi.....	31
Mes, visi lietuviai, mylime Tėvynę!.....	32
Ko stovi nusiminus?.....	33
Riceris (Verikas).....	34
Neverkit, sesės, savo brolių.....	35
Šešiams Vienuolio būrio partizanams.....	36
Kas paguos tavo širdį, Tėvynė?.....	37
O Lietuva, motinėle.....	38
Ištiesk man ranką, mergučėle.....	39
Likime, likime.....	40
Pražydo pirmos melsvos žibutės.....	41
Pražydo pirmos miško žibuoklės.....	42
Daina.....	43

Kai sūnų išleidai.....	44
Partizano motinai.....	46
Partizanų gyvenimas.....	48
Partizanų himnas.....	50
Žydi vyšnios baltai.....	51
Pražydo baltos vyšnios.....	53
Dalia.....	54
Dalia tu mano nelaiminga.....	55
Paslėpk, naktele, giliai mėnulį.....	56
Keturiems gyviems partizanams.....	58
Tas Taujėnų gatves siauras.....	60
Vladui Žemaičiui.....	62
Žuvus Žaibui.....	64
Sudie, vargdieni ginklo broli.....	66
Pasusienio didvyriams.....	67
Tu pasimelski, miela mama.....	101
Pavasaris buvo malonus.....	102
Vlado Žemaičio šeimai.....	103
Enkavedistų nušautai mergaitei.....	104
Kalėjime.....	105
Ko taip visi nusiminę žiūríte į mus?.....	106
Ko taip baisiai nusiminę žiūríte į mus?.....	107
Ant Nevėžio krantų.....	108
Liki sveika, mergaite mano.....	109
Žuvus Sauliūnui ir Timinskui.....	110

Šventos Onos naktį.....	112
Nepamiršim niekad to praeities laiko.....	114
Juodgirio mūšis (1945 vasario 5).....	115
Žuvus Stasiui Januliui.....	119
Vasario 16-oji.....	121
Penkis metus tautos sargyboj.....	124
Žuvus Lietuv.....	126
Litui.....	128
Žuvus Aleksionui ir Aglinskui.....	130
Žuvus Judui ir Plienui (Špokui).....	132
Žaibui.....	133
Kai žūsta broliai partizanai.....	135
Ko lauki, jauna mergužėle?.....	136
Žuvus Juliui Miškiniai ir Jonui Aleksionui.....	137
Išleidus sūnų gint Tėvynės.....	139
Žuvusiems trims partizanams 1949 05.....	140
Pavasarij, anksti iš ryto.....	142
Motinos skausmas.....	143
Karas nusiaubė mūs šalį.....	144
Žuvusių Dailidėnų motinai.....	145
Žuvus Liūtui.....	146
Paliekant Tėvynę.....	148
Su alyvom mums užgimė meilė.....	149
Dieve, neapleiski Lietuvos vaikų.....	150
Tu toks gražus buvai, bernioke.....	151

Aš pasiklausiu šiaurės vėjelio.....	152
Išauš pavasaris laukuose.....	153
Žuvusiems partizanams.....	154
Ateik, o mielas juodaplauki.....	156
Kaip mums nemylėt šios brangios šalies.....	158
Nežinomi keliai.....	159
Marija, pažvelki iš aukšto dangaus. 1948 m.....	160
Partizano meilė.....	161
Partizano mergaitei.....	163
Paliko tuščias senas tėvų namas.....	164
Partizanams einant.....	165
Saulėlydžiui gėstant.....	167
Mergaitė.....	168
Dar nesenai tu man kalbėjai.....	169
Kalėjime. 1947 m.....	170
Kokia tu graži, Tėvyne.....	171
Nebegriš sūnelis.....	172
Žuvusiam partizanui.....	173
Tremtinei.....	174
Sapnas	175

Eilės, virtusios dainomis

Didžiausius išbandymus mūsų tauta patyrė antrosios sovietinės okupacijos metu, ypač stalininio teroro ir represijų metais. Okupantai naikino mūsų tautą ne tik fiziškai - naikino ir jos kultūrą, papročius, tikėjimą, net kalbą. Bolševikai, žudydami bei tremdami labiausiai išsilavinusius ir patriotiškai nusiteikusius lietuvius, tikėjosi, kad taikant sovietizacijos politiką likusią tautos dalį pavyks surusinti bei paversti savo vergais. Kovotojai už Lietuvos laisvę suprato, kad norint tautai išlikti, būtina augančiai kartai perduoti pasipriešinimo dvasią, o veiksmingiausiai ir paprasčiausiai tą buvo galima padaryti laisvu meniniu žodžiu - eilėraščiu ar daina. Lietuvoje niekada per tokį trumpą laiką nebuvo sukurta tiek daug dainų, kaip partizaninio karo metais. Daina ir malda lydėjo mūsų partizanus nuo pat pirmųjų kovos už laisvę dienų. Dainų tekstus kūrė daugybė pagrindžio poetų - partizanai, jų ryšininkai ir rėmėjai, laisvės kovotojus palaikantys civiliai asmenys. Gražiausiems ir sklandžiai sueiliuotiems eilėraščiams būdavo pritaikomos liaudies dainų melodijos ir jie tapdavo partizanų dainomis. Partizanai šias naujas, pasipriešinimo metais gimusias dainas dainuodavo lankydamiesi pas savo rėmėjus, o jie šių dainų išmokydavo savo artimuosius, kaimynus. Daugelį jaunų žmonių žavėjo melodingos partizanų dainos bei jų žodžiai, jie dainuodavo patys ir užsirašydavo dainų tekstus, juos platindavo net ir žinodami, koks likimas jų laukia, jeigu apie tai sužinos priešai. Pagrindžio eilės dažnai buvo spausdinamos Lietuvos partizanų leidiniuose.

Okupacijos sąlygomis laisva spauda buvo leidžiama tik partizanų bunkeriuose. Jos pagrindinė paskirtis buvo ugdyti tautoje nacionalinę ir valstybinę sąmoningumą bei pasipriešinimo dvasią. Ypač vėlesniais pasipriešinimo kovų metais pagrindžio spauda tapo vos ne vienintelis kiek veiksmingesniu ginklu kovojant su okupacija ir rusifikacija. Kita vertus, gyventojams tai rodė, jog pasipriešinimas dar nepalaužtas, dar gyvas.

Partizanų leidiniai stengėsi išreikšti lietuvių tautos valią, palaikyti tautinę moralę ir ruošti tautą lemiamai išsilaisvinimo kovai. Partizanai siekė, kad spaudoje atsispindėtų tautos gyvenimas, vargai, kančios ir viltys, kad laisvas lietuviškas žodis pasiektų kiekvieno lietuivio širdį. Dažnai partizaniškos spaudos leidiniuose būdavo spausdinamos pagrindžio poetų sukurtos eilės, ska-

tinančios kovoti dėl Lietuvos laisvės. Pagrindinių Aukštaitijos partizanų periodinių leidinių - „Aukštaičių kovos“, „Partizanų kovos“, „Laisvės šauklio“, „Tėvynei šaukiant“, „Lietuva brangi“ - redaktoriai Bronius Kazickas-Saulius, Juozas Kemeklis-Rokas, Bronius Krivickas-Vilnius, Stasys Satkevičius-Gintvytis, Kazimieras Tvaska-Rugelis taip pat kūrė eilėraščius ir juos skelbė savo redaguojamuose leidiniuose. Partizaniškos spaudos redaktoriai gerai suprato tautos kūrybos reikšmę kovoje dėl laisvės. Pvz., Šarūno rinktinės OS viršininkas (o nuo 1947 metų - Algimanto apygardos partizanų leidinių redaktorius) Jurgis Urbonas-Lakštutis 1946 m. spalio 3 d. išleido įsakymą Nr. 2 Šarūno rinktinės kuopų vadams „Dėl 1944-1946 m. bolševikmetį atvaizduojančios tautosakos rinkimo, užrašymo ir užregistravimo“. Jame nurodyta, kad būtina rinkti eilėraščius, dainas, posakius, anekdotus, pasakojimus, atspindinčius tautos išgyvenamą metą ir visą surinktą medžiagą perduoti rinktinės štabui. Partizanų leidinių redaktoriai vienijo intelektualiausias, kūrybiškiausias patriotines jėgas savo krašte, skatino gabesnius kūrėjus, rinko ir publikavo jų darbus. Bet, deja, iki šiol nėra žinoma daugelio partizanų spaudoje skelbtų eilėraščių ar kitų tekstų autorių, nes visi jie buvo pasirašomi slapyvardžiais.

Viena iš tokių ilgą laiką neįvardytų partizaniškų eilių kūrėjų yra Vyčio apygardos partizanų ryšininkė Genovaitė Janulytė iš Traupio parapijos, Mikūniškių kaimo. Jos eilės, kurių dauguma virto dainomis, geriausiai buvo žinomos Traupio, Taujėnų ir Kavarsko apylinkių kovotojams už Lietuvos laisvę bei jų rėmėjams. Nors dauguma iš jų pažinojo tikrąjį eilėraščių autorių, bet niekas jos neišdavė. Janulius sovietų valdžia laikė nepatikimais, todėl ne kartą jų namuose vykdavo kratos. Tačiau priešams nepavyko surasti poetės eilių, jos toliau plito visame krašte, nes buvo perrašomos, platinamos, dainuojamos, išmokstamos atmintinai.

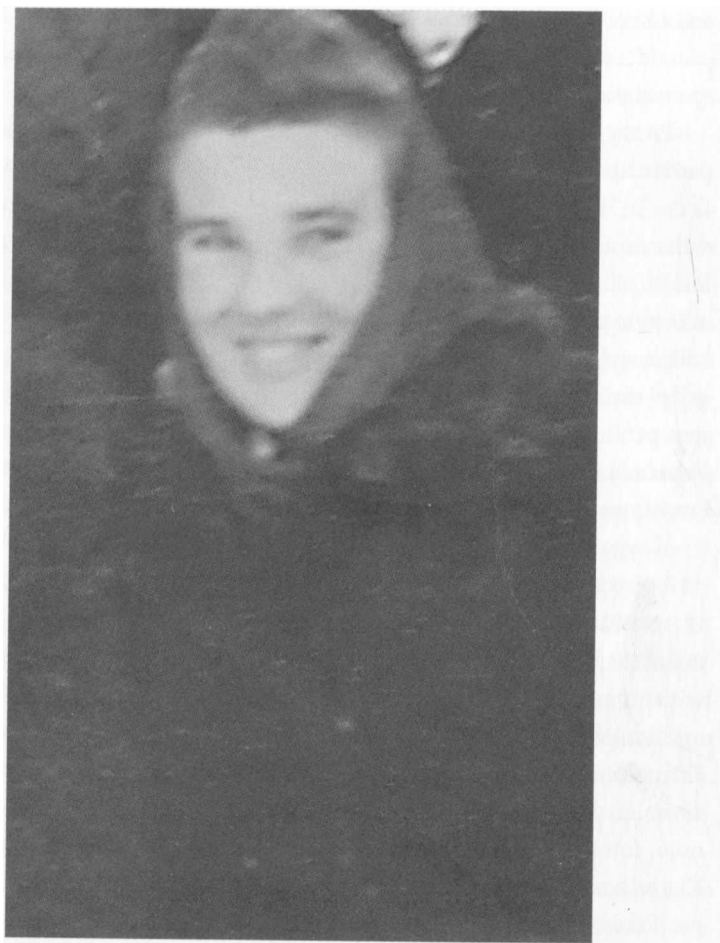
G. Janulytė buvo viena iš produktyviausių ir gabiausių partizaniškų eilių kūrėjų Aukštaitijoje. Jos eilėse atsispindi tautos gyvenimas sovietinės okupacijos bei teroro metais, lietuvių vargai, kančios ir viltys. Iš kitų poetų G. Janulytė išsiskiria tuo, kad sukūrė ypač daug eilėraščių, skirtų konkreitiems partizanams ar jų žūčiai paminėti, taip pat svarbiausiems partizanų mūšiams, vykusiams šiame krašte, atminti. Autorė savo eiles ne kartą yra perrašiusi ir išdalinusi laisvės kovotojams bei juos rėmusiems savo kraštiečiams. G. Janulytės eilės pasižymi sklandumu ir dainingumu, todėl greitai virsdavo partizanų dainomis. Jos partizaninio karo metais buvo dainuojamos Algimanto, Vyčio, Didžiosios Kovos

apygardos laisvės kovotojų, plito lageriuose ir tremtyje tarp politinių kalinių ir tremtinių. Bausmės vietose susitikę buvę partizanai ir ryšininkai, kilę iš įvairių Lietuvos vietų, vieni kitus pamokydavo savo krašto dainų ar eilėraščių. Iki pat atgimimo šias eiles saugojo pati autorė, ne kartą yra jas perrašiusi. Vienas jos eilėraščių rinkinys atgimimo pradžioje iškeliavo net į Ameriką, pažadėjus išspausdinti atskira knyga, bet pažadas liko neištesėtas.

Pirmą kartą šeši jos eilėraščiai buvo išspausdinti 1990 m. išleistame dzūkų partizanų dainų rinkinyje „Sušaudytos dainos“ (knygos sudarytojai Vytautas Ledas ir Henrikas Rimkus), bet šioje knygoje G. Janulytė nėra paminėta, nes sudarytojai neturėjo duomenų apie tai, kas yra šių dainų tekstų autorius. Jos leidinyje buvo įvardytos dzūkų partizanų dainomis. Tai rodo, kad G. Janulytės eilės plito plačiai, galbūt jas Dzūkijos laisvės kovotojai išmoko lageriuose iš kartu kalėjusių Anykščių, Panevėžio, Ukmergės krašto laisvės kovotojų ir po tremties grįžę į savo kraštą išsaugojo savo atmintyje šių dainų žodžius, o atgimimo metais juos perdavė knygos sudarytojams. Trisdešimt du G. Janulytės eilėraščiai buvo išspausdinti 2015 m. išleistoje knygoje „Aukštaitijos partizanų eilės ir dainos“ (sudarytojas Vaclovas Slivinskas), bet ir šioje knygoje nėra jos pavardės.

Knyga „Šv. Onos naktį“ į dienos šviesą iškelia dar vieną beveik niekam iki šiol nežinomą partizaniškos poezijos kūrėją bei jos kūrybą. Šioje knygoje yra publikuojamas visas mūsų dienų sulaukęs autorės kūrybinis palikimas, menantis kovas už laisvę. Kai kuriuos G. Janulytės eilėraščius, pvz., „Dar neseniai tu man kalbėjai“, „Sapnas“, „Tu toks gražus buvai, bernioke“, „Partizanų himnas“, galima priskirti prie gražiausių pagrindžio kūrybos pavyzdžių. Knygoje identifikuoti visi partizanai, G. Janulytės eilėse įvardyti slapyvardžiais, ji gausiai iliustruota partizanų, kuriuos G. Janulytė jaunystėje pažinojo, fotografijomis, taip pat pačios poetės bei jos artimųjų fotografijomis. Knyga bus įdomi skaitytojui, kuris domisi Lietuvos laisvės kovų istorija, taip pat Traupio, Taujėnų, Kavarsko, Raguvos apylinkėse žuvusių partizanų artimiesiems bei jų palikuonims.

Prisimenant žuvusius mūsų krašto partizanus bei pagerbiant jų atminimą, G. Janulytės eilės yra labiausiai tinkamos skaityti ar dainuoti renginiuose, partizanų žūties bei pagerbimo vietose. Tikimės, kad šios eilės bei jų sukūrimo aplinkybės sudomins ir jaunąją kartą, paskatins domėtis mūsų krašto partizanų kova už laisvę.

Genovaitė Janulytė. Mickūniškių k., apie 1947 m.

Poetės biografija ir kūryba

Genovaitė Janulytė gimė 1926 m. rugsėjo 23 d. Panevėžio apskrityje, Raguvos valsčiuje, netoli Nevėžio krantų esančiame Mickūniškių kaime, kuris yra vos už 3 km nuo parapijos centro - Traupio miestelio (dabar Anykščių r.). Tėvai, Juozapas ir Ona Januliai, buvo ūkininkai, turėjo 14 ha žemės. Genovaitė iš vaikų buvo vyriausia, turėjo dvi jaunesnes seseris - Jadvygą ir Aldoną bei brolių Albiną. Vaikai, kaip ir visose katalikiškose šeimose, buvo auklėjami krikščioniškų vertybių dvasia, jie patys matė, kaip tėvai sunkiai dirba, kiekvieną dieną meldžiasi, dorai gyvena ir tai tapo jaunosios kartos dvasinio ir moralinio gyvenimo kertiniais pamatais

Tais laikais katalikiškose lietuvių šeimose lankyti sekmadienines pamaldas buvo įprastinė tradicija, virtusi visuotinai priimta krikščioniškojo visuomenės gyvenimo norma. Traupio Šv. Onos bažnyčioje liturgines giesmes giedodavo plačiai išgarsėjęs traupiečių choras, daugkartinis Lietuvos dainų švenčių dalyvis. Daugiabalsis choristų, vyrų - žemais, o moterų - aukštais balsais, giedamos giesmės, vargonų muzika, sklindanti po visą bažnyčią, atsimušanti aukštai į jos skliautus, sužavėdavo, tiesiog užkerėdavo visus, ir didelius ir mažus, pakylėdavo jų dvasią aukščiau žemiškosios kasdienybės ir buities. Šioje šventovėje Genovaitė buvo pakrikštyta, čia, iškilmingoje aplinkoje, skambant vargonams, priėmė ir Pirmąją Komuniją. Ir tėvai, ir bažnyčia, ir mokykla, ir vaikų bei jaunimo organizacijos jaunajai kartai diegė per šimtmečius susiformavusias krikščioniško gyvenimo nuostatas, mokė doros, gėrio, teisingumo, ugdė būti ištikimais, mylinčiais savo kraštą piliečiais, skatino niekada nepasiduoti, nenusileisti melui ir blogiui, visomis išgalėmis jam priešintis. Taip šios kartos jaunuolių širdyse buvo sukauptas didžiulis dvasinis turtas, lobynas, išugdyta pilietinė dvasia ir charakterio tvirtumas, padėjęs jai atlaikyti sunkiausius gyvenimo išbandymus ir nepalūžti.

Kelias į Traupio pradinę mokyklą vedė tiltu per Nevėžio upę, kuri pavasarinio polaidžio metu, dideliame vaikų džiaugsmui, labai patvindavo, vietomis pasiekdama net 200-300 metrų plotį, užliedavo šienaujamas paupio pievas ir net dalį miestelyje arti kranto stovinčių trobesių. Tai būdavo įdomi, nuotaikinga ir romantiška kelionė mokyklon ir atgal į namus.

Didžiulis džiaugsmas, laukiama dvasinė šventė būdavo paskutinį liepos

sekmadienį Traupyje vykstantys Šv. Onos atlaidai. Šventiškai pasipuošusių ir iš tolimiausių apylinkių suvažiavusių žmonių susirinkdavo tiek daug, kad nebetilpdavo ne tik bažnyčioje, bet ir šventoriuje. Pagrindine miestelio gatve kaip dvi priešingom kryptim tekančios upės - nuo bažnyčios iki kapinaičių ir atgal - judėjo linksmi klegančių, besijuokiančių, savo pažįstamų, draugų, giminaičių ieškančių žmonių minia. Vaikai džiaugdamiesi krimsdavo „kermošavą“ - prekeivių siūlomus įvairiausių formų ir skonio saldinius, įvyniotus į spalvotus popierėlius.

1939 m. Genovaitė Janulytė baigė Traupio pradinę mokyklą, įstojo į Jau-nųjų ūkininkų ratelį ir liko dirbti tėvų ūkyje. Ją visą laiką viliojo mokslas - ji labai gražiai piešė, puikiai sekėsi lietuvių kalba ir literatūra, turėjo įgimtus gabumus poezijai, tad pradėjo pati savarankiškai mokytis namuose. Savo geranoriškais patarimais bei konsultacijomis Genovaitei padėdavo mokytoja Laurenčikaitė ir Traupio parapijos kunigas. Ji eksternu išlaikė egzaminus į Taujėnų progimnaziją ir 1946 m. ją sėkmingai baigė. Mokydamasi gyveno netoli miestelio esančiame Užupušių kaime pas dėdę (motinos brolių) Juozą Pranį - dorą lietuvių patriotą, pas kurį partizanai būdavo dažni svečiai. Progimnazijos komsorgas (komunistinio jaunimo organizatorius, turintis didelius okupacinės valdžios įgaliojimus) moksleivius tiesiog varu varydavo prie *skrebių* būstinės, kur ant grindinio sumesti gulėdavo žuvusių partizanų kūnai, visaip iš jų tyčiodavosi, užsilipęs šokinėdavo ant jų krūtininių. Tai sukeldavo mokinių tylų pyktį, neapykantą, skatino priešintis okupantų ir jų vietinių tal-kininkų nužmogėjimui, barbariškumui, beribiam žiaurumui. Tuo metu sa-vaimė ir gimė eiliuoti žodžiai:

*Kambary šokiai ir posmai dainos,
O už sienos guli tie,
Kuriems reikalingi žodžiai maldos...*

Nuo 1944 m. rudens Lietuvoje prasidėjo partizaninis karas prieš rusų okupantus ir jų vietinius talkininkus (kolaborantus), neaplenkęs ir jos gimtojo krašto. Jame labai aktyviai, vieningai - kaip brandi pilietiška bendruomenė dalyvavo Mickūniškių ir aplinkinių kaimų žmonės. Vyrai, jos bendraamžiai jaunuoliai tapo laisvės kovotojais, o merginos - partizanų rėmėjomis, ryšininkėmis. Nors rusai buvo paskelbę karinę mobilizaciją, tačiau jaunimas ne-

siruošė eiti tarnauti į sovietinių okupantų, kurie atėmė jų laisvę, kariuomenę ir lieti savo kraują padedant šiems užkariauti kitas Europos tautas, o jose, kaip ir Lietuvoje, brutaliu teroru ir masinėmis represijomis įvedinėti kruvinus totalitarinius komunistinius režimus. Jie buvo pasiryžę geriau mirti, bet ne vergauti, o jei žūti, tai savo gimtojoje žemėje, kovodami už jos laisvę. Tai buvo tikri savo krašto patriotai, turintys tvirtus krikščioniškosios pasaulėžiūros pamatus, politiškai ir dvasiškai subrendę Lietuvos piliečiai, kurie net ir baisiausio teroro laikais liko ištikimi savo valstybės idėjai. Jie tikėjo tiesos ir gėrio pergale prieš tą iš Rytų užplūdusią ir jų gyvenimo sanklodą barbariškai niokojančią komunistinę totalitarinę sistemą, manė, kad krikščioniškojo Vakarų pasaulio sąžinė neužmirš rusų okupantų teriojamos, naikinamos, tačiau iš paskutinių jėgų besipriešinančios Lietuvos, su viltimi laukė Vakarų demokratinių valstybių pagalbos, jų įsikišimo, net karo, išvadavimo.

Jau 1944 m. rudenį susikūrė J. Miškinio vadovaujamas Mickūniškių kaimo partizanų būrys, link Kavarsko - Jusiškių, Sudeikių ir kitų gretimai esančių kaimų vietovėse - veikė A. Juzukėno-Liūto būrio vyrai, Vičiūnų, Taujėnų, Balelių, Šilų, Levaniškių apylinkėse - aviacijos ltn. A. Žilio-Žaibo, o apie Raguvą - Jono Baltušniko-Vienušio būriai. Kitapus Nevėžio, vos už kelių kilometrų esančiame Surdaugių kaime, susikūrė surdaugiečių būrys, vadovaujamas brolių Kazio ir Alfonso Grimžų bei Broniaus ir Stasio Stalionių, Zerkiškių kaime - zerkiškiečių būrys, vadovaujamas A. Pasmokio-Muzikanto, Alūkėnų ir aplinkiniuose kaimeliuose - A. Aliuko-Kuprio vadovaujamas alūkėniečių būrys. Repšėnų miškelyje dažnai stovykladavo A. Jagielos-Ažuolo vadovaujami repšėniečiai, už keleto kilometrų nuo jų jau veikė B. Sudeikio-Čigono būrys (mackeliškiečiai), dar toliau, už Pienionių, azartiškai drąsaus vado P. Semėno-Jaguaro būrio vyrai (dabužiečiai), o apie patį valsčiaus centrą - Kavarsko mst. - J. Raudonikio-Patašono vadovaujamas šešiasdešimties partizanų būrys (kavarskiečiai). Kaimuose kilęs ginkluotas partizaninis pasipriešinimas buvo visiškai natūralus, stichiškas, be jokių abejonių ar vilionių kilęs reiškinys, natūrali tuometinio gyvenimo raida. Kaimų gyventojai vieningai rėmė partizanus, juos šelpė, maitino, slėpė, rizikuodami savo šeimomis leisdavo išsikasti jų sodybose bunkerius (kai kuriose sodybose net po du ar tris), įsirengti slėptuves.

Į visuotinį gyventojų pasipriešinimą okupacinis režimas atsakė teroru ir represijomis. Prasidėjo partizanų žūtys, civilių gyventojų žudynės, žmonės

buvo suimami, tardomi, žiauriai kankinami, daug jų pateko į Sibiro lagerius ir ten žuvo. Kaip ir 1941m., okupantai ir jų vietiniai talkininkai vėl pradėjo tremti į Sibirą gyventojus, ištisomis šeimomis, nepasigailėdami nei seno, nei mažo, kur daugelis jų nuo bado, šalčio ir nepakeliamo darbo mirė. Tai pirmiausia palietė partizanus, jų rėmėjus, ryšininkus - vien iš Mickūniškių kaimo į Sibirą buvo ištremtos net devynios šeimos.

Genovaitė Janulytė, kaip ir visas to laikmečio dorai, krikščioniškai, patriotiškai išauklėtas jaunimas, nepasiliko nuošalyje, o tapo aktyvia pasipriešinimo judėjimo dalyve, partizanų rėmėja, ryšininke. Tačiau svarbiausias indėlis šioje kovoje buvo jos poetinė kūryba - patriotiniai eilėraščiai, eilės, tapusios partizaniškomis dainomis ir išplitusios ne tik po gimtąsias apylinkes, bet ir po visą Lietuvą. Tuo metu kaime susirinkęs jaunimas dainuodavo tik partizaniškas dainas (tai patvirtina Aldonos Radzevičiūtės-Ordienės iš Mickūniškių k., Petro Paškevičiaus iš Surdaugių k., J. Kadžionio iš Piktagalio k. ne kartą sakyti žodžiai). Tai buvo artimųjų ir draugų netekties, skausmo, laisvės, vilties, tiesos ir tikėjimo ateitimi dainos, daugelis iš jų vardinės, skirtos konkreitiems partizanams. 1944 m. sovietams įvykdžius antrąją Lietuvos okupaciją bei prasidėjus ginkluotam lietuvių pasipriešinimui, boikotui, pilietiniam nepaklusnumui, tautoje atsirado didžiulis dvasinis-kūrybinis pakilimas, didžiulis pilietinės-patriotinės dainuojamosios poezijos poreikis, dvasinis alkis, sužadinęs joje kūrybines galias - eiles rašė ir gimnazistai, ir mokytojai, ir partizanai, ir keturis kaimo mokyklų skyrius baigę jaunuoliai. Visi jie buvo tikri liaudies poetai, kūrė iš patriotizmo, idėjos, pašaukimo, pareigos. Jie niekada nemelavo, o rašė tai, ką patys matė, girdėjo, ką kalbėjo ir galvojo paprasti žmonės, ką jautė širdis, ką liepė sąžinė.

Tuo metu kaip niekad anksčiau paprasta, visiems aiškia ir suprantama forma buvo parašyta šimtai eilėraščių, paplitusių po visą kraštą ir dainuojamų tik tarp savų, patikimų žmonių. Tai buvo paprastų, daugiausiai iš kaimo kilusių, tačiau tuo pačiu ir nepaprastų, gabių, išskirtinių žmonių poetinis žodis, eilės, parašytos nuoširdžiai, galima sakyti, širdies krauju. Jos ir buvo skirtos tokiems pat paprastiems, garbingiems, doriems, sąmoningiems eiliniams žmonėms - Lietuvos piliečiams, Tėvynės patriotams, partizanams, ryšininkams, rėmėjams.

Pasak Aldonos Radzevičiūtės-Ordienės, G. Janulytės kaimynės ir artimiausios jaunystės draugės, ji eilėraščius rašydavo labai greit - vos tik įvykdavo jų

krašte koks svarbus, žmonės sukrėtęs, sujaudinęs įvykis, tuoj pat atsirasdavo ir apie jį sukurta daina, kurią netrukus dainuodavo Mickūniškių jaunimas. Toliau dainos, perduodamos iš lūpų į lūpas, persirašinėjamos į sąsiuvinius, jau labai plačiai paplisdavo po apylinkes, Aukštaitiją ir visą Lietuvą.

Patriotinės poezijos rašymas tais laikais rusų okupacinės valdžios laikytas labai pavojinga veikla, už ją grėsė ilgi įkalinimo Sibiro lageriuose metai. *Skrebai*, darydami kratas, tiesiog apversdavo namus aukštyn kojomis, vogė iš kraičių skrynių, spintų, net iš stalčių geresnius daiktus, ieškodavo nors kokio atsišaukimo ar eilėraščio lapelio, bet kokio kompromituojančio daikto. Kartą Genovaitės mama vos spėjo paslėpti jos eilėraščių sąsiuvinius tvarte po pašalais. Tačiau imtasi ir atsargumo priemonių - parašytus eilėraščius išplatindavo, duodavo persirašyti iš sąsiuvinio į sąsiuvinius jaunimui bei partizanams jos sesuo Jadvyga, irgi partizanų rėmėja ir ryšininkė. Nors dauguma partizanų ir kaimynų žinojo tikrąjį eilėraščių autorių, tačiau niekas neišdavė, o tai parodo tos kartos pilietinį vieningumą.

Vis tik nepaisant okupantų ir jų talkininkų *skrebų* - iš visokių pakampių surinktų tinginių, girtuoklių, vagių ir galvažudžių - vykdomų represijų, teroro, žudynių, tėsėsi ir įprastas, natūralus, prigimtinis gyvenimas. Jaunimas norėjo dainuoti, šokti, linksmintis, mylėti, svajoti apie ateitį.

Mickūniškių kaimo pakraštyje, atokioje vietoje, šalia beržynėlio ir prie jo esančios pelkės stovinčioje Antano Mikeškos sodyboje partizanai, jauni, linksmi vaikinai, dažnai surengdavo „vakaruškas“. Į jas susirinkdavo daug jaunimo, grodavo muzikantų, buvusių laisvės kovotojų, duetas: akordeonu - Adolfas Radzevičius, bajanu - Ipolitas Kizys. Skambėdavo partizaniškos dainos, vykdavo šokiai iki išnaktų, o tėvai juos „dabodavo“ - stebėdavo, ar keliu neateina *skrebai* su rusų kareiviais. Čia mezgėsi ir meilės romanai, po šokių partizanai lydėdavo paneles į namus. G.Janulytės palydovu būdavo Žaibo būrio partizanas Jonas Bernatavičius-Rasputinas - aukštas, gražus, inteligentiškas, poetiškos sielos jaunuolis, puikus dainininkas. Jiedu jautė abipusę simpatiją, dvasinį bendrumą, jis minimas ne viename merginos eilėraštyje. Kartą linksmi klegančiam jaunimo būreliui grįžtant į namus Rasputinas tarė: „Kai mes žūsime už Tėvynę, apie mus jaunimas dainas dainuos“. Jo bendražygis, berods Plienai, su apmaudu pajuokavo: „Žiūrėk tik, kad ant pilvo velėną uždėtų, nereiktų ant grindinio nuogam gulėt ir šunys mėsgalių netąsyti!“ Juk visi gerai žinojo, ką su žuvusių partizanų kūnais daro *skrebai*: nuauna batus,

nurengia geresnius drabužius, kartais net iki nuogumo, visaip tyčiojasi, o po savaitės kur nors slapta užkasa.

Tame beržynėlyje, atokioje, saugioje vietoje, jaunimas, tarp jų ir Genovaitė su seserimi Jadvyga, net dienos metu susitikdavo su atėjusiais partizanais. Kibiruose ar pintinėse atnešdavo jiems maisto, aptardavo naujausius įvykius, naujienas, vykdavo įvairūs pokalbiai, būdavo deklamuojamos eilės, jaunatviškai juokaujama, linksminamasi. Kartą Mickūniškių jaunimas, atsinešęs bidoną alaus, kartu su partizanais šventė Sekmines. Tarp partizanų ir vietinių gyventojų, kaip savų žmonių - draugų, kaimynų, giminių, klasės draugų, pažįstamų parapijiečių - buvo glaudus, nuoširdus, tiesiog organiškai nuo mažens įdiegtų žmogiškumo ir krikščioniškųjų vertybių pagrindu susiformavęs nepertraukiamas ryšys, vientisumas - vieni kovojo, kiti juos rėmė, slėpė, padėdavo kuo galėdami: tiek davo jiems maistą, parūpindavo drabužių, merginos megzdavo pirštines, kojines, šalikėlius su tautiniais simboliais - Vytauto kryžiais, Gedimino stulpais (išlikusiose partizaninėse nuotraukose juos dėvi A. Juzukėnas-Liūtas, K. Timinskas-Mariukas ir kiti vyrai). Atsisakyti padėti savo artimui, kovojančiam už šventą laisvės reikalą, buvo negarbinga, nekrikščioniška ir tiesiog niekėjiška. Juk partizanų auka Tėvynei buvo neišmatuojamai didesnė - jie jai paaukojo visą sunkiu darbu uždirbtą turtą, gimtuosius namus, savo šeimas, o galiausiai - savo pačių gyvybes.

Kaip jau minėta, Mickūniškių kaime daugelis gyventojų turėjo išsikąse bunkerius, kuriuose slėpė savo artimuosius. Jais pasinaudodavo po žygių užėję išvargę, sušalę, permirkusiais drabužiais ir batais partizanai. Vežant į Sibirą tremtinius, trys Kizių šeimos sūnūs - Antanas, Romas ir Petras - pabėgo pro traukinio vagono langą ir grįžo į Mickūniškius. Juos savo bunkeriuose slapstė visas kaimas, globojo visi kaimynai.

1949 m. Mickūniškių kaimo gyventojai, gąsdinami ir terorizuojami įvairaus plauko okupantų talkininkų - sovietinių ir partinių aktyvistų, *skrebu*, buvo tiesiog varu suvaryti į taip jų nekenčiamus kolūkius. Juose daug metų teko dirbti veltui, o gyventi pusbadžiu. Apie kolūkių kūrimą Genovaitės rankraštyje rastas eilėraštis, kurio ištrauka ir pateikiama:

*Lietuvai, Tėvynei mūsų,
Daug reikėjo vargt prie rusų.
Rusai draskė žemės ūkį,
Visus varė į kolūkį.*

*Kai kolūkiai veikt pradėjo,
Žmonės valgyt neturėjo.
Jie už visą metų darbą,
Gaudavo grūdų tik terbą.*

*Žmonės vargo ir kentėjo,
Dar juos prievolėm apdėjo.
Valdžiai davė mėsą, pieną,
Už juos rublio - anei vieno. <...>*

Netrukus jų šeimą pradėjo įtarinėti NKVD, *skrebai* naktį gulėdavo apie sodybą pasalose ar slėpdavosi klojime, ryte užgriūdavo netikėtai, urmu, gąsdindami sakydavo: „Ruoškitės! Atvažiuom Sibiran išvežti!“ Kartą Genovaitė suėmė ir išsivarė tardymui į Troškūnų NKVD skyrių, ten išlaikė kelias dienas, tačiau, neišgavę prisipažinimų ir neturėdami įrodymų, paleido. Ji suprato, kad bus blogai, gresia kalėjimas, jau reikia iš savo krašto išvažiuoti. 1952 m. Kavarsko miestelyje Genovaitė Janulytė įsidarbino Paruošų kontoroje sąskaitininke. Ten susipažino su būsimu vyru - Jonu Karpavičiumi, o 1954 m. gegužės 27 d. atšventė ir vestuves. Vos po kelių mėnesių Paruošų kontoros viršininkui rusui sužinojus apie jos galimai turėtus ryšius su partizanais, abu jaunavedžiai su didžiausiu triukšmu iš darbo buvo atleisti. Apsigyveno Taujėnuose, vėliau grįžo į Mickūniškius, o 1958 m. persikėlė gyventi į Panevėžį. 1956 m. gimė dukra Milda, o 1960 m. - Rimantė. Dirbo įvairius darbus (sezoninė darbininke, konduktore, apskaitininke, ekonomiste-buhalterė), neturinčius nieko bendro nei su literatūra, nei su poezija. Artimiausiai bendravo tik su patikimais, panašų likimą patyrusiais tokių pat pažiūrų, vertybių žmonėmis, politkaliniais ir tremtiniais: Aleksu ir Nijole Širmuliais, Anastasija ir Vytautu Urbšiais, Ona ir Antanu Obelevičiais, Genovaite Vanagaite-Zizeliauskiene, Adolfu Radzevičiumi ir kt. Šie žmonės visą laiką puikiausiai suprato, jog sovietinė tiesa - tai jokia tiesa, o tik tobulas, įtaigus melas ir propaganda, okupacinis sovietinis režimas - tai jokia laisvė, o okupantai nėra jokie išvaduotojai. Tai buvo pats pilkiausias, slogiausias jos gyvenimo periodas, kurio metu ji neparašė nė vieno eilėraščio, išskyrus eiliuotus sveikinimus draugams.

1988 m. vėl atėjo viltingas laisvės laukimas, o 1990 m. buvo atstatyta ir nepriklausoma Lietuvos valstybė. Tai buvo didžiulio dvasinio pakilimo metai,

kilo noras atgaivinti jaunystėje parašytus eilėraščius, iš atminties juos vėl užrašyti. Vis tik, praėjus šitiek laiko, ji surašė tikrai ne visas savo sukurtas eiles - tai įrodo vieno jos eilėraščio, pavadinto „Vasario 16-oji“, istorija. Be abejo, turėjo reikšmės ir tai, kad jos kūryba, deja, tuo metu nei istorijos tyrėjų, nei liutuanistų-folkloristų nedomino. Pirmasis Genovaitės Janulytės-Karpavičienės atkurtų eilių rankraštis iškeliauvo net į Ameriką - lietuviai amerikonaui buvo pažadėję išspausdinti jos eilėraščių rinkinį atskira knyga, tačiau, kaip parodė laikas, savo pažado taip ir neištesėjo. Antrąjį rankraštį, nebesitikėdama, kad jos eilės kada nors pasieks plačiąją visuomenę, ji rašė tik dėl savęs, jame jau nebe visi jos kūrybos eilėraščiai, kurių būta tikrai daug daugiau.

Panevėžyje susirinkusios dainininkės - buvusios tremtinės, politkalinės, pasipriešinimo kovų dalyvės, jos draugės ir bendramintės, tarp jų - ir pati poetė su seserimi Aldona, įdainavo virš dviejų šimtų partizaniškų dainų. G. Janulytė-Karpavičienė didelę dalį jų, priklausiusių jos plunksnai arba labai jai patikusių, pati persirašė į audiokasetes, kurios išliko iki šių dienų ir turi didžiulę vertę. Jose dainos dainuojamos taip pat, kaip ir šių dainininkių jaunystėje, pokario laikais.

Trijose audiokasetėse įrašytos partizaniškos dainos visos yra aukštaitiškos, o pagal jų leksiką galima teigti, kad kilusios iš to paties krašto - buvusių Kavarsko, Taujėnų, Raguvos bei dalinai Deltuvos, Siesikų, Pagirių, Ramygalos valsčių, dabar priklausančių Anykščių, Ukmergės, Panevėžio rajonams, o tuo metu - Didžiosios Kovos, Vyčio ir Algimanto apygardų besiribojantiems pakraščiams. Daugelis dainų, sprendžiant pagal turimą rankraštį, neabejotinai priklauso G. Janulytės-Karpavičienės plunksnai, tačiau, deja, dabar jau niekas jų autorystės nebepaliudys. Kad išliktų ateičiai, visos jos perrašytos į DVD ir USB laikmenas - jas plačiai visuomenei dainuos jau kitos dainininkių kartos.

Be eiliuotos kūrybos, G. Janulytė-Karpavičienė kelis kartus buvo paskelbusi prisiminimų miesto dienraštyje „Panevėžio balsas“, išliko jos trumpi pokario laikų prisiminimai knygoje „Aukštaitijos partizanų prisiminimai“ (II dalis, 1 knyga).

Ji vėl pasidarė visuomeniškai ir politiškai aktyvi, 1994 m. tapo Lietuvos politkalinių ir tremtinių sąjungos Panevėžio skyriaus nare, o 1993 m. Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos sprendimu jai, kaip 1946-1951 m.ėjusiai Vyčio apygardos partizanų ryšininkės pareigas, pripažintas rezistencijos (pasipriešinimo) Lietuvos okupaciniam režimui dalyvio statusas.

Vis tik jautraus, poetiškos sielos žmogaus širdį graužė nuosėdos. Juk jos kartos žmonės laukė, svajojo, tikėjosi visai kitokios Lietuvos - teisingos, doros, su krikščioniškomis vertybėmis - atgimimo. Jie labai gerai žinojo, apie kokią Lietuvą partizanai svajojo, už kokias idėjas paaugojo savo gyvybes, šventai tikėdami, kad atėjus laisvės dienoms ją valdys tik geriausi, doriausi politikai, tikri valstybės vyrai, kad jie negailėdami jėgų dirbs visuomenės gerovei. Tačiau, deja, įvykus natūraliai kartų kaitai, į valdžią atėjo ne tik sąžiningi, dori, mylintys Tėvynę, tvirtai išlaikę tarpukario nepriklausomybės metais suformuotų dvasinių, idėjinių, kultūrinių vertybių pagrindus piliečiai, tačiau ir komunistinės totalitarinės sistemos morališkai suluošinti žmonės, tikrų tikriausi prisitaikėliai ir persivertėliai su visu gausiu sovietinių ydų bagažu. Ją labai giliai žeidė politinių intrigantų ir demagogų melas, cinizmas, savanaudiškumas, korupcija, nebaudžiamumas. Tačiau ar galėjo būti kitaip? Juk, pasikeitus vėliavai ir herbui, žmonės išliko tie patys - visa milžiniška partinės ir sovietinės nomenklatūros armija, komunistinės totalitarinės sistemos profesionaliai, rafinuotai, įtaigiai vykdytos propagandos morališkai bei dvasiškai suluošinti žmonės, taip pat išauklėję ir savo vaikus. Tad Lietuva turi pakilti ir iš dvasinių griuvėsių, išsigydyti patirtas žaizdas. Nepriklausomybės metais G. Janulytės-Karpavičienės poetinė kūryba tapo kitokia - tai buvo taikli, negailėstinga politinė satyra, kupletai.

Mirė poetė Genovaitė Janulytė-Karpavičienė 2013 m. spalio 16 d. Panevėžyje, pragyvenusi ilgą, gražų ir prasmingą gyvenimą, be savo kasdieninių darbų atlikusi ir vieną šventą - palikusi ateities kartoms pačios sukurtas pokario partizanų eiles, kurios ir sudaro šios knygos turinį.

Šaltiniai:

1. G. Janulytės-Karpavičienės autobiografija, rašytinių prisiminimų fragmentai bei poetinės kūrybos rankraščiai.
2. Jos prisiminimai, publikuoti knygoje „Aukštaitijos partizanų prisiminimai“ (Aukštaitijos partizanų prisiminimai, 1 knyga, II dalis, sudarytojas Romas Kaunietis, Vilnius : „Vaga“, 1998, p. 324-330.).
3. Dukters Mildos Karpavičiūtės prisiminimai, jos parašyta motinos biografija bei dokumentais.
4. Gyvi jos jaunystės draugės Aldonos Radzevičiūtės-Ordienės prisiminimai.

P. S. Turbūt ne vienam, beskaitančiam šiuos eilėraščius, natūraliai kils klausimas, kodėl jie buvo išspausdinti taip vėlai, praėjus net trisdešimčiai metų po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Pirmiausia reikėtų pasakyti, kad tai istorijos tyrėjų, deja, laiku nepadaryti darbai. Juk niekas nesurinko, neužrašė ir 1940-1941 m. vykusios pirmosios sovietų okupacijos metu sukurto gausaus, turtingo folkloro - to laikotarpio istorinių procesų atspindžio visuomenės sąmonėje. 1944-1953 m. partizaninio karo eilėraščiai, dainos, anekdotai, satyra, posakiai, pasakėčios irgi pilnai nesurinkti iki šiol, o nebelikus gyvų to laikmečio liudytojų negrižtamai prarasta didžiulė tos kartos sukurto intelektualinio-poetinio turto dalis. Nors patys partizanai jau tada suprato jo vertę ir bandė užrašyti, kad išliktų istorijai, ateities kartoms, tačiau didžioji dalis archyvų prazuvo nepasiekusi laisvės dienų.

Kita vertus, Genovaitė Janulytė-Karpavičienė, kaip ir dauguma jos kartos žmonių, buvo kukli, mandagi, savo nuveiktais darbais nesigyrė ir į priekines eiles niekada nesibrovė. Tai, kad jos eilės galų gale pasiekė plačiąją visuomenę, tėra tik laimingas atsitiktinumas. Rašydamas monografiją „Lietuvių pasipriešinimas“, joje įdėjau nežinomo autoriaus eilėraštį „Šv. Onos naktį“, skirtą dviems žuvusiems partizanams. Dažnai nutinka, kad su kai kuriais skaitytojais užsimezga atgalinis ryšys. Man netikėtai paskambino iš Mickūniškių k. kilęs Vilius Orda, lyg tarp kitko paminėdamas, kad minėtą eilėraštį parašė jų giminaitė Genovaitė Janulytė. Nutariau susitikti su jo motina, Aldona Radzevičiūte-Ordienė, kurios su Genovaite buvo artimos draugės ir kaimynės. Teturėjau tik kuklų tikslą - rasti ir užrašyti nors kelis Genovaitės eilėraščius, kad partizaninio karo istorijoje šalia kitų poetų atsirastų ir jos vardas. Traupyje, mano gimtajame miestelyje, susisiekėme su G. Janulytės dukterėčia Alvyra Ordaite-Rokantiene, kuri labai geranoriškai sutiko man padėti - tuoj pat paskambino Panevėžyje gyvenančiai poetės dukrai, mokytojai Mildai Karpavičiūtei. Iškart susitarėme su ja susitikti, sėdau į automobilį ir po kelių valandų rankose jau turėjau netikėtą lobį - G. Janulytės eilėraščių rinkinio rankraštį.

Robertas Patamsis

**Genovaitės Janulytės-Karpavičienės
partizaninio karo metų poetinė kūryba**

Į kovą už Tėvynę

*Kai tą ankstų rytą saulutė tekėjo,
Pievas gaubė rūkas kaip balta skara,
Tau gimtajam kaime buvo smagios dienos,
Už Nevėžio siautė nerami daina.*

*Na, broliai, prie ginklo, mus šaukia Tėvynė,
Pasigirdo balsas žemėj Lietuvos,
Kam brangi Tėvynė, kurią mindo priešai,
Eikime lyg vienas mes vaduoti jos.*

*Svyravo alyvos po langais seklyčios,
Rengėsi sūneliai išeit iš namų,
Verkia motinėlė ant kelių suklupus,
Verkia sesutėlės brolių mylimų.*

*Tik viena mergaitė savo mylimajam
Paėmus uždėjo ginklą ant pečių,
Pabučiavus tarė: „Drąsiai naikink priešą,
Į namus sugrįžki didvyrio vardu“.*

Žaibui

*O laisve, toli pasilikus,
O tu ar sugrįši kada?
Mes vargšai klajūnai bejėgiai
Kovojam vien tik dėl Tavo.*

*Palikti man teko gimtinę
Ir giesmes tylas vyturių,
Išėjau kovot už Tėvynę,
Save pavadinęs Žaibu.*

*Miškuose gyvenimas slinko,
Jis buvo be galo sunkus,
O širdis krūtinėj nerimo,
Kur reikia priglausti vaikus.*

*Lyg maži paukšteliai vaikučiai,
Paliko be tėtės, mamos,
Juos glaudė prie savo krūtinės
Ranka jau tetos svetimos.*

*Prie kelio medinis namelis,
Ten pora mažyčių vaikų,
Jie pūtė rasotą langelį
Ir šaukė: tėveli, kur tu?*

*Vis ašarom prausė veidelį
Žmonelė, kaip rožė graži.
Ir laukė sugrįžtant tėvelių,
Jau trys vargdienėliai maži.*

*Neteko našlaičiai mamytės,
Ji vargsta šaltam Sibire,
Turėjo tik vieną tėvelį,
Ir tas jau nušautas miške.*

*Veidmainis mėnuo patekėjo
Ir krito rasa nuo žiedų,
O trys našlaitėliai liūdėjo
Ir laukė sugrįžtant tėvų.*

*O Dieve, išgirsi meldimą
Iš krauju pralietų laukų,
O jeigu ir leidai man žūti -
Gailekis našlaičių mažų.*

*Užaukite, brangūs vaikeliai,
Su girios tvirtais ažuolais,
Jei laisvė negrįš į Tėvynę,
Jūs eikit tėvelio keliais.*

P. S. Antanas Žilys-Žaibas, g. 1917 m. Jurgelioniu k., Siesikų vls. - Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio vadas. Jo žmona Zofija Žilienė-Klajūnė, g. 1926 m. Ukmergėje, irgi buvo to paties būrio partizanė. Du jų mažamečiai sūnūs - „mažieji žaibukai“ - ilgą laiką buvo slapstomi Pusbačių k. prie Traupio-Kavarsko vieškelio dviejų galų name gyvenančių Maskoliūnų ir Augulių šeimose tarp kitų mažų vaikų. Abu tėvai, Žaibas ir Klajūnė, kartu su kitais būrio vyrais juos dažnai aplankydavo.

Rasputinui, Pažaisliui, Vermachtui

*Kai vėjelis beldės neramiai į langus
Ir mėnulis verkė tyliai paslapčia,
Netoli Taujėnų į Pranių sodybą
Penki partizanai atėjo nakčia.*

*Šaltą gruodžio naktį sviro obelėlės,
Baltą žemę dengė tamsioji naktis,
Tiktai partizanai buvo nusiminę,
Gal jų širdys jautė, kad laukia mirtis.*

*Prakeiktieji priešai pėdsakus jų rado,
Apšvietė jie langus, beldės į duris.
Kaip miško paukšteliai bėgo partizanai,
Iš jų du pakirto žiaurioti mirtis.*

*Čia krito Pažaislis po serbentų krūmu,
Ak, dalia dalužė, kokia tu skaudi.
Kam leidai pražūti jaunam tautos sūnui,
Kol dar mums į laisvę keliai uždari.*

*Kai mėnulį dengė pilkas debesėlis,
Šūviai automatų sklido po laukus,
Žiauri priešo kulka Vermachtą pakirto,
Paliko ant žemės jis gulėt ramus.*

*Prakeiktujų priešų šūviai vis nerimo,
Apšvietė raketos kaimą ir laukus,
Likę partizanai slėpės kaip galėjo,
Paliko likimas juos tuokart gyvus.*

*Rasputine, kulka ir tave pavijo,
Tik tu ją nustūmei nuo savo širdies,
Sužeidė lyg arą, lyg galingą liūtą
Brangų partizaną pavergtos šalies.*

Už Tėvynės laisvę tu daug iškentėjai,
 Sužeistas gulėjai tamsiam bunkery,
 O kada surado tave pikti priešai,
 Tu pats savo kulką palikai širdy.

Angele, apgaubki juos baltais sparneliais,
 Tegu mieli broliai ilsis amžinai.
 Tepalieka šventos šitos žemės pėdos,
 Kur kraują praliejo drąsūs sakalai.

Rasputinui mintis aš išreiškiau žodžiais:
 „Kaip noriu išsaugot nuo mirties tave“,
 O jis man atsakė: „Sese, aš nežūsiu,
 Aš atremsiu kulką pečiais, krūtine“.

Rasputine mielas, vėl žydės vosilkos,
 Links bijūną šakos nuo rausvą žiedą,
 Tu nebeateisi, tavęs nematysiu
 Besišypsant vieno nei būry draugą.

Greit užžels rasoti pamiškės takeliai,
 Kuriais jūs vaikščiojot su savo draugais,
 Gailiai verks sesutės, broliai, motinėlės
 Ir jaunos mergaitės tyliais vakarais.

Vakaro šešėliuos dingsta skaisti saulė,
 Visą žemę gaubia nakties sutema.
 O kas man parodys Tavo juodą kapą?
 Jo nežino tėtis, brolis nei mama.

Padėčiau ant kapo tau rožės žiedelį,
 Priglausčiau galvelę prie žemės šaltos.
 Lyg sapnas prabėgo tas laikas pro šalį
 Ir niekad, jis niekad negrįš atgalios.

*Pilnaty mėnulio aš skinsiu ramunę
Ir bursiu likimą savo ateities,
Greitai bėgs pro šalį dienos ūkanotos,
Bet ar jos išdildys ilgesį širdies?*

*Palinguok berželį, šaltas rytų vėjau,
Tegu ant jo kapo rasa nubyrės,
Gal išdygs žiedelis baltos ramunėlės,
Visą vasarėlę tegul jam žydės.*

*Paslaptį atskleiski, mėlynas lineli,
Ar mūsų Tėvynė greitai bus laisva?
Čia kiekviena pėda krauju apšlakstyta,
Vargsta sesės, broliai, vargsta Lietuva.*

*Kai šiltam gegužy kyla pievoj rūkas,
Ir raudona saulė leidžias vakarais,
Mūsų tėviškėlę vis dar mindo priešai,
Žūsta mūsų broliai. Kas ją išvaduos?*

*Dainuokit, sesutės, vakarais seklyčioj,
Jūsų gražios dainos toli nuskambės
Apie bernužėlius, kurie kovoj krito,
Kurie jums dainuoti niekad nepadės.*

P. S. 1949 m. gruodžio 20 d. naktį Užupušių k., Juozo Pranio sodyboje, pranešus MGB šnipui, įvyko Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio penkių partizanų susidūrimas su *skrebu* būriu. Joną Bernatavičių-Rasputiną sužeidė į alkūnę, o Alfonsas Pauliukonis-Pažaislis ir Vladas Jakubonis-Vermachtas, po Žaibo žūties ėjęs būrio vado pareigas, buvo nukauti. Praėjus dviem dienoms, 1949 m. gruodžio mėn. 22 d., Mažeikių k., Pauliukonių sodyboje *skrebai* atrado bunkerį, kuriame slėpėsi sužeistas Rasputinas. Jis nepasidavė, atsišaudė, o paskutine kulka nusišovė. Buvo paguldytas Taujėnuose ant grindinio prie *skrebu* būstinės, vėliau palaikiai slapta užkasti, palaidojimo vieta liko nežinoma iki šiol.

Žuvusių Sauliūnų motinai

*Tenai, kur ošia miškas nuo vėjo,
Kur lakštingėlių tylūs balsai,
Vietoj sodybos - apdegęs medis,
Namielių vietoj - tik pelenai.*

*Prie seno uosio palinkęs kryžius
Liko apleistas šeimos narių,
Tik motinėlė čia apsilankius
Pravirks sūnelių savo trijų.*

*Sūneliai mano, brangieji mano,
Nebevaikščiosit jūs tais takais,
Nebegirdėsit miško ošimo,
Motulės raudos žiemos rytais.*

*Jūs neateisit, žodžio netarsiu
„Kaip sveika yra mūsų mama?
Ar sunku nešti šitą vargėlį
Ir kaip gyvena sesė maža?“*

*Tylūs gegužiai prabėgs kaip vėjai,
Nukris vėl nauji gėlių žiedai.
Brangi Tėvyne, už tavo laisvę
Padėjo galvas mano vaikai.*

*Bet aš aukoju jų šventą kraują
Tik dėl Tėvynės laisvės brangios.
Leiski jiems, Dieve, ramiai ilsėtis,
O man sulaukti laisvos tautos.*

P. S. Visi penki broliai Sauliūnai, kilę iš Pienių k., Taujėnų vls., buvo Vyčio apygardos partizanai. Albinas-Saulėgraža, Bronius-Bruno, Juozas-Saturnas, Antanas-Atpildas priklausė Žaibo būriui, o septyniolikmetis Vytautas-Vėjas - V. Pauliukonio-Girėno būriui. Visi jie žuvo 1946-1952 metais. Po paskutinio sūnaus mirties motina jau nebeverkė, sakydama: „Nebeturiu ašarų“.

Laurenčikui

*Vieną tylią žiemos naktelę
Mėnulis švietė taip liūdnai.
Rengės kelionėn partizanai,
Tie mūsų drąsūs sakalai.*

*Važiavo linksmai nusiteikę,
Jų nebaugino ateitis,
Nė viena širdis nesuprato,
Kad šalia laukia jų mirtis.*

*Vos tik sodybą pravažiavo,
Pasigirdo šūviai prie namų,
Tada suprato partizanai,
Kad jie pakliuvo tarp priešų.*

*Aplink kulkosvaidžiai kvatojo
Ir aidas sklido po laukus,
Bėgiojo, slapstėsi partizanai,
Nes jų likimas toks žiaurus.*

*Štai krinta jaunas partizanas
Ant žemės, sniegu apklotos,
Baltas veidelis mėlynuoja
Nuo žiauraus budelio rankos.*

*Nežino tėvas, motinėlė,
Kad mylimiausias jų sūnus,
Didžiausius skausmus kentėdamas,
Sugrįžo mirti į namus.*

*Akis jam motina užmerkė,
O duobę iškasė draugai.
Jam karstą sukalė broleliai
Ir palaidojo amžinai.*

P. S. Laurenčikas Stasys-Saulius, kilęs iš Klaibūnų k., Raguvos vls., buvo Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanas. Žuvo 1946 m. kovo 18 d.

Budėk budėk, lietuvi

*Saulutė nusileido, užėjo vakarai,
Mūs tėviškėlę brangią užvaldė ubagai.*

*Ateina bolševikas per tėviškės laukus
Ir klausia: „Motin, motin, kur yr tavo sūnus?“*

*Motulė nepasakė, neišdavė sūnaus,
Nors ji per visą amžių ten Sibire vergaus.*

*Išėjo bolševikas iš motinos namų,
Nušovė tikrą sūnų ant tėviškės laukų.*

*Nežino motinėlė, kad mylimas sūnus,
Numestas jis ant gatvės, nežino, kas jam bus.*

*Nuplėšė jie drabužius, numovė ir batus,
Numetė jį ant gatvės, vadino banditu.*

*Budėk budėk, lietuvi, už laisvę Lietuvos
Kai driskį pamatysim, kulkosvaidžiai kvatos.*

*Tada mes pailsėsime ir vargo vargt bus gan,
Kai priešą paskutinį nuvysim pragaran.*

P. S. Ši daina, sklisdama Lietuvoje iš lūpų į lūpas, perrašinėjama į sąsiuvinius, irgi neišvengiamai keitėsi. Pagal buvusios partizanų ryšininkės iš Pumpėnų vls. Valerijos Konstancijos Dūdaitės-Greitutės (Užkuraitienės) prisiminimus buvo užrašytas tik vienas gerokai pakeistas šios dainos posmas, kurį ji prisiminė:

*Ateina komjaunuolis per tėviškės laukus
Ir klausia: „Motin, motin, kur yr tavo sūnus?“
O motina atsakė: „Aš sūnaus nežinau...
O Dieve mano brangus, štai jau ir pražuvau...“*

Mes, visi lietuviai, mylime Tėvynę!

Vasaros vėjelis bėgiojo ir žaidė
Daržely tarp rūtų žalių,
Kodėl taip nuliūdę rožės žiedus skleidė,
Supos tarp jurginų margų?

Tarp žaliųjų rožių, margųjų jurginų
Vaikščiojo mergaitė graži.
Ant jos balto skruosto ašara sužvilgo,
Baisiai nusiminusi ji.

Ak, Dievuliau brangus, kokia nelaiminga
Mūsų mylimoji šalis,
Pavergė ją priešai ir žiauriai kankina,
Gali plyšt iš skausmo širdis.

Tėviškėle brangi, kraujuose paplūdus
Laisvę mylinčiųjų žmonių.
Mėtosi lavonai nekaltųjų brolių
Patvoriais, ant gatvių siaurų.

Mes, visi lietuviai, mylime Tėvynę,
Nesibijom mirti už ją.
Mes visi tik trokštam, kad būtų laiminga
Kraujuose paplūdus tauta.

Mes, visi lietuviai, tik drąsiai kovokim,
Atkovosim laisvę tautos.
Būsime laimingi Tėvynės gynėjai
Ir dainuosim dainas laisvai.

Vasaros vėjelis sugaudė daržely,
Suardė mergaitę mintis,
Saulei nusileidus už aukštų kalnelių,
Tėviškę apgaubė naktis.

Ko stovi nusiminus?

*Ko stovi nusiminus,
Nuleidus rankeles?
Berželis lai apverkia
Praleistas dieneles.*

*Daug kartų tu sėdėjai
Po šita eglute,
Daug kartų tu kalbėjai
Su savo motute.*

*Ji glostė tavo plaukus,
Bučiavo veidelius
Ir klausė: „Ach, sūneli,
Kada gi laisvė bus?“*

*Jis, laisvės nesulaukęs,
Kaip qžuolas puikus
Paliko tėviškėlę
Ir jos žalius laukus.*

*Jis mirdamas kartojo:
„Gyvent aš išeinu“.
O angele, priglauski,
Po savo sparneliu.*

*Nelankys tavo kapo
Nei tėtis, nei mama
Ir nežydės ant kapo
Našlaitė mėlyna.*

Riceris (Verikas)

*Ošia žalias šilas, šimtametės eglės,
Verkia motinėlė mylimo sūnaus,
Kurs Taujėnų gatvės savo krauju plauna.
Už jį tiktai Traupio varpai tesugaus.*

*Trejus metus vargęs Riceris pražuvo,
Neatnešdams laisvės į gimtus namus,
Jis draugus paliko liūdnius, ašarotus
Ir motulei gilius širdyje skausmus.*

*Jis nebematys jau draugų partizanų,
Skrybėlė nepuoš jam garbanų tamsių,
Po šalta velėna pus nekaltas kūnas,
Nes užpiltos žemės ant melsvų akių.*

Negirdės daugiau jis Liūto gražių žodžių,
Neskambės iš lūpų jam žodžiai maldos.
Tiktai žalias šilas, šimtametės eglės,
Šitą tylią giesmę amžinai kartos.*

P. S. Juozas Verikas-Riceris (Riteris), gim. 1920 m. Mickūniškių k., Raguvos vls. - Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanas, žuvo 1947 m.

Antanas Juzukėnas-Liūtas iš Jūsiškių k. Kavarsko vls. - Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Liūto būrio vadas. Jo būrio veikimo teritorija buvo Vyčio apygardos pakraštys, besiribojantis su Algimanto apygarda. Vienu metu jis su savo būrio vyrais buvo prisijungęs prie kitapus Nevėžio, Troškūnų miškuose veikiančios Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Butageidžio kuopos, vadovaujamos A. Jagielos-Ažuolo. Kadangi kiekvieną kartą einant į namus parsinešti maisto produktų tekdavo labai toli žygiuoti plačia, atvira vietove, pereiti Traupio-Kavarsko vieškelį bei keltis per Nevėžį, kas būdavo labai pavojinga ir nesaugu, vėliau perėjo į arčiau gimtųjų apylinkių veikusį Žaibo būrį, likdamas skyriaus vadu.

Neverkit, sesės, savo brolių

*Neverkit, sesės, savo brolių,
Nors lūpas jų mirtis palies,
Nes neparneš jie jums karolių
Iš juodo Sibiro šalies.*

*Iš tos šalies, kur vysta gėlės,
Kur gęsta kiekviena daina,
Kur ašarų primirkęs smėlis
Ir verkia žemė alkana.*

*Jauną mergaitę nuraminęs
Ir pabučiavęs palikai,
Tu laisvę iškovot žadėjai,
Per anksti mirtį sutikai.*

*Verkė rugelis ir vosilkos,
Trenksmai aidėjo po girias.
Išvežė budeliai žiaurieji,
Sugrįžt Tėvynėn nebeleis.*

*Išvežę jie tave kankino,
Kankino, Dieve o brangus,
Raudonom rožėm žemė žydi
Ir krauju puošiasi dangus.*

*Negrįšiu pas tave, mergaite,
Minėsi mane tu ilgai,
Negrįšiu į savo Tėvynę,
Nors mūsų žemė bus laisva.*

Šešiams Vienuolio būrio partizanams

*Aušo rytas puikus, krištolinis,
Vyrų nuotaika buvo gera,
Nakties įspūdžiais pokalbis pinas,
Prie ugnelės įdomi šneka.*

*Staiga miškas suošia, suūžia
Ir sargybinio balsas staigus:
„Vyrai, priešas jau supa stovyklą!“
„Prie ginklų!“ - vado balsas drąsus.*

*Ir sukilo jaunuoliai lyg vienas,
Pasigirdo užimas baisus.
Ugnį svaidė netirpstantis plienas,
Drąsa dengė kautynių karius.*

*Balto sniego parausta raselė,
Ošia miškas tylus, neramus,
O palinkusios eglės šakelės
Pabučiavo karžygius šešius.*

*Verkia tėvas: „Sūnelis negrįžta!“
Verkia sesė, motulė sena,
Veidu riedančios ašaros vysta,
Kenčia skausmą visa Lietuva.*

*Dėl tavęs, o šalie mylimoji,
Dėl tavęs, motinėle sena,
Dėl tavęs, mergužėle jaunoji,
Jiems nusviro ant žemės galva.*

P. S. Jonas Baltušnikas-Vienuolis, gim. 1917 m. Vėžiškių k., Raguvos vls., buvo Vyčio apygardos Krikštaponio rinktinės vadas ir Vienuolio būrio vadas. Buvo

taktiškas, mandagus, ramaus charakterio, vietinių gyventojų gerbiamas ir vertinamas partizanų vadas. Kiekviena jo būrio vyrų diena prasidėdavo bendra rytine malda ir Lietuvos himnu. Rūpinosi partizanų apginklavimu, mundiruote, platino proklamacijas, leido Vyčio apygardos laikraštį „Lietuva brangi“. Žuvo Šilų miške buvusiame štabo bunkeryje 1949 m. liepos 31 d. - apsupus NKVD kariuomenei, kartu su apygardos štabo pareigūnais Kostu Tvaska-Rugeliu ir Jonu Tumšiu-Kytru susisprogdino granatomis. Bendražygiai, partizanų rėmėjai ir giminaičiai jų kūnus slapta palaidojo Šapio k. kapinaitėse.

Kas paguos tavo širdį, Tėvyne?

*Daugel skausmo ir vargo pakėlei,
Daug vergijų ir vėjų šaltų,
Kiek laukuose pilkų akmenėlių,
Tiek krūtinėje tavo žaizdų.*

*Kas surinks tavo kraują ir gėlę?
Kas sumažins nelaimės kančias?
Nemažiau gal vandens Nemunėlis
Nuplukdeno į jūras plačias.*

*Kas paguos tavo širdį, Tėvyne?
Kas tau šaltį ugnelę įpūs?
Svetimi atėjūnai išmynė
Darželius ir prabočių kapus.*

*Vėl braidai savo kraujo upeliais,
Ten po Sibiro taigos ledus,
Vėl krankliai tavo tėvo namelius
Susisuko gūžtas ir lizdus.*

*Tavo sodai apaugo vijokliais,
Į svirnelį užžėlę takai,
Tik nykiai kaukia vėjas vaiduoklis
Tremtiniams po sodybų langais.*

*Neliūdėk, pavergetoji Tėvyne,
Dar gyvi sakalai milžinai,
Jie išvys šiuos kranklius iš Tėvynės
Ir parneš šviesią laisvę sparnais.*

O Lietuva, motinėle

*O Lietuva, motinėle,
Ko tu taip gailiai verki?
Kas tau slegia širdužėlę,
Gal dalelė per sunki?*

*Vai sunku sunku kentėti,
Okupavo priešai mus,
O šalelė numylėta,
Kenčia didelius vargus.*

*Vai neverk, neliūsk, Tėvyne,
Neliek ašarų graudžių.
Brolių kraujas, kurs išdžiūvo,
Duos mums daugel milžinų.*

*Tau vainiką laisvės pina
Tavo mylimi vaikai,
Į ateitį šviesią žengia -
Greit ateis nauji laikai.*

Ištiesk man ranką, mergužėle

*Kai sutemos apgaubia žemę,
Saulutė leidžias už kalnų,
Tada iš miško aš išeinu
Ir tyliai aš pas ją einu.*

*Aš einu pramintais takeliais,
Slapstydamasis nuo visu,
Bijau sutikti piktą priešų,
Kad nepaklaustų, kur einu.*

*Manau, ji laukia manęs vieno,
Saulės nudeginta, basa,
O gal mintyse pina dainų,
Kitam berneliui skirdama.*

*Ten prie klėtelės soyra liepos,
Alyvos žydi greta jų.
Jaučiu, kaip rausta mano veidas
Nuo žvilgsnio jos akių melsvų.*

*Ištiesk man rankų, mergužėle,
Kitą priglauski prie širdies.
Kartu ištarkim šventą žodį,
Kad lauksime laisvos šalies.*

Likime, likime

*Likime, likime,
Kodėl toks žiaurus,
Kam spaudi tu mane,
Suleidęs nagus.*

*Palikau tėvelį
Ir jaunę mergelę,
Turėjau išeiti
Į žalią girelę.*

*Ar laukė meilutė
Manęs vakarais?
Ar kitą viliojo
Savo pažadais?*

*Matau, kitą myli
Ir meilę jam žadi,
O man, meilute, lieka
Lietuva brangi.*

Toliau pateikiami šeši G. Janulytės-Karpavičienės eilėraščiai, kaip nežinomo autoriaus kūryba patekę į Dzūkijos partizanų dainų rinkinį „Sušaudytos dainos“ (Sušaudytos dainos : Dzūkijos partizanų dainos. Sudarė ir parengė V. Ledas ir H. Rimkus. Redaktorė A. Jurgutienė. Vilnius: „Vaga“, 1990).

Šešias savo kūrybos dainas, rastas šiame rinkinyje, poetė pažymėjo savo pačios ranka, prie jų parašė savo mergautinę ir santuokinę pavardes, o ties dviem eilėraščiais įrašė trumpas pastabas.

(prieš eilėraščių autorės ranka 41 p. įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

*Pražydo pirmos melsvos žibutės
Paukštelių dainos skriejo linksmai.
Tėvynės ginti išėjo broliai -
Tylūs, bet narsūs kaip tie arai.*

*Vartuos rymojo sena močiutė
Ir mergužėlė, likus viena.
Jinai žinojo, ko vėjai siuto,
Kad partizano sunki dalia.*

*Vėtros įniršę siuto ir staugė,
Draskė žibuoklių melsvus žiedus,
Kvatojo ginklai, mielos granatos,
Liūdėjo vėjai plačiuos laukuos.*

*Apgaubė kapą lieknas berželis,
Žvaigždėm sužibus, verkė naktis,
Tarytum sakė - sudie, mergaite,
Jau nebučiuosiu tavo akių.*

*Sudie, brangioji mano Tėvyne!
Sudie, broleliai, narsūs arai!
Skrajokit gojais, laukais, arimais
Ir neškit laisvę mūs Lietuvai.*

*Ilšėkis tyliai tu, partizane,
Tavojs laisvoji šalis liūdės.
Padėjai galvą pačioj jaunystėj -
Lietuva laisvę visad regės.*

Šio eilėraščio originalus variantas G.Janulytės-Karpavičienės rankraštyje parašytas taip:

Pražydo pirmos miško žibuoklės

*Pražydo pirmos miško žibuoklės,
Paukštelių dainos skamba linksmai.
Tėvynės ginti išėjo broliai,
Tylūs ir narsūs kaip tie arai.*

*Vartuos parimus sena močiutė
Ir mergužėlė liko viena.
Jos nežinojo, ko vėjai pūtė,
Kad partizanų sunki dalia.*

*Vėjai įsiutę blaškės ir gaudė,
Draskė žibuoklių melsvus žiedus.
Kvatojo ginklai, sprogo granatos,
Lydėjo brolius kovos lauke.*

*Apgaubė kapą lieknas berželis,
Žvaigždėms sužibus verkė dangus.
Sudie, motule, sudie, mergaite,
Nebesugrįšiu daugiau pas jus.*

*Sudie, tu miela, brangi Tėvyne,
Sudie ir broliai, narsūs arai.
Kovokit gojuos, laukuos, arimuos,
Parneškit laisvę mūs Lietuvai.*

Daina

(prieš eilėrašį 73 p. autorės ranka įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

*Žvengė juodbėrėlis prie rūtų darželio,
Žvengė ir nerimo prie uosio tvoros.
Matyt, jis suprato, kad jau paskutini
Kartę jis atjojo lankyt mylimos.*

*Čia skambėjo dainos ir aidėjo juokas,
Čia prie lango grojo muzika graži.
Kodėl šiandien lūpos tyliai surakintos,
Skausmas širdį spaudžia, nors gamta graži.*

*Čia žydėjo gėlės po stikliniu langu,
Klausėsi alyvos seselių dainų,
Ant pūslėtų rankų žvanga broliams pančiai,
Čiurkšlėms kraujas teka broliams išgalvos.*

*Rankom surakintom Sibiran išvarė,
Žirgą pabalnotą pasiliko sau.
Netekai brolelio, mylimo bernelio,
Vien tik širdies skausmai, lietuvaite, tau.*

*Rudenėlis žaidė kekėmis šermukšnių,
Tarp karpytų lapų, kekių raudonų.
Prie mergaitės lovos žibėjo žvakutės,
Rudenėlis verkė jos jaunų dienų.*

*Kasas gelsvo lino puošė vainikėlis,
Sužeistą krūtinę pridengė ranka.
Jos nekaltą širdį pervėrė du šūviai,
Tai, enkavediste, Lietuvos auka.*

Kai sūnų išleidai

(prieš eilėrašį 284 p. autorės ranka įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

*Kai sūnų išleidai į laisvės kovas
Ir ašarą nubraukei tyliai,
Pašvaistė ties pamiške plėtės rausva
Ir nešė kulkosvaidžius vyrai.*

*Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito,
Ir kraujas iš daugelio vyrų širdžių
Nudažė Tėvynės arimus.*

*Kulkosvaidžiai lojo per dienas, naktis,
Nuo salvių skambėj' žalias šilas,
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kiekvienas žmogus buvo piktas.*

*Ir sugulė rankos prie rankų šalia,
Ir vietos visiems neužteko,
Ir buvo velėna žalia kruvina
Šalimais išraustojo kapo.*

*Ir niekas nesakė nė žodžio tada,
Tik šautuvų tūtos blizgėjo,
Kada takeliu į didvyrių kapus
Pavargus senutė atėjo.*

*Ji tarė vienam partizanui jaunam:
- Palaukite, turit dar laiko.
Aš noriu pažvelgt į akis čia vienam,
Kurs mano yra tikras vaikas.*

*Senutės sausa ir gyslota ranka,
Ji vartė kiekvieną lavoną,
Ir prijuostė josios nusvirus marga
Nusidažė nuo kraujo raudonai.*

*Karžygiai kalbėjo nebylia malda
Ir šautuvus tyliai paglostė.
Senutė lavoną bučiavo veidan,
Nužėrusi smėlį nuo skruostą.*

*Ir niekas nesakė nė žodžio tada,
Tik vėjas nerimdamas kaukė,
Senutės sausa ir gyslota ranka
Prie kruvino veido prilipo.*

*Išeidama tyliai, gailiai verkdama,
Sūnelį iš kapo ji šaukė,
Vėjelis lydėjo, jai sviro galva,
Ir kruvinas ašaras liejo.*

*Palikit, vaikeliai, ramybėj visi,
Juk aš negaliu jūs lankyti,
O budeliai žiaurūs sekioja visus,
Širdies negaliu suraminti.*

*Saulute močiute, globoki tu juos,
Lietuti, smarkiau tu palyki.
Žemele juodoji, prislėki karius -
Daugiau jau neteks jų matyti.*

Šios eilės, sklisdamos ir dainuojamos visoje Lietuvoje, kaip ir įprasta tais laikais, kito, atsirado nauji žodžiai, keitėsi rimavimas, buvo sukurti nauji posmai. Genovaitės Janulytės-Karpavičienės eilėraščių rankraštyje, pirmapradžiame variante, jos parašytos taip:

Partizano motinai

*Kai sūnų išleidai už laisvę kovot,
Ji ašarą nubraukė tyliai.
Pašvaistė ties pamiške švito rausva,
Kai nešė kulkosvaidžius vyrai.*

*Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito.
Ir kraujas iš daugelio vyrų širdžių
Nudažė arimą tą rytą.*

*Kulkosvaidžiai grojo per naktį ir dieną,
Nuo salvių skambėjo ten šilas.
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kai laistė krauju jas didvyriai.*

*Ir sugulė vyras prie vyro greta,
Net vietos visiems neužteko.
Ir buvo velėna žalia kruvina,
Po kojom prie išrausto kapo.*

*Kai vyrai sustojo nebylūs maldoj,
Jų šautuvai saulėj blizgėjo,
Tada takeliu į didvyrių kapus
Pavargus senutė atėjo.*

*Ir tarė jinais partizanams drąsiai:
„Palaukit, dar laidot ne laikas,
Aš noriu pažvelgti vienam į akis,
Kuris man yra tikras vaikas“.*

*Senutė sausa ir gyslota ranka
Paglostė kiekvieną lavoną.
Ir jos prijuostėlė, dar buvus balta,
Paliko nuo kraujo raudona.*

*Vėl vyrai sustojo nebylūs, liūdni,
Ir vėjas jų plaukus paglosto.
Senutė lavoną bučiavo ramiai,
Nužėrusi smėlį nuo skruosto.*

Partizanų gyvenimas

(prieš eilėraščių 295 p. autorės ranka įrašyta: Janulytė-Karpavičienė)

*Ei, gyvenims partizanų -
Laisvas, linksmas ir smagus.
Kaip smagu jaunam skrajoti
Po girias ir po laukus.*

*Mes gyvenam po eglaitę.
Mūs gyvenimas žiaurus,
Bet už laisvę mes kovojam -
Jokis vargas nesunkus.*

*Trūksta rūbų, trūksta maisto.
Bet tai niekis, žmonės duos.
Partizanai prie miškelio
Linksmą dainą uždainuos.*

*Žengia puikūs eskadronai
Partizanų atkaklių,
Eina ginti tėviškėlės
Nuo raudonų slibinų.*

*Ei, tvirčiau suspauskim ginklų,
Priešui - kerštinga mirtis -
Partizanai pasiryžę -
Savo tikslą įvykdys.*

*Palei kryžių samanotą
Verkia motina sena -
Žuvo sūnus partizanas -
Jos senatvės parama.*

*Laimink, Dieve, mūsų žygius,
Brangią laisvę Lietuvos,
Tu globojai ją lig šiolei,
Neužmirški daugiau jos.*

Šis eilėraštis, platinamas tarp žmonių, irgi keitėsi, prisidėjo naujų posmų. G. Janulytės-Karpavičienės rankraštyje šis eilėraštis, pavadintas „Partizanų himnu“, kiek trumpesnis.

Partizanų himnas

*Skamba dainos pamiškėje
Partizanų atkaklių.
Ginti tėviškės išėjom
Nuo raudonų budelių.*

*Mes gyvenam po eglaitėm,
Tai gyvenimas žiaurus,
Vien už laisvę mes kovojam,
Joks mums vargas nebaisus.*

*Mūsų namai - plačios girios,
Sesė mums - tamsi naktis,
Mus globoja geri žmonės,
Nebugina ir mirtis.*

*Laimink, Viešpatie, mūs žygius,
Brangią žemę Lietuvos.
Ją lig šiol Tu išglobojai,
Neapleiski dabar jos.*

*Trūksta rūbų, trūksta duonos -
Vis tai niekis - žmonės duos.
Partizanai iš miškelio
Laisvės dainą uždainuos.*

Žydi vyšnios baltai

(prieš eilėraščių 296 p. autorės ranka įrašyta: „Perdirbta mano kūrybos daina.
Janulytė - Karpavičienė“)

*Ir vėl pražydo vyšnios baltos,
Ir krinta jų balti žiedai,
Močiut, ko rymai ant rankelių,
Ko taip gailiai, gailiai verki?*

*Nežydės vyšnios, nežydės kriaušės,
Žydės vėl obelys baltai,
Žydės vėl liepos augalotos,
Kurias prie vartų sodinai.*

*Kaip aukštos liepos augalotos
Ir tu, sūneli, toks buvai,
Bet tėviškėj, po baltom vyšniom,
Žydinčioj jaunystėj žuvai.*

*Tu išgirdai Tėvynės balsą,
Kuris alsavo mirtimi,
Ir, stodamas jai į pagalbą,
Pasitikėjai viltimi.*

*Ir rytas ūkanom aptrauktas,
Saulutė neskaisti tekėj'.
Ten, pagirį, prie seno kryžiaus,
Sunkus kulkosvaidis dundėj'.*

*Gaila tavęs, sūnau vienturti,
Gaila, kaip motina sakau,
Bet dėkui Dangui ir žemelei,
Kad čia, o ne gatvėj matau.*

*Tavo draugai linksmai dainuoja,
 Karžygišką mūšį laimėj',
 O kiti išniekinti gatvėj
 Draugams dėl liūdesio gulėj'.*

*Liūskite, vyšnios balti žiedai,
 Liūskite, obelys baltos,
 Liūskite, liepos augalotos,
 Liūskite, karžygiai Lietuvos.*

P. S. Pradinis šios dainos variantas G. Janulytės-Karpavičienės rankraštyje, pavadintas „Pražydo baltos vyšnios“, skiriasi nuo mūsų laikus pasiekusio dainos teksto. Perduodamos iš lūpų į lūpas, daug kartų perrašomos į sąsiuvinius, kartu su suimtaisiais patekdamos į Sibiro lagerius, šios dainos neišvengiamai keitėsi - jose atsirasdavo ne tik kitokie žodžiai, kitoks rimavimas, bet būdavo sukuriami ir nauji posmai, keitėsi jų pavadinimai. Iš lagerių grįžę politkaliniai jas dar labiau paskleisdavo po Lietuvą, taip jos tapdavo liaudies dainomis.

Pražydo baltos vyšnios

*Pražydo jau ir baltos vyšnios,
Ir krenta jų žiedai balti.
Močiut, ko rymai ant rankelių,
Ir taip gailiai gailiai verki.*

*Kaip aukštos liepos ūkanotos
Ir tu, sūneli, toks buvai,
Ir tėviškėj po žaliom vyšniom
Pačioj jaunystėj pražuvai.*

*Tu išgirdai Tėvynės balsų,
Kuris alsavo viltimi,
Ir stodamas jai į pagalbą
Pasitikėjai savimi.*

*Kai ryto ūkanos aptemę,
Saulutė skaisti netekės.
Ten pagirį prie seno kryžiaus
Sunkus kulkosvaidis dundės.*

*Daug žuvo priešų, išdavikų,
Daug žuvo budelių tautos
Ir tavo, sūnau, neapleido
Gyvybės žydinčios, jaunos.*

*Už laisvę pavergtos Tėvynės
Kartu aukojais ir už mus.
Žuvai nuo žiaurių priešų kulkos,
Palikęs žydinčius laukus.*

*Nežydės vyšnios, žydės kriaušės,
Žydės ir obelys baltai.
Žydės ir liepos augalotos.
Kurias prie vartų sodinai.*

Dalia

(prieš eilėraščių 300 p. autorės ranka įrašyta: „Sumaišyti žodžiai. Janulytė-Karpavičienė“)

*Nelaiminga dalia tu mano,
Prakeikta dalia partizano.
Dieną naktį tu mane kamuoji,
Dieną naktį mane kankini.*

*Sudeginti namai gimtieji,
Sibiriuj išvežti tėvai.
Partizanui tik šautuvas - brolis,
Ateitis - tik šaltieji kapai.*

*Užjaučia tiktai žalias miškas,
Paguodžia tik ryto rasa,
Partizanui sesutė - lakštutė.
Sunki partizano dalia.*

*O žmonės galanda liežuvius
Ir deda banditų vardus,
Jie tiktai savo tėviškę žudo,
Laisvi jie niekad nebus.*

*Kai groja kovoj automatai
Ir siaučia aplinkui mirtis,
Prisimenu gimtąjį sodžių,
Mergaitės mylimas akis.*

Šis eilėraštis G. Janulytės-Karpavičienės rankraštyje:

Dalia tu mano nelaiminga

*Dalia tu mano nelaiminga,
Prakeikta tu mūsų visų,
Dieną naktį vargstu ir dejuoju,
Dieną naktį varguose kenčiu.*

*Sudeginti namai gimtieji,
Tėvai Sibiran išvežti,
Partizano tiktai šautuvas brolis,
Šaltieji kapai ateity.*

*Skrebai tik galandą liežuvių
Ir deda bandito vardus.
Jie savo Tėvynę parduoda -
Mes žūsime, jie laisvi nebus.*

*Globoja mus miškas tamsusis,
Užjaučia tik ryto šalna,
Užjaučia sesutės lakštutės -
Liūdna mūsų brolių daina.*

*Mums tankiai kulkosvaidžiai groja,
Aplinkui vien slypi mirtis,
Prisimenu gimtuosį sodžiu,
Melsvąsias mergaitės akis.*

*Kai mėnuo pro medžių viršūnes,
Žiūrėjo iš melsvo dangaus,
Galvojau, ar dar mėlynakė
Mane prie krūtinės priglaus.*

P. S. Šią dainą mėgdavo dainuoti Tankisto būrio partizanas Vladas Černiauskas-Balandis iš Šalnų k., Taujėnų vls., žuvęs 1948 m. lapkričio 19 d.

Paslēpk, naktele, giliai mēnuli

*Paslēpk, naktele, giliai mēnuli,
Papūsk, vējeli, su smarkumu.
Kad nepajustu sena motulē,
Slapta išeinant man iš namu.*

*O jūs, rūtelēs mano žaliosios,
Ko graudžiai verkiat, virkdot mane.
Namus palikti labai nelinksma,
Aš jauna verkiu nevirkdoma.*

*I miškā eina daug daug takeliu,
Visi atrodo man artimi.
Kuriuo pasukus atrasiu daliu,
Kuris takelis nuves pas jī?*

*Pirmasis eina iki kaimynu,
O antrā dengia giria tamsi,
Trečias išklotas smiltim auksinēm,
Juo gal nueisim tiesiai pas jī.*

*Tenai palaukēj užuolas senas
Stovi apsuptas baltu beržu,
O bernužēlis saugo takeli,
Kuriuo per rasā basa brendu.*

*Beržai svyruokliai kažko šlamējo,
Man pasidarē taip neramu.
Kai pasitikēs jis apkabino
Ir prakalbējo žodžiu meiliu.*

*Miela mergaite, aš partizanas,
Ginsiu Tėvynę, ginsiu tave,
O jeigu žūsiu nuo priešo kulkos,
Tau šis takelis primins mane.*

*Tu saugok savo rūtų darželį,
Kad neišmintų priešai pikti.
Teks grįžt, mergaite, pas motinėlą,
Kol kiemo vartai dar atkelti.*

*Jeigu už laisvę man reikės žūti,
Lankykit mintimis visad mane.
Nupink vainiką man iš svajonių,
Mane matysi gal tik sapne.*

Keturiems gyviems partizanams

*Išaušo rytas toks gražus,
Puikus, romantiškas dangus.
Saulutė kyla pamažu,
Argi gyventi ne smagu?*

*Vai, koks gyvenimas sunkus,
Jisai be galo neramus.
Kada sugrįšiu į namus -
Svajojo Justinas gražus.*

*Daug kartų žiaurioji mirtis
Žvelgė jam tiesiai į akis.
Ne kartą nakties vidury
Rymojo vienas ilgesy.*

*Lietuti, ką gi tu mąstai,
Kai žvanga rankose ginklai?
Su didžia baime vis dar, vis
Tankiai išbėgi pro duris.*

*Kieme šunelis tik sulos,
Tu atsirandi už tvoros.
Nors ir tamsu, aplink dairais,
Ar piktas priešas neateis.*

*Jauna mergaitė tarp gėlių
Kalbėjos su Rasputinu.
Užbūrei meile, Jonai, tu,
Iš būrio narsiujų draugu.*

*Buvo toks vakaras ramus,
Kai ją lydėjai į namus.
Mėnulis vienas paslapčia
Matė jus einančius nakčia.*

*Tau plieno ginklas rankose,
Žavingas žvilgsnis akyse.
Už laisvę Lietuvos laukų
Esi patyręs daug vargų.*

*Vladeli, ką galvoji tu?
Likai be žmonos ir vaikų.
Tu tankiai tankiai pamąstai,
Kur vargsta žmona ir vaikai.*

*Tu visada linksmas esi,
Gal ateitis tau nebaisi?
Sakai, duonelės žmonės duos,
Amerikonai išvaduos.*

P. S. Justinas - Edvardas Vingrys, g. 1917 m. Pienių k., Taujėnų vls., Lietus - Antanas Mincė, g. 1925 m. Levaniškių k., Raguvos vls., Rasputinas - Jonas Bernatavičius, g. 1925 m. Balelių k., Taujėnų vls., Audra - Vladas Žemaitis, g. 1921 m. Mickūniškių k., Raguvos vls., Genovaitės Janulytės pusbrolis, eilėraštyje vadintas ne slapyvardžiu, bet tikruoju vardu (kartais ir šiam kraštui būdingu malonybiniu jo trumpiniu - Ladziuku). Visi jie buvo Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai, žuvę 1949-1950 metais. Rasputinas - kultūringas, inteligentiškas, romantiškos sielos jaunuolis, turėjo puikų balsą, labai gražiai dainuodavo partizaniškas dainas. Tarp jo ir poetės Genovaitės buvo užsimezgusi tyra, romantiška meilė, dvasinis ryšys.

Tas Taujėnų gatves siauras

*Tas Taujėnų siauras gatves
Kraujas plauna nuolatos,
Nes čia mėto partizanus -
Brangius sūnus Lietuvos.*

*Kur stovėjo Vyties kryžius,
Ten vietelė bus šventa.
Brangiu krauju partizanų
Juoda žemė permerkta.*

*Juos išvijo iš namelių
Driskių raudonų gauja.
Namų vietoje beliko
Pelenų baltų sauja.*

*Jų senieji tėvužėliai
Kenčia Sibiro šalčius.
Tie prakeikti bolševikai
Veža tokius senučius.*

*Vaikšto jauna sesutėlė
Ten, prie brolių kruvinų,
Akys ašarom pasruvė,
Širdys plyšta iš skausmų.*

*Nes ji mato savo brolius
Taip išniekintus baisiai.
Spardo kojomis priejė
Tie prakeikti žmogžudžiai.*

*Nors jie nieko nebejaučia,
Nekankina jų skausmai.*

*Žuvo už Tėvynės laisvę
Drąsūs mūsų sakalai.*

*Na, palaukite, bedieviai,
Ateis ir jums tie laikai,
Gal nekės jūsų lavonų
Brangūs tėviškės laukai.*

*Dar atėjo mergužėlė
Čia, prie brolių kruvinų.
Ji pamatė bernužėlį
Ir paklausė: „Ar čia tu?“*

*Jis nepratarė nė žodžio,
Bet gulėjo sau ramus.
Prakeiktoji priešo kulka
Parengė jam čia kapus.*

P. S. Labiausiai tikėtina, kad šį eilėrašį Genovaitė Janulytė parašė besimokydama Taujėnų progimnazijoje ir matydama miestelyje sukrečiančius žiaurumo vaizdus, moralinę *skrebų* degradaciją, jų tyčiojimąsi iš žuvusių partizanų kūnų.

Vladui Žemaičiui

*Į vakarus saulutė slinko,
Vėjelis pūtė pamažu.
Po kojomis girgždėjo sniegas
Tau einant tėviškės keliu.*

*Tas kartas buvo paskutinis
Atsilankytas pas savus.
O kas galėjo pagalvoti,
Kad taip netoli priešas bus!*

*Tu paprašei, kad aš pavežčiau,
Ginkluotam eiti nesaugu.
Abu susėdome į roges
Ir išvažiavom iš namų.*

*Važiuojant pro gimtą namelį
Tu taip tyliai uždainavai,
Kad tau brangus šitas kampelis
Ir tyliai ošiantys beržai.*

*Mirties šešėlis sparnais gaubė
Važiuojant pamiškės keliu.
Tu man liepei į namus grįžti,
O pats nuėjai pamažu.*

*Vos priėjai pirmą sodybą,
Apsuptą medžių ošiančių,
Tave sutiko pikti priešai,
Čia taip atėję ne laiku.*

*Kritai nuo kulkos kaip lapelis,
 Pakąstas rudenio šalnos,
 Ilgai vargai, drąsiai kovojai
 Už brangią laisvę Lietuvos.*

*Kartu mes žengėme į mirtį,
 Miglotu pamiškės keliu,
 Gal taip likimo buvo lemta,
 Kad išsiskyrėme abu.*

P. S. Vladas Žemaitis-Audra (Ladziukas), g. 1921 m. Mickūniškių k., Raguvos vls. - Genovaitės Janulytės pusbrolis, Vyčio apygardos Žaiibo būrio partizanas. 1950 m. sausio 12 d. jis paprašė pusseserės Genovaitės pavėžėti jį rogėmis iki Vičiūnų kaimo. Jo žmona su vaikais jau buvo ištremti į Sibirą. Važiuojant pro jo tuščius namus jis tyliai uždainavo:

*Šis mano gimtinės kampelis brangus,
 Kur tyliai ošia žali beržai...*

Ši kelionė poetei galėjo baigtis tragiškai, tačiau išgelbėjo lemtingas atsitiktinumas. Ties ištremto ūkininko Laurinavičiaus sodyba buvo visiškai užpustytas kelias ir arklys įklimpo sniego pusnyje. Vladas išlipęs apgėrė arklių, atsisveikino ir dar ilgai, tarytum nujausdamas nelaimę, mojavė ranka. Žuvo tuoj pat, per gilų sniegą nubridęs į Stankelio sodybą bei pravėręs namų duris - pasaloje buvę rusų kareiviai ir *skrebai* iškart atidengė ugnį (Šaltinis: Aukštaitijos partizanų prisiminimai, 1 knyga, II dalis, sudarytojas Romas Kaunietis, Vilnius : „Vaga“, 1998, p. 324-330.).

Žuvus Žaibui

*Ko miške Varlėnų tyliai ošė eglės,
Kai stovyklą gaubė nerami naktis?
Kieno pikta ranka tą ankstyvą rytą
Privertė užmerkti tau melsvas akis?*

*Žaibe, mielas vade, tavimi tikėjo
Tavo būrio vyrai šalies pavergtos.
Tik nepagalvojo, kad, palikęs vienas,
Tu gali netekti gyvybės brangios.*

*Tu mylėjai savo vargstančią Tėvynę,
Žaliuosius Nevėžio ir Neries krantus.
Tu speiguotą žiemą, vasarą rasotą
Išbraidei jos klonius ir žalius miškus.*

*Išėjai į kovą už Tėvynės laisvę,
Išėjai, kai šaukė pavergta šalis.
Net apsupus priešams skindavai sau kelią,
Nes krūtinėj plakė tau drąsi širdis.*

*Tavimi didžiavos Aukštaitijos žmonės,
Sąžiningas, geras tu visiems buvai.
Tą gražų gegužį, skęstantį žieduose,
Kam mus vargti vienus, vade, palikai?*

*Nusvirs draugų rankos ant tavo krūtinės,
Kuri jau priglausta žemelės šaltos.
Gal ateis toks laikas, prisikels Tėvynė,
Tik neprisikelsi tu vaduoti jos.*

*Lietuvėlę brangią mindo pikti priešai,
Kurią vis žadėjo gelbėt Vakarai.
Saulutė kas rytą brenda kraujo rūku,
Žūsta mūsų broliai. Kur jų pažadai?*

*Dar ilgai oš eglės Varlėnų miškuose
Ir raiba gegutė gegužų kukuos.
Tik maži vaikučiai nesulauks tėvelių,
Nes mama - kalėjime, o tėtis - kapuos.*

P. S. Antanas Žilys-Žaibas, aviacijos leitenantas, Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio vadas, kilęs iš Jurgelionių k., Siesikų vls. Buvo drąsus, taiklus, gabus, puikiai išmanęs partizaninio karo taktiką vadas. Dėl savo charakterio savybių - kultūringo, taktiško elgesio, teisingumo, drąsumo ir šaltakraujiškumo, net humoro, atsidūrus pavojingose situacijose, - buvo užsitarnavęs nuoširdžią gyventojų pagarbą. Žuvo 1949 m. gegužės 16 d., pasilikęs miško stovykloje nakčiai vienas. Žuvimo aplinkybės iki šiol neaiškios - grįžusių bendražygių buvo rastas mirtinai sužeistas. Matyt, tai padarė įtarimų nekėlęs MGB užverbuotas vidaus agentas. Bendražygių buvo palaidotas Šilų k. kapinėse.

Sudie, vargdieni ginklo broli

*Sudie, vargdieni ginklo broli,
Sudie, kovoti man gana.
Keliu į laisvę vykdant šuolį
Mirtis sutiko alkana.*

*Iš jūsų tarpo mane skyrė
Atlėkus kulka švilpdama.
Pervėrė švinas man krūtinę,
Žemėlė priglaudė juoda.*

*Lavoną priešai nusitvėrę
Pakas juoduose arimuos,
Motulė, sesė nusiminus
Prie mano kapo neraudos.*

*Gal greit sulauksim, broliai, laisvės,
Bažnyčios varpas ims skambėt.
Žmonės, prašyčiau jūsų vieno -
Žuvimo vietą pažymėt.*

*Ir kaulus mūsų jūs surinkit,
Pakaskit giliai ant kapų.
Kad iš po žemės jie girdėtų
Graudingą skambesį varpų.*

P. S. Šis eilėraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Tankisto būrio partizanui Vladui Černiauskui-Balandžiui, kilusiam iš Šalnų k., Taujėnų vls., atminti. Jis žuvo kartu su trimis bendražygiais 1948 m. lapkričio 19 d. netoli savo gimtojo kaimo.

Mūsų laikus pasiekė jau pakeistas šios dainos variantas, net su kitokiu pavadinimu, tačiau jo „šerdis“ išliko ta pati. Jis užrašytas iš buvusio Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Butageidžio kuopos partizano Jono Kadžionio-Bėdos prisiminimų.

Pasusienio didvyriams

*Sudiev, vargdieni ginklo broli,
Sudiev, Tėvyne mylima,
Keliu į laisvę vykdant šuolį
Pakirto kulka zvimbama.*

*Gal buvo lemta jų likimui
Šiandieną žūti čia kovoj,
Akis užmerkti prie beržyno
Ramonų lauko lygumoj.*

*Lavonus mūsų tuoj surinkę
Užkas tamsoje arimuos,
Motulės, sesės pasilenkę
Prie mūsų kapo nerymos.*

*Jūs mūsų kaulus tik surinkit,
Pakaskit kaime ant kapų,
Kad jie iš kapo ten girdėtų
Graudingą skambesį varpų.*

P. S. Nežinomi kūrėjai pakeitė šio eilėraščio adresatą: jis skirtas Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Jaguaro būrio, priklaususio Butageidžio kuopai, partizanams, 1946 m. sausio 18 d. žuvusiems Pasusienio kautynėse su NKVD kariuomene netoli Kavarsko-Anykščių vieškelio. Tada žuvo keturiolika partizanų:

1. Antanas Budreika, g. 1920 m. Liepdegėnų k.
2. Antanas Didžpetris, g. 1925 m. Daumantų k.
3. Juozas Kalumba, g. 1921 m. Abromiškių k.
4. Jonas Misiūnas, g. 1908 m. Kavarsko mstl.
5. Antanas Navašinskas, g. 1916 m. Šeimyniškių k.
6. Juozas Pulokas-Jūraitis, g. (?) Arelišio vnk.
7. Juozas Sapkauskas-Beržas, g. 1925 m. Girelės k.
8. Alfonsas Šatkauskas-Politrukas, g. (?) Mašinkų k.
9. Jonas Šileika, g. 1923 m. Ramonų k.

10. Edmundas Urbonas, g. 1923 m. Vaidevučių k.
11. Vincas Vėbra, g. 1909 m. Pumpučių k.
12. Pranas Vilčiauskas, g. 1908 m. Girelės k.
13. Povilas Žvironas-Atėjūnas, g. (?) Užpalių mstl.
14. Jonas Šiaučiulis-Dešinys, Šaukštelis, g. (?) Troškūnų vls.

Belieka pasakyti, kad atkūrus Lietuvos nepriklausomybę žuvę partizanai buvo garbingai perlaidoti Kavarsko kapinių kalnelyje, iš kur geriausiai girdimas bažnyčios varpo skambesys.

Traupis pavasarinio polaidžio metu. 1930 m. išsiliejęs iš savo krantų Nevėžis apsėmė ir dalį miestelio pastatų. Tolėliau matyti Traupio Šv. Onos bažnyčia (iš V. Danio šeimos albumo).

Traupio bažnytinis choras, 1929.05.02 įamžintas istorinėje nuotraukoje ant Šv. Onos bažnyčios laiptų. Traupio miestelis tarpukario Lietuvoje plačiai išgarsėjo savo choralais. Bažnytinis, sudarytas iš vietinių traupiečių, giedodavo per šventas mišias, o visos parapijos choras - per tautines bei valstybines šventes, šaulių ir pavasarininkų organizuotus kultūrinius renginius. Jiems vadovavo gabus chormeisteris, vargonininkas Petras Sližys, 1928 m. apdovanotas Lietuvos Nepriklausomybės dešimtmečio medaliu (sėdi pirmoje eilėje antras iš dešinės). Traupiečių choras dalyvavo 1924, 1928 ir 1930 metų visos Lietuvos dainų šventėse Kaune. Bažnyčios choro giedamomis lotyniškėmis mišių giesmėmis žavėdavosi Panevėžio vyskupas Kazimieras Paltarokas, parapijiečiai ir svečiai. Traupio parapiją 1921-1940 m. administravo gabus, visuomeniškai aktyvus klebonas Dominykas Tuskenis (sėdi pirmoje eilėje trečias iš dešinės). Kai kurių choristų likimas sovietinės okupacijos metais buvo tragiškas - vieni žuvo kovodami už Lietuvos laisvę, kiti mirė nuo bado ir šalčio Sibiro lageriuose ar tremtyje. Vienas iš jų - Petras Kiaulys, pats jauniausias iš nuotraukoje esančių choristų, stovi pačioje viršut. eilėje, durų fone iš dešinės. Suimtas 1944 m. rugsėjį, jis mirė nuo bado ir išsekimo Vorkutos lageryje 1945.06.15 (nuotrauka iš Vito Danio šeimos albumo).

Vienas iš buvusių žymiausių Traupio simbolių - Angeliuko skulptūra prie Gutauskų (vėliau Juzėnų) šeimos namo. „Žiūrėkit, vaikai, ar sujudės angeliuko sparneliai?“ - klausė kraštiečiai, įžymus fotomenininkas Izidorius Girdys. Ši fotografija, daryta 1942 m., ne kartą buvo spausdinta tuometiniuose Lietuvos meno žurnaluose.

Kiekvieną kelevį, pėsčią ar važiuotą, nuo Kavarsko pusės pasitikdavo ir palydėdavo pagrindinėje miestelio gatvėje, pačioje kraštinėje tais laikais sodyboje prie kelio stovinti Angeliuko skulptūra. Kiekvieno doro, tikinčio žmogaus žvilgsnis ja gėrėdavosi, ji užburdavo, sukeldama šviesias mintis ir nors trumpam, akimirksniui, pakylėdama jo dvasią aukščiau šio vieškelio dulkių. Tai buvo nepriklausomybės laikų paliktas tikėjimo ženklas ateities kartoms, laisvės, vilties ir gėrio simbolis (nuotrauka iš Vito Danio šeimos albumo).

Genovaitė Janulytė po sekmadieninių pamaldų prie Traupio Šv. Onos bažnyčios vartų.
Apie 1947 m. (iš M. Karpavičiūtės šeimos albumo).

Genovaitė Janulytė (kairėje) su drauge. Mickūniškių k., 1947 m. (iš M. Karpavičiūtės šeimos albumo).

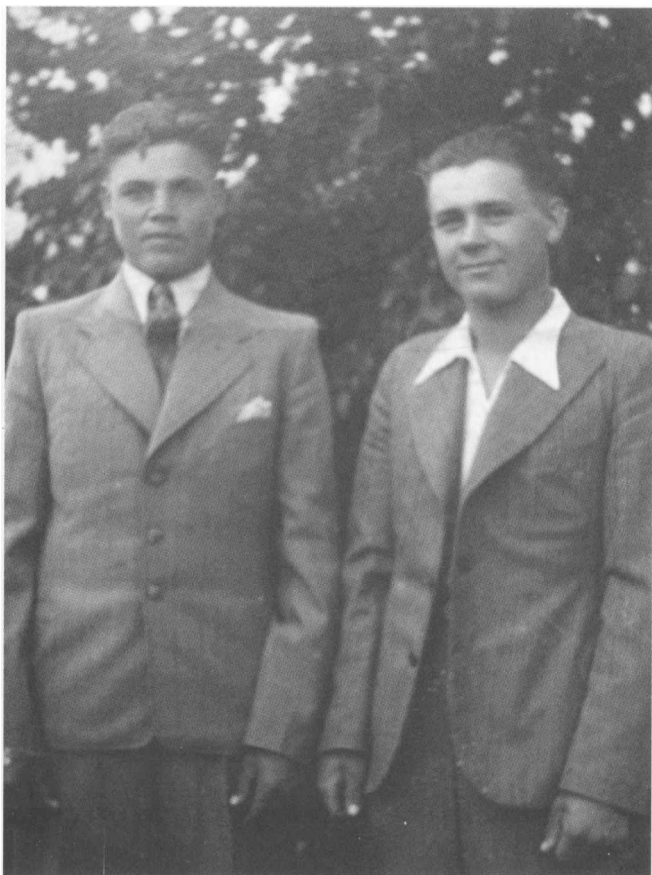
Dvi partizanų rėmėjos ir pagalbininkės: Aldona Radzevičiūtė (dešinėje) su Aldona Janulyte (poetės jaunesniąja seserimi). Mickūniškiai, 1947 m. (iš M. Karpavičiūtės šeimos albumo).

Adolfas Radzevičius, buvęs mickūniškiečių būrio partizanas, Juodgirio kautynių dalyvis (dešinėje) su savo pusbroliu Simonu Radzevičiumi. Mickūniškių k., 1948 m. (iš A. Radzevičiūtės-Ordienės šeimos albumo).

Vienintelė išlikusi partizaniška Adolfo Radzevičiaus nuotrauka. Daunoriškių miškas, 1944-1945 m. žiema (iš A. Radzevičiūtės-Ordienės šeimos albumo).

Mickūniškių kaimo jaunuoliai: Stasys Janulis (dešinėje), jaunas partizanų ryšininkas, *skrebų* nužudytas Levaniškių k. 1945 m. liepos 24 d., ir Ipolitas Kizys, buvęs Mickūniškių būrio partizanas, Juodgirio kautynių Klaibūnų k. laukuose dalyvis, grodavęs bajanų partizanų ir vietinio jaunimo vakaronėse (iš A. Radzevičiūtės-Ordienės šeimos albumo).

Mickūniškių k. jaunimas su dviračiais. Iš kairės: Liucija Laurinavičiūtė, Vilius Žemaitis, Anykščių gimnazijos moksleivis, Žaibo būrio partizanas, žuvęs 1948 m. gruodžio 13-ąją - trečiąją partizanavimo dieną, sulaukęs vos aštuoniolikos metų. Jo brolis Napolis žuvo 1945 m. vasario 9 d. vykusiame Juodgirio mūšyje Klaibūnų k. laukuose. Dešinėje stovi partizanų rėmėja Aldona Radzevičiūtė (iš Aldonos Radzevičiūtės - Ordienos šeimos albumo).

Jadvyga Janulytė-Ordienė, poetės sesuo, partizanų ryšininkė. Mickūniškių k., apie 1948 m. (iš A. Ordaitės-Rotautienės šeimos albumo).

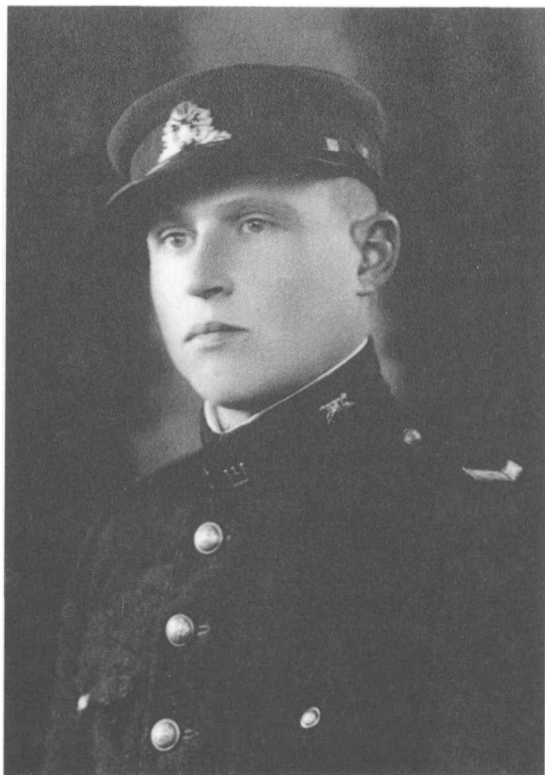
Partizaniška šeima. Vincas Orda, buvęs mickūniškiėčių būrio partizanas, vėliau - Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanų ryšininkas, ir Jadvyga Janulytė-Ordienė, partizanų rėmėja, ryšininkė. Mickūniškių k., apie 1960 m. (iš A. Ordaitės-Rotautienės šeimos albumo).

Mickūniškių k. merginos linksmiasi. Akordeonais groja Jadvyga Janulytė (kairėje) ir Aldona Radzevičiūtė. Apie 1953 m. (iš A. Ordaitės-Rotautienės šeimos albumo).

Keturi broliai partizanai iš Algimanto apygardos Šarūno rinktinės A. Pasmokio-Muzikanto (zerkiškėčių) būrio: Antanas Dailidėnas-Prancūzas, Simonas Dailidėnas-Miesčionis, Jurgis Dailidėnas-Drugys, Bronius Dailidėnas-Meška iš Girelės k., Raguvos vls. Antanas ginkluotas rusišku „lėkštiniu“ kulkosvaidžiu DP-27, Simonas - pusautomatinio šautuvu SVT-40 („dešimtuku“), Jurgis - rusišku automatu PPD-40, kuriais būdavo apginkluojami NKVD pasienio kariuomenės daliniai, o Bronius - „tankiuku“, Degtiariovo tanko kulkosvaidžiu DT-29. Spėjama, kad fotografuota 1945 m. vasarą. Visi broliai žuvo, o šeima buvo ištremta į Sibirą. Tėvai ten ir mirė, tik jų seserys sugrįžo į Lietuvą (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Partizanas Kostas Būtėnas iš Repšėnų k. Kavarsko vls., žuvęs Juodgirio kautynėse 1945 m. vasario 9 d. Jau būdamas sužeistas, jis pasiliko kulkosvaidžio ugnimi dengti iš Klaibūnų k. laukų link Mickūniškių besitraukiančius savo kovos draugus. Iš eilėraščio „Juodgirio mūšis“ paaiškėjo metų metus gaubusi paslaptis - tai ir buvo tas drąsysis kulkosvaidininkas, apie kurį pasakojo buvęs partizanas, Juodgirio kautynių dalyvis, Kazys Maneika. Pabaigęs šovinius, kad gyvas nepakliūtų į priešo rankas, jis atėmė sau gyvybę susisprogdindamas granata (iš asm. J. Kadžionio archyvo).

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai rėmėjų Minčių sodyboje Šapio k., švenčia Petro Šimkaus-Trenksmo vardadienį. Manoma, kad tai pirmoji partizaniška vasara, 1945 m. birželio 29 d., per Petrines. Iš kairės stovi: Antanas Mincė-Lietus, Jonas Bernatavičius-Rasputinas, Vladas Žemaitis-Audra, Juozas Kirkus-Plienias, Anelė Juzukėnienė-Liūtienė, Petras Šimkus-Trenksmas, Zofija Žilienė-Klajūnė (Žai-bienė), Antanas Juzukėnas-Liūtas, neatpažintas partizanas, Juozas Miknevičius-Judas, Marijonas Pociūnas-Erdvė. Tuo metu partizanų vadai fotografuoti draudė, todėl visi partizanai be ginklų, karinės ekipiruotės ar kariškų skiriamųjų ženklų (iš G.Vaičiūno asm.archyvo).

Dar viena sustabdyta partizanų gyvenimo akimirka, parodanti, kaip šios kartos jaunimas mokėjo gražiai, linksmi, draugiškai švęsti tuo metu populiariausias šventes - vardynes. Pirmoje eilėje, iš kairės, sugulę ant žemės Antanas Juzukėnas-Liūtas ir neatpažintas partizanas. Antroje eilėje iš kairės sėdi Anelė Juzukėnienė-Liūtienė, antras - neatpažintas, trečia - Zofija Žilienė-Klajūnė (Žaibienė). Trečioje eilėje pirmas iš kairės stovi Juozas Miknevičius-Judas, antras - neatpažintas, trečias - Antanas Mincė-Lietus, ketvirtas Vladas Žemaitis-Audra, penktas - Jonas Bernatavičius-Rasputinas.

Antrame plane matyti ant tvoros užsilipę partizanai. Pirmas iš kairės, su vokiška kepure, stovi K. Timinskas-Maras (Mariukas). Kitose nuotraukose jo nematyti - tai rodo, kad tuo metu jis fotografuotis vengė. Antras - Juozas Kirkus-Plienys, trečias - neatpažintas - ruošiasi varduvininkui Petrui Šimkui-Trenksmui ant galvos uždėti nupintą gėlių vainiką. Manoma, kad dalis Žaibo būrio partizanų, jų tarpe ir būrio vadas Antanas Žilys-Žaibas, šios šventės metu konspiracijos tikslais nesifotografavo, pasilikdami už kadro (iš G. Vaičiūno asm.archyvo).

Dar viena atminčiai išlikusi akimirka iš Petro varduvių šventės: iš kairės stovi Antanas Mincė-Lietus, viduryje Jonas Bernatavičius-Rasputinas, ant pečių laikantis varduvininką Petrą Šimkų-Trenksmą su skrybėle rankoje, ant kurios uždėtas gėlių vainikas, dešinėje stovi Juozas Miknevičius-Judas. Visi - Lietus, Rasputinas ir Judas - buvo geriausi, ištikimiausi draugai (iš G.Vaičiūno asm.archyvo).

Petro Šimkaus-Trenksmo varduvių šventė. Jauni vyrai nusifotografavę atminčiai. Guliant žemės iš kairės pirmas - neatpažintas partizanas, antras - Jonas Bernatavičius-Rasputinas. Antroje eilėje pirmas iš kairės stovi Vladas Žemaitis-Audra, antras - neatpažintas, trečias sėdi Marijonas Pociūnas-Erdvė, ketvirtas - Juozas Miknevičius-Judas, penktas stovi Juozas Kirkus-Plienai. Nei vienas jų neišliko gyvas, visi žuvo (iš G. Vaičiūno asm.archyvo).

Sugulę ant žemės iš kairės: neatpažintas partizanas ir būrio vadas Antanas Juzukėnas-Liūtas. Antroje eilėje iš kairės stovi: pirmas - Petras Šimkus-Trenksmas, antras - Jonas Bernatavičius-Rasputinas, trečias - Juozas Miknevičius-Judas, ketvirtas - neatpažintas, penktas - neatpažintas. Trečioje eilėje iš kairės stovi: pirmas - neatpažintas, antras - Marijonas Pociūnas-Erdvė, trečias - Vladas Žemaitis-Audra, ketvirtas - Juozas Kirkus-Plienai, penktas - Antanas Mincė-Lietus.

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaišo būrio partizanai laikinoje miško stovykloje. Apie 1945-1946 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Trys Žaibo būrio partizanai su dviračiais. Iš kairės: Juozas Kirkus-Plienai, Jonas Bernatavičius-Rasputinas, Juozas Miknevičius-Judas. Apie 1945-1946 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Algimanto apygardos Šarūno rinktinės Butageidžio kuopos vadas A. Jagiela-Ažuolas, g. 1913 m. Vaidevučių k., Kavarsko valsčiuje. Repšėnų miškelis, 1947 m. Pagal partizaniską tradiciją jis iki pat savo žūties nešiojo ilgus plaukus. Su savo būrio vyrais dažnai aplankydavo Vyčio apygardos teritorijoje kovojančius savo draugus - Liūto ir Žaibo būrių partizanus, svečiuodavosi Šovenių, Budrių, Mickūniškių ir kituose kaimuose (iš J. Jagielaitės šeimos albumo).

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanas Jonas Bernatavičius-Rasputinas žieminė partizaniška uniforma. Apie 1947 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Žaibo būrio partizanai žieminėmis uniformomis: Jokūbas Maselis-Maksimas, Jonas Bernatavičius-Rasputinas ir Alfonsas Pauliukonis-Pažaislis. Apie 1946-1947 m. (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizanai apie 1945-1946 m. Prieikinėje eilėje iš kairės sėdi: pirmas - Vladas Jakubonis-Vermachtas, antras - Juozas Kirkus-Plienias, trečias - labiausiai tikėtina, kad Petras Šimkus-Trenksmas, ketvirtas - neatpažintas.

Antroje eilėje iš kairės stovi: pirmas - Kleopas Timinskas-Maras (Mariukas), antras - Marijonas Pociūnas- Erdvė, trečias - neatpažintas, ketvirtas - Antanas Mincė-Lietus, penktas - Vladas Žemaitis-Audra, šeštas - Juozas Miknevičius-Judas, septintas - Jonas Bernatavičius-Rasputinas.

V. Jakubonis-Vermachtas rankose laiko rusišką „desantinį“ automatą PPS-43. Tai būrio vado A. Žilio-Žaibo asmeninis ilgasis ginklas, vienintelis toks turėtas būryje. Fotografuodamiesi partizanai, norėdami nuotraukoje įsiamžinti su geresniu, retesniu ginklu, su kovos broliais kartais jais apsikeisdavo. Žaibas, nemėgęs fotografuotis, ir šį kartą pasiliko už kadro, trumpam paskolinęs savo ginklą kovos draugui (iš G. Vaičiūno asmeninio archyvo).

8 Partizanų himnas

1. Skamba dainos pamiškėje
Partizanų atkaklės.
Giuti tėvėskės išjoni
Muo raudonių buklės.
2. Elės gyvenam po ekolaitis,
Tai gyvecinas židurus,
Vieni liū laivę mes kovojam,
Joks mums vargas nebaisus.
3. Ilūsę uamiai - placios girios.
Sesė mums - tamsi naktis.
Ilūs globėja geri žmonės
Nebaidėm in mirtis.
4. Dainunk, Vėspatė, mūs žygius,
Brauciam žemę lietuos.
Jā tik šiol išglobėjai,
Vėapleiski dabar jos.
5. Trūksta rūbų, trūksta duonos,
Vn tai viekis - žmonės duos.
Partizanai is viškelio
dainės dainų vėdaiuos.

G. Janulytės-Karpavičienės eilėraščio „Partizanų himnas“ rankraštis.

1945 m.

34 Juodgirio mūšis

1. Pukta vasario anksti rytą
Saulė kilo pamazū.
Mūšio tybūs laisvę krito
Būrys brolių lietuvių.
2. Juodgirio miške apsupo
Priešai - isgamos tautos.
Mūšio penkiolika mūsų
Partizanų lietuvių.
3. Jiems neliko miške vietos,
Bari bėgo per laukus.
Taiklūs mūsų automatai
Guldė brolius lietuvius.
4. Pačiame klaidūnų kaime
Vyko kova atkakli.
Jūmės mūsų partizanai,
Paktų priešų puolami.
5. Dūmai kilo iš padangės
nuo uždėtų trobesių,
O šaukė gėrė kraują
Mūsų brolių nekaltų.
6. Skirstes likę partizanai
Visi iš prieningas kryptis,
Priešai begalini lydejo
Automatų tulkomis.

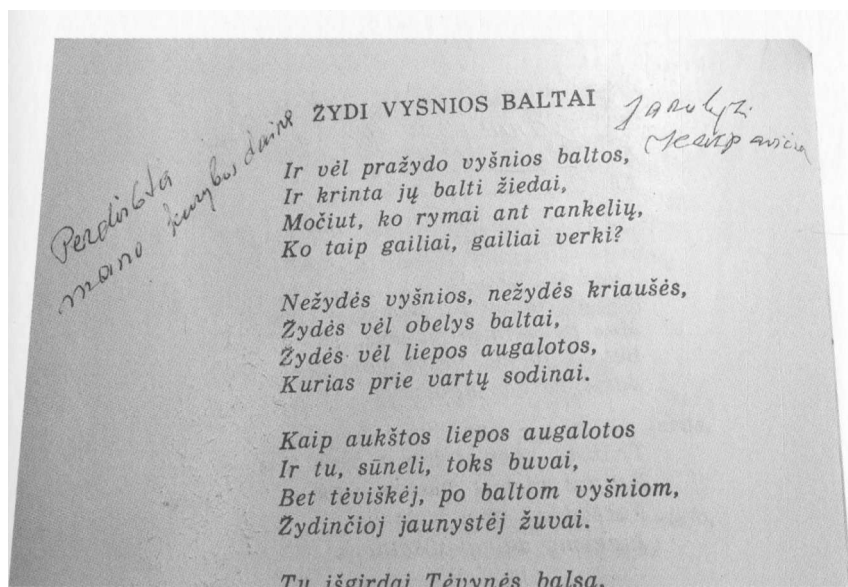
9 „Riceris Verikui

1. Ošia kalias silas, šimtametės eglės,
Tiekia motinėle mylimo sūnelius.
Kurs Taujėnų gatvės savo krauju plauna,
Mėgė tikrai kraupio varpai tesugaus.
2. Trejus metus varges Riceris praėuvo,
Neatverdamas laivės į gimtus namus.
Jis draugus paliko tuščius ašarotus
Ir motinai gilius širdyje skausmus.
3. Jis nebematys jau draugų partizanų,
Strybėlė nepuot jam garbanų tamsių.
Po šalta vėliava pūs nekaltas kūnas
Mes užpietos žuvies ant melnų akių.
4. Meirdės daugiau jis dūto "gražių kokių",
Neskaubęs iš lūpų jam kokių maldos.
Tiktai kalias silas, šimtametės eglės,
Sto tylią giesmę aušrinai karto.

Eilėraščio „Riceris“ rankraštis. Eilėraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio Liūto skyriaus partizanui Juozui Verikui-Riceriui (Riteriui), žuvusiam kartu su kovos draugu Povilu Buiniu-Griausmu 1947 m. birželio 24 d.

81 Sapnas 1994 01.16.

1. Sapnē mācāu ar girtu sodēu,
 ģiģēlanēis svēti pie namu,
 zakeļi, pakeļi, pramindā,
 krīntanciun zēclis obēlu.
2. Paskendāu ar obēls zēcluon,
 šķīsti zako nūrandu.
 Tik pajātan, kākas vādijs
 dedlins, zankis ant pēnu.
3. Pārvelk, ar manis nupāstis?
 šķuk ar būvan zavo draugu.
 šīnēkēn zave matau laimings,
 O ar puzve šķēgulin.
4. Kocil, draugurī, tu be ginklo
 in kur zavo kovos draugai?
 šīnēi, kad ilstis jū kapuon,
 Tik tu manis nezūdai.
5. Staigā aplēmo skaisti sauti,
 jū ros tik maži ruki.
 ūmēkdēns zari, ar gūlšiu,
 kur prišai vākasi manē!

G. Janulytės-Karpavičienės įrašas Dzūkijos partizanų eilėraščių rinkinyje „Sušaudytos dainos“, patvirtinantis eilėraščio „Žydi vyšnios baltai“ autorystę.

KAI SŪNŲ ISLEIDAI

Janulytė - Karpavičienė

Kai sūnų išleidai į laisvės kovas
Ir ašarą nubraukei tyliai,
Pašvaistė ties pamiške plėtės rausva,
Ir nešė kulkosvaidžius vyrai.

Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito,
Ir kraujas iš daugelio vyrų širdžių
Nudažė Tėvynės arimus.

Kulkosvaidžiai lojo per dienas, naktis,
Nuo salvių skambėj' žalias šilas,
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kiekvienas žmogus buvo piktas.

Ir sugulė rankos prie rankų šalia,
Ir vietos visiems neužteko,
Ir buvo velėna žalia kruvina
Šalimais išraustojo kapo.

Ir niekas nesakė nė žodžio tada,
Tik šautuvų tūtos blizgėjo,
Tada takeliu į didvyrių kapus
Pavargus senutė atėjo.

Ji tarė vienam partizanui jaunam:
— Palaukite, turit dar laiko.
Aš noriu pažvelgt į akis čia vienam,
Kur buvo tikras mano vaikas.

Tu pasimelski, miela mama

*Tu pasimelski, miela mama,
Už mano laimę ir mane.
Už mano sunkią vargo dalį -
Oi vargstu vargstu aš miške.*

*Tuos poterius, kuriuos išmokei,
Niekad nesukalbu ramiai.
Nes žulikų gauja raudona
Mus persekioja atkakliai.*

*Nušovė priešai mūsų brolius,
Vežimais vežė su daina,
Pribėgęs išgama savasis
Jiems laužė kaulus kiek gana.*

*Nurengė kūnus visai nuogus,
Laikė savaite ant turgaus,
Pro šalį motina praėjo,
Nepažino savo sūnaus.*

*Netoli miesto už malūno
Skrajojo angelas mirties,
Ten dvi nekaltos lietuvaitės
Klūpojo prie naujos duobės.*

*Ten buvo šiaudų pribarstyta,
Jie nudažyti raudonai,
Ten buvo mūsų palaidoti
Broliai nekalti lietuviai.*

Pavasaris buvo malonus

*Pavasaris buvo malonus,
Gegužės oras toks gražus,
Lietuvis vaikšto nusiminęs,
Nes priešai ardo jo planus.*

*Vakar dar jaunos lietuvaitės
Pynė Marijai vainikus,
Šiandien suklupę jos ant kelių
Meldė: „Marija, gelbėk mus!“*

*„Gana, banditai!“ - pasigirdo
Skrebuko balsas toks žiaurus, -
„Greičiau sulipkit į mašinų,
Į Sibiru išvešim jus!“*

*Visi į mašiną susėdo,
Tik viena motina dar ne,
Nes ji prisiminė paveikslą
Savo sūnelio, kurs miške.*

*Sūnaus paveikslą pasiėmus,
Drebančiom lūpom bučiavo.
„Dieve, globoki mano sūnų,
Aš nematysiu daugiau jo“.*

*Važiuodama ilgai žiūrėjo
Į tą kraštelį, kur namai,
Ir mintimis šaukė sūnelį:
„Kodėl tu vienas palikai?“*

Vlado Žemaičio šeimai

*Mačiau aš kartą tokį vaizdą,
Kai žmonės vežė iš namų,
O motina ant rankų laikė
Porą vaikelių mylimų.*

*Vaidučiai klykė kaip paukšteliai
Prie motinėlių alpstančios,
O jų nameliai užrakinti
Žiauriojo budelio rankos.*

*Tu gegutėlė, tu raiboji,
Apskriski mišką vainiku,
Gal pamatysi ten tėvelį,
Sakyk, mus veža iš namų.*

*Nežydės mums laukų ramunės,
Užžels takeliai prie namų,
Nebeateis daugiau tėvelis,
Miške pramintu takeliu.*

*Žiaurus likimas mus išskyrė
Ir amžinai gal nesuves,
Tu palikai ginti Tėvynės,
O mes atskirti nuo tavęs.*

P. S. Eilės skirtos G. Janulytės pusbrolio Vlado Žemaičio-Audros, Vyčio apygardos Žaibo būrio partizano, iš Mickūniškių k. į Sibirą ištremtai šeimai.

Enkavedistų nušautai mergaitei

*Stovi juodbėrėlis prie kiemelio vartų,
Žvengia juodbėrėlis prie uosio tvoros.
Gal jisai suprato, kad jau paskutinį kartę
Jis atjojo lankyti mylimos.*

*Čia skambėjo dainos ir aidėjo juokas,
Veržėsi pro langus muzika garsi.
Ko šiandienę tyli lūpos surakintos?
Širdį skausmas gelia, nors gamta graži.*

*Brolius surakintus Sibiran išvarė,
Žirgus pabalnotus pasiėmė sau,
Netekai tu brolio - mylimo bernelio,
Skausmas širdį gelia, Lietuvaite, tau.*

*Saulutė tekėjo - avižos rasotos
Ir melsvi šilkiniai žiedeliai linų,
Griežlė suokė giesmę pievoj tarp ramunių,
Atrodo, gyventi būtų taip smagu.*

*Sviro baltos rožės prie stiklo langelio,
Klausėsi alyvos sesučių maldų,
Prie mergaitės lovos mirgėjo žvakutė,
Rudenėlis verkė jos jaunų dienų.*

*Nėra čia tėvelio, mylimos motulės,
Nėra kam užspausti mėlynų akių,
Jos nekaltą širdį pervėrė du šūviai,
Tai enkavedistų lietuvių auka.*

Kalėjime

*Tylioj pavasario nakty
Kalėjime prie lango
Stovėjo jauna kalinė,
Ji rankom grotas laužė.*

*Liūdnai išbalęs veidas jos
Ir akys ašarotos.
Rodos, ateinant laukė ko,
Žiūrėdama pro grotas.*

*Ji mato gatvę, tuos namus,
Kuriuos gerai pažįsta,
Prisimena ir tuos laikus,
Pražyduosią jaunystę.*

*Kai augau aš pas tėvelius
Ir dar buvau mažytė,
Po pievas gaudžiau drugelius,
Ilgėjausi mamytės.*

*Dabar apleista aš visų,
Nes tėviškę mylėjau,
Ar kalta aš dabar esu,
Kad dar gyvent norėjau.*

*Ko taip visi nusiminę žiūrite į mus?
 Argi pirmą kartą matot tokius svečius?
 Nebūkit nusiminę, kad lanko jus miškiniai -
 Jie gerbia jus.*

*Šeimininke, būk gerutė, langus uždenk,
 Nors kaimynai ir neblogi, bet tu jų venk,
 Kai šviesą tik uždegsi, pamatysi ir nustebsi -
 Stovi Lietus su Vladu.*

*Duok duonytės, duok pienelio, mes alkani,
 Mes aplankom tik tuos žmones, kurie geri,
 Nereikia mums matracų, kur gulti patys rasim,
 Tik ant šiaudų.*

P. S. Užsukę pas ūkininkus nakvynei, norėdami nuvyti jų išgastį, nerimą, baimę, pakelti nuotaiką, partizanai sudainuodavo šią linksmą dainelę. Joje paminėti du Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanai - Antanas Mincė-Lietus ir Vladas Žemaitis-Audra.

Laisvės laikus pasiekė jau pačių partizanų sukurtas daug ilgesnis šios dainelės variantas, turintis pavadinimą ir sudarytas iš septynių posmelių. Jis užrašytas iš Vyčio apygardos Žaibo būrio partizano Jono Juzėno-Jupiterio, gyv. Traupio mstl., atsiminimų.

Ko taip baisiai nusiminę žiūrite į mus?

*Ko taip baisiai nusiminę žiūrite į mus,
Gal dar pirmą kartą matot tokius svečius?
Nebūkit nusiminę, jei aplanko jus miškiniai -
Jie gerbia jus!*

*Šeimininke, čiupki lazda, tildyki šunis,
Vesk į daržinę ar tvartą ir ten prižišk.
Kad niekas nežinotų ir šunys kad nelotų,
Tada tvarka!*

*Šeimininke, kelki greitai, langus uždenk,
Nors kaimynai ir neblogi - reikia jų vengt.
O šviesą kai uždegsi, pažinus net nustebsi,
Ir bus ramu!*

*Gal atrasite kaimynų, gal giminių,
O jei ne - galėsit spręsti iš mūsų veidų.
Mes nesame plėšikai, o žmonės katalikai -
Tokie kaip jūs!*

*Ko atėjom, ką sakysim - galit nujaut,
Jei kas prašosi nakvynės - reikia priglaust.
Kur gulėti patys rasim, nereikia mums matracų,
Tiktai šiaudų!*

*Pilnai tikim šeimininkės dosnumu,
Ji papratusi vaišinti svetelius.
Paltelės plaštakinės, dešrelės pusmetrinės -
Mums ir gana!*

*Juk netankiai atsilanko tokie svečiai,
Tie, kurie atneš jums laisvę savo pečiais.
Tad, mieli šeimininkai, priimkite kaip tinka -
Prašome jus!*

Ant Nevėžio krantų

*Ant Nevėžio krantų
Suskambėjo daina.
Mergužėle, ar tu
Ten dainuoji viena?*

*Gal tu lauki manęs,
Kad dainuoji liūdnai?
Ir ateisiu, nes aš
Tave myliu karštai.*

*O kai baigsis vargai,
Padainuosim kartu.
Šiandien laukia draugai
Ir pas juos aš skubu.*

*Tad neliūski, mergyt,
Ir neverk paslapčia,
Aš ateisiu tyliai
Tamsia juoda nakčia.*

Liki sveika, mergaite mano

*Liki sveika, mergaite mano,
Ramunės žiede laimę burk,
Mano likimas partizano:
Šiandieną - čia, o ryt - kažkur.*

*Paduok, sesute, baltą ranką,
Leisk pažiūrėt tau į akis.
Ir valandėlę, nors ir menką,
Liks man brangiausia atmintis.*

*Žydės tau vasaros auksinės,
Margi žiedeliai vėl subręs,
Atmink tu tą, kurs dėl Tėvynės
Neteko visko ir tavęs.*

*Klajosiu tėviškės miškuose,
Drąsiai ją ginsiu kovose,
Tik vieną kartą sužinosi,
Kad aš jau priešo rankose.*

*Nuvilks jie mano rūbą menką,
Nuaus suplyšusius batus.
Bet negyvam visko užtenka.
Tegul ir valgo, jei skanus.*

*Tu netikėk, nes tai tik žodžiai.
Jie - kaip mirażas greit praeis.
Grįšiu aš vėl į gimtą sodžiu,
Prie žalių rūtų ir tavęs.*

Žuvus Sauliūnui ir Timinskui

*Šventos Onos naktį į Traupio miestelį
Slapta atkeliavo žiaurioji mirtis.
Netoli kapinių, taip ramioj vietelėj,
Du mūsų broliukai užmerkė akis.*

*Kada ugnį svaidė šautuvai plieniniai,
O jų garsus aidas pasiekė miškus,
Ir kas gi tikėjo, kad taip nelaimingai
Narsūs partizanai šioj naktelėj žus.*

*Dar nakties šešėliai gaubė juodą žemę,
Pilki debesėliai plaukė danguje,
Iš kišenių traukė jie plieno granatas,
Kurios pasiliko draugėms mirtyje.*

*Mirdamas Mariukas sunkiai sudejavo,
Granatos sprogimas pritarė dar jam.
O aušrelei auštant priešai prakeiktieji
Kruvinus lavonus dėjo vežiman.*

*Saulėgraža tyliai tyliai dar alsavo,
Angelas rymojo ištiesęs sparnus:
„Keliausim su manim, Tėvynės gynėjau,
Tavęs pasiilgo mėlynas dangus.*

*Iš dangaus platybės du tavo broleliai
Matė, kaip už laisvę koveis ryžtingai.
Tu nebegirdėsi granatų sprogimo,
Pasitiks ten tave dangaus angelai. “*

*Patekėjo saulė, liūdesiu aptemus,
Nulenkė galveles dobilai balti,
O aukštam bažnyčios bokšte varpai gaudė:
Pranešė, kad žuvo broliai nekalti.*

*Laukuose jau alpo vasara auksinė,
Skanų kvapą skleidė margi žolynai,
Sesutės, nupynę iš maldų vainikų,
Siuntė į beribį - ten aukštai aukštai.*

*Vainikais papuoštas matyt naujas kapas,
O aplink jaunuolius stovi vis minia.
Niekas nepasako, kas čia palaidota,
Kol kas pasilieka niekam nežinia.*

*Ką dabar galvoja sena motinėlė,
Kai josios pražuvo trečiasis sūnus?
Jos raukšlėtą veidą ašaros vagoja,
O širdelę slegia skausmas toks gilus.*

Ši daina skirta Traupio miestelyje 1947 m. liepos 28 d. žuvusiems Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanams - Kleopui Timinskui-Marui (vadintam Mariuku), gim. 1928 m. Balelių k., Taujėnų vls., buvusiam gimnazistui, ir Albinui Sauliūnui-Saulėgražai, gim. 1926 m. Pienių k. Taujėnų vls., vienam iš penkių kovoje žuvusių brolių (Albinas buvo trečiasis žuvęs sūnus).

Laisvės dienas pasiekė šiek tiek pakeistas šios dainos variantas, pasikeitė ir jos pavadinimas.

Šventos Onos naktį

Šventos Onos naktį į Traupio miestelį
Slapta atkeliavo žiaurioji mirtis,
Taip ramioj vietelėj, netoli kapinių,
Du mūsų broliukai užmerkė akis.

Kada kulkas svaidė šautuvai plieniniai,
Garso aidas siekė tolimus miškus,
O kas gi tikėjo, kad taip nelaimingai
Narsūs partizanai šioj naktelė žus.

Dar nakties šešėliai dengė juodą žemę,
Pilki debesėliai plaukė danguje,
Iš kišenių traukė granatas plienines,
Kurios pasitiko draugus mirtyje.

Mirdamas Mariukas tyliai sudejavo,
Granatų sprogimas pritarė dar jam,
O aušrelei auštant rusai prakeiktieji
Kruvinus lavonus dėjo vežiman.

Saulėgruža tyliai ir sunkiai alsavo,
Angelas rymojo ištiesęs sparnus:
„Keliausim su manim, Tėvynės gynėjai,
Jūsų pasiilgo mėlynas dangus.

Iš dangaus aukštybės du tavieji broliai
Matė, kad už laisvę koveis mirtinai,
Jūs nebegirdėsit granatų sprogimų,
Jūs visuomet linksmins dangaus angelai

*Dar nakties šešėliai laižė melsvą dangų,
Rytuose saulutė šypsojos skaisti,
O baltoji bažnyčioj bokšto varpai gaudžia,
Praneša, kad žuvo broliai nekalti.*

*Jau laukuose alpo vasara auksinė,
Skanių kvapą skleidė margi žolynai,
Sesutės vainiką iš maldų nupynė,
Siuntė į padangę taip aukštai aukštai.*

*Ką dabar galvoja sena motinėlė,
Kada žuvo josios trečiasis sūnus,
Jos raukšlėtą veidą ašaros vagoja,
O širdelę spaudžia skausmas toks gilus.*

Nepamiršim niekad to praeities laiko

*Partizanams einant, sviro vasarojus,
Gal tai buvo vakar, o gal ir seniai.
Vakarinę giesmę jiems žiogeliai grojo
Ir skaniai kvėpėjo soduos jazminai.*

*Mažas beržynėlis pievų viduryje,
Kuriame praleido jie daug daug dienų.
O jaunos sesutės čia su pusrytėliais
Eidavo ties grioviu pramintu taku.*

*Jas čia pasitinka žydros draugų akys,
Tartum tie žiedeliai mėlynų linų.
Nurausta veideliai jaunoms lietuvaitešms,
Kada visų žvilgsniai pinasi kartu.*

*Nepamiršim niekad to praeities laiko,
Savo mylimųjų, vargstančių draugų,
Niekad nepamiršim vakarų liepsnotų
Ir kartu dainuotų gražiųjų dainų.*

*Už Tėvynės laisvę, už gražias idėjas
Daug pražuvo brolių, brolių nekaltų.
Čia dėl jų aukojos jaunos sesutėlės,
Drąsios lietuvaiteš tėviškės laukų.*

*Praeities šešėliuos liks išblėsę mintys,
Ateitį lyg saulę matome toli.
Kiekvienam likimo kelias yra skirtas,
Bet į vieną kelią ar tilpsim visi?*

Juodgirio mūšis (1945 vasario 5)

*Penktą vasario, anksti rytą
Saulė kilo pamažu,
Už Tėvynės laisvę krito
Būrys brolių lietuvių.*

*Juodgirio mišką apsupo
Priešai - išgamos tautos
Ir penkiolika nušovė
Partizanų Lietuvos.*

*Jiems neliko miške vietos,
Basi bėgo per laukus.
Taiklūs šūviai automatų
Guldė brolius lietuvius.*

*Pačiame Klaibūnų kaime
Vyko kova atkakli.
Gynės mūsų partizanai,
Piktų priešų puolami.*

*Dūmai kilo į padangę
Nuo uždegtų trobesių,
O žemelė gėrė kraują
Mūsų brolių nekaltų.*

*Skirstės likę partizanai
Vis į priešingas kryptis,
Priešai bėgdami lydėjo
Automatų kulkomis.*

*Mickūniškių tyliam kaime
Ant arimų apsnigtų,
Nors ir sužeistas Butėnas
Gelbėjo būrį draugų.*

*Kiek dar šovinių turėjo,
Jais kovojo atkakliai,
O granatos garsus trenksmas
Jį užmigdė amžinai.*

*Rytą jiems dar švietė saulė,
Ošė Juodgiris ramus,
Nieks iš jų nesitikėjo
Nebegrįžti į namus.*

*Oi pravirko motinėls,
Sesės laužė sau rankas,
O tėveliai susirinko
Priešų paliktas aukas.*

*Ko nuliūdo mergužėlė,
Baltą liną verpdama?
Nelankys jos bernužėlis,
Neskambės linksma daina.*

*Ateis vasaros auksinės,
Vėl gegutės užkukuos,
Tiktai savo brangių brolių
Nesutiksime laukuos.*

*Nematys jie, kaip tėveliai
Ties arimuose vagas,
O mergaitės vakarėliais
Sau ramybės nesuras.*

*Taip dar neseniai girdėjos
Aidas šienpjovių dainos,
Šiandien kraujuose paplūdus
Brangi žemė Lietuvos.*

*Dieve, laiminki Tėvynę,
Gelbėk žūstančius vaikus.
Atitolink piktą priešą -
Bus gyvenimas ramus.*

P. S. Juodgirio kautynės prasidėjo 1945 m. vasario 9 d. ankstų rytą, kai septyniasdešimt vietinių ir aplinkinių kaimų partizanų netoli Panevėžio-Ukmergės vieškelio, nuo Krivičiaus vienkiemio pasitraukę apie 200 m. gilyn į mišką, susikovė su iš Taujėnų atvykusiu NKVD kareivių batalionu ir *skrebais*. Kad atkirstų kelią partizanų pasitraukimui Klaibūnų k. laukais į Mickūniškių, Daunoriškių ir Punios miškus, ties Klaibūnais rusai buvo sutraukę stambias karines pajėgas, išdėstę kulkosvaidžių komandas, o judrios kovinės grupės su pastotėmis kontroliavo Klaibūnų-Vičiūnų-Jusiškių kelius ir apylinkes. Prie pat Mickūniškių k. esančiame Daunoriškių miške stovyklavę Ažuolo, Jaguaro, Miškinio partizanų būriai - apie 80 vyrų - atskubėjo savo draugams į pagalbą ir susikovė su rusų kareiviais Klaibūnų kaimo laukuose prie pat kelio. Taip prasidėjo antra Juodgirio kautynių dalis. Po valandą trukusio mūšio rusai persigrupavo, sulaukė pastiprinimo ir, atidengę stiprią kulkosvaidžių ugnį, perėjo į puolimą. Partizanai pradėjo trauktis Mickūniškių k. kryptimi. Iš viso Juodgirio mūšyje žuvo 18 rusų kareivių ir 17 partizanų, jų metu rusai sudegino 12 sodybų, nušovė vieną civilį gyventoją.

Vičiūnų k. rusų kareiviams „krečiant“ Bagočiūnų vienkiemį ir šaudant į šalines, šieno prėslą, lauke sukrautas kupetas, buvo mirtinai sužeistas ten pasislėpęs jų sūnus Antanas. Jis mirė savo namuose, ant artimųjų rankų.

Didžioji dalis partizanų iš Juodgirio miško laimingai prasiveržė laukais pro nepridengtus flangus Balelių bei Alūkėnų kaimų kryptimis, tačiau tie, kurie bandė prasiveržti į Mickūniškių k. apylinkių miškus tiesiausiai ir trumpiausiai keliu - Klaibūnų laukais, žuvo. Vienas iš jų, mickūniškietis Napalys Žemaitis, buvo sunkiai sužeistas ir pribaigtas rusų kareivių šūviais visai netoli Seniukaičių sodybos, iki keliuko belikus tik šimtui metrų.

Eilėraštyje pateiktos dvi svarbios ir įdomios vykusio mūšio detalės. Šių kautynių dalyvio, buvusio partizano Kazio Maneikos iš Traupio mst., atsiminimais, partizanų atsitraukimą nuo Klaibūnų link Mickūniškių k. užpustytų laukų

arimuose dengė drąsus kulkosvaidininkas, kurio pavardės jis jau nebeprisiminė. Tai padėjo jo kovos draugams „atsipalaiduoti“ nuo rusų kareivių persekiojimo ir sėkmingai pasitraukti Jusiškių k. kryptimi arba pasislėpti bunkeriuose. Šiame eilėraštyje sužinojome, kad tai buvo Kostas Butėnas iš Repšėnų k. Kavarsko vls., jau subrendęs vyras, patyręs kareivis, tarnavęs Lietuvos kariuomenėje. Būdamas sužeistas, pabaigęs šovinius, kad nepakliūtų gyvas į priešo rankas, jis Mickūniškių k., ties Radzevičių sodyba, susisprogdino granata.

Kita įdomi detalė yra tai, jog minima, kad kai kurie partizanai bėgo per sniegą basi. Laisvės kovotojai, kurių daugumą sudarė vidutiniokų, mažžemių ir bežemių šeimų sūnūs, rengėsi ir avėjo tuo, ką turėjo namuose. Tais sunkmečio laikais nieko nestebindavo, jei partizanas (tai ypač būdinga 1944-1945 m. kilusio masinio „pirmosios bangos“ pasipriešinimo laikotarpiui) avėdavo ir „medinius“ - batus su mediniais padais. Jie būdavo labai nepatogūs žygyje, einant pėda nesilankstydavo, o esant atlydžiui drėgnas sniegas tiesiog prilipdavo prie medpadžių ir būdavo neįmanoma bėgti. Todėl, iškilus mirtinam pavojui, partizanai tiesiog juos nusiaudavo, palikdavo ir bėgdavo per sniegą basi. Kaip parašyta eilėraštyje, ne vienam partizanui Juodgirio kautynėse, kurių metu buvo didelis atlydis, teko bėgti per sniegą basam.

Žuvus Stasiui Januliui

1945 m. liepos mėn.

*Nerymok, motule, pro seklyčios langą,
Nežiūrėk į tolį - sūnus nepareis.
Juk žinai, kad tavo mylimas sūnelis
Žuvo už Tėvynę po baltais beržais.*

*Išleidai beginklį sūnų iš namelių,
Kada tėviškėlę gaubė sutema.
Taip giliai pravirkai, sena motinėle,
Kai priglaudė sūnų žemelė juoda.*

*Amžinai tau liko gedulas širdyje,
Visad juodą skarą dedi ant galvos,
Pasakyk, brangioji, priešui ar atleisi
Už nušautą sūnų be kaltės jokios?*

*Bėgs pro šalį dienos, dienos ūkanotos,
Debesų paunksmėj oš balti beržai.
Tik negrįš pas tave mylimas sūnelis,
O tu jo kapelį, motule, žinai.*

P. S. Stasys Janulis - šešiolikmetis jaunuolis iš Mickūniškių kaimo, partizanų rėmėjas ir ryšininkas, G. Janulytės pusbrolis. 1945 m. liepos 24 d. jis dviračiu išvažiavo į Levaniškius aplankyti savo sesers, o paskui su trimis draugais išėjo į svečius pas Dailidėnus. Beeidami keliu sutiko rusų kareivius su *skreba*is, kurie juos nusivarė prie miškelio ir sušaudė - tiktai vienam iš jaunuolių pavyko pabėgti. Motina labai išgyveno sūnaus netektį ir visą likusį gyvenimą nešiojo juodą skarelę - gedulo ženklą.

Eilėraštis „**Vasario 16-oji**“ skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrio partizano Lietaus žūčiai atminti. Nors rankraštyje šių eilių nerandame, tačiau jos neabejotinai priklauso G. Janulytės kūrybai, ką patvirtina ir artimiausia jos draugė Aldona Radzevičiūtė-Ordienė. Lietus buvo vienas geriausių Genovaitės draugų, ji labai tiksliai, detaliai, pažymėdama net mirties valandą, aprašė jo žūtį, paminėdama net šimtamečius Kontauto dvaro klevus, ką galėjo žinoti tik vietinis šio krašto gyventojas.

Visa tai įvyko 1949 m. vasario 16 d. vakarą Mickūniškių k. pakraštyje, pamiškėje esančioje ūkininko Vingilo sodyboje. Eidami iš Traupio mstl., pas juos į svečius užėjo keturi Žaibo būrio vyrai, tarp kurių buvo ir Lietus. Susėdę už stalo jie su šeimininkais kalbėjosi, tyliai dainavo partizaniškas dainas - juk buvo jiems šventa diena - Vasario 16-oji.

Staiga kieme pradėjo piktai skalyti šuo, o šeimininkė, puldama prie lango, sunerimusi ištare: „Vaikai, ar tik ne rusai siaučia?“ Trys partizanai nieko nelaukdami čiupo savo kepurės, ginklus, puolė pro duris ir, nors rusų kareivių ir buvo apšaudyti, spėjo laimingai pasitraukti į mišką. Lietuvui šikart nesisekė - jis tik trumpam, atrodytų, kelioms akimirkoms užgaišo beieškodamas savo kepurės ir lemingai pavėlavo - išbėgus į kiemą jį iškart pasitiko šūviai. Kulkos peršovė, tiesiog „nukirto jam abi rankas“, tad savo ilgojo ginklo, rusiško „dešimtuko“ SVT-40, valdyti jis jau nebegalėjo. Keliai į miško pusę jau buvo atkirsti, tad beliko vienintelė labai rizikinga išeitis - trauktis tiesiai per arimus, lygiais laukais ir bandyti perplaukti patvinusį Nevėžį. Rusai viena po kitos į viršų šaudė šviečiamąsias raketas, pasidarė šviesu kaip dieną, Mickūniškių k. gyventojai supuolė prie langų žiūrėti, kas čia vyksta.

Nusimetęs milinė, Lietus perbrido, o vietomis plaukte perplaukė patvinusį Nevėžį ir šlapias, sušalęs, kraujuojančiomis žaizdomis, pasileido, kiek leido jėgos, keliuku į maždaug už dviejų kilometrų esantį Kontauto dvarą. Bėgdamas nuo savęs numetė šlapia, pradėjusį ledėti švarką, vandens prisemtus kojas trinančius batus, likdamas basas. Dvare tuo metu gyveno viena rusų šeima, kurie jį pamatę baisiai persigando, pasimetė, net nesugebėjo aprišti kraujuojančių žaizdų.

Rusų kareiviai nebrido per upe, tačiau, padarę kelių kilometrų lanką, perbėgo Mickūniškių k. keliuku tiltą per Nevėžį ir su vilkšuniu, visą laiką į viršų šaudydami šviečiamąsias raketas, atsekė Lietaus pėdsakais iki pat dvaro durų. Lietuvis dar bandė pistoletu kairiąja ranka atsisąudyti, bet greit krito mirtinai pakirstas rusų kareivių ugnies. Kaip rašė savo eilėraštyje G. Janulytė, tai buvo 10 val. vakaro.

P.S. Remtasi gyvais J. Kadžionio-Bėdos, Vito Danio pasakojimais bei Lietaus brolio, Edvardo Mincės, prisiminimais (Aukštaitijos partizanų prisiminimai. II dalis, 1 knyga, Vilnius, Vaga, 1998, p. 323-324).

Vasario 16-oji

Vasario 16-oji -

*Tai laisvės, trispalvės diena,
Bet ko taip nuliūdęs Nevėžis,
Kam gaubiasi rūkiais gamta?*

*Kam Lietus svajonėm supynė
Tėvynę trispalviais žiedais,
Kai mirtis parimus jo laukė
Po šimtmečiais dvaro klevais.*

*Daug kartų ilsėjau pavargęs,
Daug kartų čia ją sutikau,
Kai vakaras skriejo akordais,
Laimingas tada aš buvau.*

*Nevėži, tave pamylėjau,
Tavy paliksiu daug žaizdų,
Pavasario vandens lelijos
Lai žydi manuoju krauju.*

*Saulėlydžiu atslenka priešas,
Nevėžis nustoja alsuot,
Lazdynai nutilsta šnarėję,
Nes broliai pradės tuoj kovot.*

*Pavargusios keturios širdys,
Prieš tūkstantį priešų žiaurių
Su šypsena ėmėsi ginklų
Ir traukė ugningu garsu.*

*Bet, Dieve, koks žiaurus likimas,
Jau Lietuvai nukirto rankas,
Mintims jis tik priešą dar kovė
Ir sutemoj slėpė žaizdas.*

*Jis jaučia širdy gilų skausmą,
Saulėlydžio burtų sapnus,
Dar kartą gyvent pasiilgsta
Ir bėga palikęs priešus.*

*Ibėgo jis dvaro pašlaitėn,
Suklumpa, netenka jėgų,
O rusų šeima išsiblaškius
Negydo gilių jo žaizdų.*

*Dar kartą būt saulė tekėjus
Lazdynuos gražių pasakų,
Jei šunes nebūtų susekę
Jo krauju aplietų takų.*

*Nespėjo laisvai atsikovėti,
Nespėjo suprast, kiek žaizdų,
Kai rusai apsiautė dvarą
Ir kaukė šuva prie durų.*

*Turėjo dar jėgas sukaupti
Ir šokti per langą kovon,
Dar kartą mintims priešus kovė,
Norėdams pradingt sutemoj.*

*Tamsumą peršviečia raketos,
Tylumą suardo garsai,
Šimtmečiai klevai susiūbuoja,
Nes Lietuvai pakirto ties jais.*

*Ką veiki, o motin brangioji,
Kai alpstu daržely pilkam,
Dar kartą karčiai sudejavęs
Mylėtai Tėvynei ir Tau.*

*Jis krauju palaistė dirvonus,
Miglotus Nevėžio krantus,
Kai bokštuose mušė dešimtą,
Jam ištiesė mirtis sparnus.*

*Ateis vėl gegužis, birželis,
Žibuoklės skleis melsvus žiedus,
Saulutė tekės vėl ir leisis,
Tik tavęs jau čia nebebus.*

*Šnarės vėl pavasario vėjai
Baltųjų alyvų žieduos,
Tik liūdnei giedos devyngiesmės
Šimtmečiuose dvaro klevuos.*

1949 m. žiemą, per pačias Kazimierines (kovo 4 d.), praėjus vos dviem savaitėm po Lietaus žūties, Garbėnų k. pas partizanų rėmėją, dorą lietuvį Leoną Rinkūną J. Kadžionis-Bėda susitiko su dviem Žaibo būrio partizanais, abiem „Ladziukais“ - Vladu Jakuboniu-Vermachtu ir Vladu Žemaičiu-Audra. Vladas Žemaitis prie stalo susirinkusiai šeimynai ir svečiams skaitė pusseserės G. Janulytės ką tik parašytas eiles Lietaus žūčiai atminti ir abu rimti, subrendę, daugybę pavojų bei išgyvenimų patyrę vyrai verkė. Tai buvo taip neįprasta, netikėta, tais laikais vyrams nebūdinga, kad J. Kadžionį-Bėdą labai dvasiškai sukrėtė. Šis įvykis jį paskatino Lietaus atminimui parašyti dar vieną, jau savo kūrybos, eilėraraštį, pavadintą „Penkis metus tautos sargyboj“. Praėjus daugeliui metų pasirodė, kad jis tiesiog persipynęs su kitomis dviem G. Janulytės parašytomis eilėmis, todėl palyginimui čia ir pateikiamas.

Penkis metus tautos sargyboj

*Penkis metus tautos sargyboj
Budėjo Lietus nemarus.
Jis gynė savo tėviškėlę
Ir jos žaliuosius laukelius.*

*Gražių jaunystę puošė ginklai,
Girių ošimas guodė ji.
Lietus visuomet buvo linksmas,
Nors ateitis jo neaiški.*

*Daugybę kartų Lietuvai teko
Pažvelgti mirčiai į akis.
Nors kulkos ardė gimtą žemę,
Bet neužgeso jam viltis.*

*Šiurpus kulkosvaidžių gaudimas
Niekad nebuvo jam baisus,
Nes jis pamilo sunkią dalią,
Kurį paskyrė pats Dangus.*

*Nekantriai laukė Lietus laisvės,
Lyg saulės - rytmečio aušra.
Bet šias gražias jaunuolio mintis
Jau dengė juoda sutema.*

*Tikėjo jis papuošt šalelę
Žiedais nevystančių gėlių,
Nušluostyt ašaras mamytei,
Klūpančiai ten po smūtkeliu.*

*Jis duotą žodį ištesėjo,
Mirdams už laisvę Lietuvos,
Nevystančias gėles prikėlė
Puošimui tėviškės laisvos.*

Rankraštyje rasti dar du G. Janulytės eilėraščiai, skirti Lietuvai, bet jie persipina su J. Kadžionio-Bėdos eilėmis „Penkis metus tautos sargyboj“. Matyt, tai buvo bandymas praėjus keturiems dešimtmečiams, jau laisvės metais, prikelti juos iš užmaršties, atgaivinti, tačiau keli posmai buvo sumaišyti, paimti iš J. Kadžionio-Bėdos eilėraščio.

Žuvus Lietuv

*Penkis metus tautos sargyboj
Budėjo Lietus neramus.
Jis gynė brangią tėviškėlę
Ir jos žaliuojančius laukus.*

*Ne vieną kartą Lietuv teko
Pažvelgti mirčiai į akis,
Nors kulkos ardė gimtą žemę,
Bet neužgeso jo viltis.*

*Tikėjos jis papuošt krūtinę,
Laisvės nevystančiais žiedais,
Nušluostyt ašaras mamytei,
Paguost ją verkiant vakarais.*

*Nakties šešėliai gaubė žemę,
Nevėžis plaukė neramus,
Buvo šešiolikta vasario -
Jis nebegrįžo į namus.*

*Nieks negalvojo, kad Lietutis,
Sulaukęs nelemtos nakties,
Perplauks banguojantį Nevėžį,
Bet nepabėgs jis nuo mirties.*

*Priešai jį toli nusivijo
Sniego nutirpusio laukais.
Čia paaukėjo jis gyvybę
Ir išsiskyrė su draugais.*

*Ateis pavasaris saulētas,
Pakeis ji vasara žalia.
Nieks nepakeis motulei vaiko,
Kurio neteko ji tada.*

*Nevēžis plauks ī melsvā toļi,
Gandrai išskridē vėl sugriš.
Veltui motulē lauks sūnelio,
Liūdēs per dienas ir naktis.*

Lietui

*Kaip tik tą dieną ūkanotą
Vanduo patvino ant laukų,
Nevėžis neramus sruveno,
Nešdamas gabalus ledų.*

*Ir kas galvojo, kad tą naktį,
Per jo putojančias bangas
Perplauks jaunučiai partizanai,
Plaudami kruvinas žaizdas.*

*Šiurpus kulkosvaidžių gaudimas
Niekad nebuvo jam baisus,
Nes sunkią dalią partizanui
Buvo paskyręs pats dangus.*

*Gražią jaunystę puošė ginklas,
Girių ošimas guodė jį,
Lietus visuomet buvo linksmas,
Nors ateitis jo neaiški.*

*Nekantriai laukė Lietus laisvės -
Lyg saulės rytmečio aušra,
Bet šias gražias jaunuolio mintis
Jau dengė juoda sutema.*

*Staiga gražiąsias jo svajones
Suardė šėlstanti audra.
Nebesulauks jau Lietus laisvės,
Nes čia jo amžiaus pabaiga.*

*Jo garbanos krauju pasruvo,
Jis jau ilsėjos amžinai,
Tik didvyrio šaltą lavoną
Bučiavo saulės spinduliai.*

*Paliko jis jauną mergaitę
Ir savo senus tėvelius,
Jį priešai išmetė ant gatvės,
Nutraukė nuo kojų batus.*

*Jis buvo rūbais sudraskytas,
Gulėjo ant žemės šaltos,
O kraujas iš lėto tekėjo
Iš sudaužytos jo galvos.*

*O Lietuva, mano brangioji,
Kiek daug tu priglaudei sūnų,
Kurie kaip rudenio lapeliai
Vis krinta ant tavo laukų.*

P. S. Visos šios eilės skirtos Vyčio apygardos Žaibo būrio partizano Antano Mincės-Lietaus, kilusio iš Levaniškių k., Raguvos vls., žūčiai atminti. Lietus buvo drąsus, linksmas, niekada nenusimenantis vaikiną, mėgiamą ir bendražygių, ir gyventojų, senas Genovaitės bičiulis bei bendramintis. Eilėraštyje „Žuvus Lietuvai“ pirmasis ir antrasis posmai, o eilėraštyje „Lietuvai“ - trečiasis posmas yra iš Jono Kadžionio-Bėdos sukurtos eilėraščių „Penkis metus tautos sargyboj“. Tai nestebina - tuomet eilių oficialiai niekas nespausdino, jų kūrėjai savo autorystę slėpė (už tai grėsė ne mažiau 10-ties metų kalėjimo), o perduodami, platinami iš lūpų į lūpas žodžiai keitėsi, užmiršti posmai žmonių būdavo perkuriami, papildomi, kaip ir šiais atvejais, tapdami jau visiškai skirtingomis eilėmis.

Žuvus Aleksiūnui ir Aglinskui

*Pūtė šaltas rytų vėjas,
Girelė ošė liūdnai,
Du jaunučius partizanus
Lydėjo mirties sargai.*

*Nėra ten medžių aukštųjų,
Šimtamečių qžuolu,
Tiktai krūmai susiraizgę,
Siauri takeliai tarp jų.*

*Siaurais takeliais keliavo
Partizanai Lietuvos,
Nesuprato, kad juos priešai
Čia kaip kiškečius tykos.*

*Sukvatojo automatai
Tarp šakelių šlamančių,
Krito drąsūs partizanai,
Bėgo kraujas iš žaizdų.*

*Priešai klasingai užpuolę
Spardė, mindė lavonus
Ir, įmetę į vežimą,
Nuvežė į Taujėnus.*

*Prie mokyklos, ant kalnelio
Juos paguldė atbulai:
Vieno - galva, kito - kojos.
Taip ilsėjosi draugai.*

*Prie jų priėjo mergaitė -
Draugė jaunystės dienų.
Skausmas pervėrė širdelę,
Kai pažino juos abu.*

*Atkeliavo dar motulė
Lankyt mylimo sūnaus,
Ji tikėjo, kad sūnelis
Nors žodelio jos paklaus.*

*O atrado ji sūnelį
Ant žemelės, ant šaltos,
Kur gulėjo nukankintas
Jis už laisvę Lietuvos.*

*„Mano mylimas sūneli,
Taip išniekintas guli,
Stovi tavo motinėlė,
O tu jos nekalbini“.*

*Tik mintyse motinėlės
Rodės, kad kalba sūnus:
„Grįžk į namus, sengalvėle,
Aš čia paliksiu ramus“.*

P. S. Remiantis „Žuvusių Anykščių krašto partizanų žinynu“, šis eilėraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Liūto būrio partizanams Albertui Eglinskui-Aušriui ir Aleksiūnui, kurio vardas nežinomas, žuvusiems 1946 m. sausio 18 d. (Žinyne minimas Eligijus Aleksiūnas tuo metu buvo nepilnametis, pagal A. Radzevičiūtės-Ordienės atsiminimus, partizanas nebuvo ir mirė visai kitokiomis aplinkybėmis).

Žuvus Judui ir Plienui (Špokui)

*Saulutė skaisti patekėjo,
Pakilo į dangų aukštai,
O Judas ir Plienai važiavo,
Kur Juodgiris ošia liūdnai.*

*Greit bėgo jų bėras žirgelis,
O jie nusiteikę linksmai,
Tik miško ošimas baugino -
Jums čia pavojingi keliai.*

*Staiga suvaitojo giružė,
Paslėpusi priešus piktus,
Čia žuvo abu partizanai
Už laisvę ir gimtus namus.*

*Mirtis, netikėtai išplėšus
Du brolius iš būrio draugų,
Ji viesulu juodais arimais,
Nubėgo ieškot vėl aukų.*

*Prie kelio pasviro berželiai,
Iš sielvarto verkė laukai,
O kraujas iš brolių krūtinių
Žemelę nudažė rausvai.*

*Čia kapo jiems nieks nesupylė
Po baltais svyruokliais beržais,
Nes priešai, paėmę lavonus,
Juos nuvežė savo keliais.*

P. S. Šis eilėraštis skirtas Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanų Juozo Miknevičiaus-Judo, g. 1927 m. Paežerio vnk., Taujėnų vls., ir Juozo Špoko-Plieno, kilusio iš Namikių k., Taujėnų vls., žūčiai atminti. Abu jie žuvo 1948 m. liepos 10 d. prie Menturių k.

Žaibui

*Tartum qžuolas galingas,
Tartum aras virš kalnų -
Taip gyveno vadas Žaibas
Dideliam būry draugų.*

*Nebijojo pikto priešo,
Nebugino jo mirtis,
Tiktai vieno širdis troško -
Kad būt laisva ateitis.*

*Plačiašakės eglės slėpė
Juos po žaliaja skara,
Kiekvieną žingsnį lydėjo
Žiauri mirtis alkana.*

*Kai šešioliktos gegužės
Aušo rytas toks gražus,
Kas galėjo pagalvoti,
Kad tą rytą Žaibas žus.*

*Visą naktį kaukė vėjas,
Lankstė medžių šakeles,
Mirtis savo šalta ranka
Jam užmerkė akeles.*

*Nesimatė piktų priešių
Slenkant miško takeliu.
Auštant šūvis nuaidėjo.
Kas šovė? - atspėt sunku.*

*Nieks nematė, nežinojo,
Kai jis merdėjo skausmuos,
Viską liudijo tik kraujas,
Plūduriuodamas purvuos.*

*Mielas Žaibe, kas galėjo
Pakelt ginklą prieš tave?
Kas parodys mums žudiką,
Nes jau tu kraujo klane.*

*Kas paims į savo globą
Tris mažuosius vaikelius?
Kas gyvenime parodys
Jiems neklystančius kelius?*

P. S. Tai antra daina, skirta Antano Žilio-Žaibo, vieno iš žymiausių Vyčio apygardos partizanų vadų, tragiškai mirčiai pažymėti.

Kai žūsta broliai partizanai

*Kai žūsta broliai partizanai,
Palieka kruvinus takus,
Palieka vargus neišvargtus,
Jaunystę, meilę ir džiaugsmus.*

*Paliko senas, žilas tėvas,
Paliko motina sena,
Kuri po kryžium atsiklaupus
Meldė Dievulį verkdama.*

*Išėjo sūnūs gint Tėvynės,
Kovot už laisvę Lietuvos.
Šiandieną žūsta nepažinę
Pirmosios meilės ir globos.*

*Jei sunkius vargus mes išvargsim,
Atrasim tas vietas slaptas,
Kur guli broliai partizanai -
Tie patys budeliai atkas.*

Ko lauki, jauna mergužėle?

*Prie kelio palinkusi liepa,
Alyvos prie gonkų senų.
Ten rymo jauna lietuvaitė,
Ji laukia ateinant draugų.*

*Jau sutema apgaubia žemę,
Lyg perlas sužibo rasa.
Sakyki, jauna lietuvaitė,
Ko rymai prie gonkų viena?*

*Ko žiūri į taką pramintų?
Bernelis nelauktas ateis,
Kai mūsų brangioji Tėvynė
Vergiją į laisvę pakeis.*

*Šiandieną dar liejasi kraujas
Iš brolių krūtinių jaunų,
O mūsų brangioji Tėvynė
Dar mindoma priešų piktų.*

Žuvus Juliui Miškiniui ir Jonui Aleksiūnui

(1945 m. kovo 23 d.)

*Nutirpo sniegas juoduos arimuos,
Suskambo giesmės vyturių,
O Mickūniškių vyrai išėjo
Ginti Tėvynės, gimtų laukų.*

*Mažam eglyne jie susirinkę
Aptarė savo darbo planus,
Tik negalvojo, kad virš eglyno
Mirtis jau tiesia juodus sparnus.*

*Juos pastebėję priešai apsupo,
Jonas tuoj žuvo arti namų,
Julius sužeistas traukė granatą,
Neprisileido priešų piktų.*

*Pravirko žmonos, maži vaikučiai,
Šaukė: „Tėveli, kur tu esi?“
Motulė rankoj laikė rožančių
Ir už jų vėles meldėsi visi.*

*Šalia kelelio, prie pat kaimynų,
Supiltas kapas žemės juodos.
Garbė didvyriams, kurie gyvybes
Čia paaukojo dėl Lietuvos.*

*Per vasarėlę nevysta gėlės,
Praeiviai galvas lenkia žemai.
Tiktai atėję gėles išdrasko,
Kojom išspardo kapą skrebai.*

*Reikia tikėti, kad ateis laikas,
 Broliai į laisvę kelią suras,
 Užaugę sūnūs kaip ažuolėliai
 Savo tėvelių kaulus atkas.*

P. S. Ši daina skirta mickūniškiečių būrio vado Juliaus Miškinio ir šio būrio eilinio partizano Jono Aleksiūno, 1945 m. kovo 21d. žuvusių Mickūniškių kaimo kautynėse su rusų kareiviais ir *skreba*s, atminimui. Jose dalyvavo šeši šio kaimo vyrai: Julius Miškinis (būrio vadas), Jonas Aleksiūnas, Vincas Orda (buvo sužeistas į koją), Julius Šukevičius, Petras Statkevičius ir Vaclovas Urbonas. Partizanai iš miško ruošėsi pulti dvylikos rusų kareivių ir *skrebų* būrį, plėšiantį Semėnų sodybą, tačiau pateko į rusų kariuomenės vykdomą miško „šukavimą“, buvo išstumti į laukus ir patyrė nuostolių - žuvo du kaimo vyrai.

Išleidus sūnų gint Tėvynės

*Tu išėjai iš tėviškelės
Krintant šešėliams nuo klevų,
Pabučiavai motulę, tėtį,
Palikai verkiančius abu.*

*Motulė glostė tavo plaukus,
Tu prie jos kojų suklupai.
Pravirko diamedis daržely,
Kada „sudie“ tėvams sakei.*

*Likusius tėvus persekiojo
Skrebai Troškūnų, Raguvos,
Sibiran ištrėmė tėvelį,
Neradę motinos senos.*

*Užgeso tavo jaunos dienos
Vėjuotam gruodžio vakare.
Laisvės neparnešei Tėvynei,
Tik paaaukėjai pats save.*

*Mėnulis šviesų spindulėlį
Svaidė iš mėlyno dangaus,
Gailiai pravirko motinėle,
Netekus mylimo sūnaus.*

Žuvusiems trims partizanams 1949 05

*Plienai, Erdvė, Trenksmai ir jauna Kėjūnė
Ramiai sau ilsėjos po dienos darbų.
O gimtų arimų vėjas tyliai šneka
Apie brangią laisvę - žemę milžinų.*

*Jūs žadėjot laisvę parnešti Tėvynei,
Išvaduot Trispaltę nuo priešų žiaurių,
Tik nepagalvojot, kad mirtis žiaurioji
Tris jau pasirinko čia iš keturių.*

*Gražiame gegužy, vos aušrelei brėkstant,
Išdavikas priešams pardavė čia jus,
Nors jūs taip mylėjot savo gimtą žemę,
Pievas ir žaliuosius Nevėžio krantus.*

*Prakeiktieji priešai mišką taip apsupo,
Kad nuo jų pabėgti buvo gan sunku,
Tiktai jie Kėjūnės niekur nesurado,
Dievas pagailėjo jos mažų vaikų.*

*Kruvinus lavonus ištempė prie kelio,
Tyčiojos bedieviai iš savo aukų.
Juk ateis toks laikas ir tau, išdavike,
Teks kaltę atpirkti - tik savą kraują.*

*Čia žaliuos berželiai, kraują apšlakstyti,
Apraudos pušelės didvyrius narsius,
Žuvo už Tėvynę, už Lietuvą brangių,
Neparnešę laisvės į gimtus namus.*

*Sužydės bijūnai, žydės baltos ievos,
Gyvenimo dienos bėgs savais keliais,
Rymos prie langelio graži mėlynakė,
Lauks - bet jos bernelis niekad neateis.*

*Nelaukit, tėveliai, šaltą žiemos naktį,
Į seklyčios langus sūnūs nepabels,
Tik visi tikėkit, kad dar likę vaikai
Jums iš pasmerkimo Lietuvą prikels.*

P. S. Eilėraštis skirtas 1949 m. gegužės 9 d. Juodgirio miške, prie Geldonkos vnk., šalia vieškelio Levaniškis-Baleliai žuvusiems Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Žaibo būrių partizanams - Juozui Kirkui-Plienui, g. 1919 m. Sudeikių k., Kavarsko vls., Marijonui Pociūnui-Erdvei, Sodeliškių k., Raguvos vls. ir Petrui Šimkui-Trenksmui iš Papragių k., Kavarsko vls. - atminti. Tik vienai iš jų - Zofijai Žilienei-Klajūnei (Žaibienei) - pavyko pasislėpti pelkėse.

Pavasari, anksti iš ryto

*Pavasari, anksti iš ryto,
Tu jaunasėjai iš namų,
Atkeršyt už brolius, kur krito
Už laisvę laukų pavergtų.*

*Oi graudžiai motulė dejavo,
Ir sesė sau laužė rankas.
Tu sakei: „Aš ginsiu tik savo,
Tik savo sodybas žalias“.*

*Netroškai garbės nei puikybės,
Už laisvę kovojai tiktai.
Už ją negailėjai gyvybės
Ir štai po klevu tu kritai.*

*Už tai, kad Tėvynę mylėjai,
Už tai, kad netroškai garbės,
Tik tau, nes tu laisvę žadėjai,
Ant kapo ramunės žydės.*

Motinos skausmas

*Ko užgeso žvaigždės vidury nakties?
Debesėlis pilkas - tuoj lyti pradės.
Ko rymo motulė prie lango viena?
Laukia ji sūnelio, gailiai verkdamą.*

*Žuvo jos sūnelis už laisvę šalies,
Niekas jai pagalbos rankos neišties,
Greit užžels į pirkį praminti takai,
Nebeklaus motulės, ar sunku vienai.*

*Paliko varteliai vis dar atkelti,
Nukrito alyvų žiedeliai balti,
Tiktai motinėlė nerimsta dar vis -
Laukia ji sūnelio, pravėrus duris.*

*Jau aušrelė brėško tolimuos rytuos,
Liūdi motinėlė, o kas ją paguos?
Kas nuo veido sūrų prakaitą nubrauks?
Neateis sūnelis, ji jo nesulauks.*

*Sužydės vosilkos bręstančiuos rugiuos,
Sesė tyliai dainas vakarais dainuos,
Tiktai motinėlė giliai iš širdies
Vietoje dainelės ašarėles lies.*

Karas nusiaubė mūs šalį

*Karas nusiaubė mūs šalį,
Žudė brolius lietuvius,
Vienus trėmė į Sibirą,
Kitus vijo į miškus.*

*Čia motulė rankas laužė,
Leisdama kovon vaikus,
Čia sesulės gailiai verkė,
Jiems paruošdamos rūbus.*

*Tie upeliai ir šaltiniai
Kraujo žiedu pražydės,
Ak, Lietuva motinėle,
Ar ilgai kentėt reikės?*

*Jau čia viskas sunaikinta,
Liko uolos ir stuobriai,
Kaimai, miestai sudeginti,
Likę vien tik griuvėsiai.*

*Tūkstančiai lavonų pūna,
Vėjas kaukia ant laukų,
Rauda saulė ir mėnulis,
Gaila brolių išvežtų.*

Žuvusių Dailidėnų motinai

*Žali beržai aplink sodybą ošia,
Paskendę sodai nuo baltų žiedų,
O tu, motule, vis dar lauki lauki
Vakaro tyloj sugrįžtant sūnų.*

*Skausme lelijų žiedai žemėn svyra,
Kas gilių skausmą motinai atims?
Keturių sūnelių motina netekus
Čia savo širdį ašarom ramins.*

*Prie upės krūmuose galbūt nutilo
Lakštutė visad suokusi linksmai.
Miela motule, už Tėvynės laisvę
Žuvo čia tavo keturi vaikai.*

*Gerasis Dieve, kam leidai uždėti
Amžinus pančius didelių skausmų?
Verčiau reikėjo išplėšt mano širdį,
O palikti gyvybes keturių vaikų.*

*Neverk, neverk, o miela motinėle,
Laikas brangus, kova baisi,
Atkeršysim už tavo sūnus,
Brolius į kovą šaukdami.*

*Gal prabėgs daug daug dar laiko,
Nudžius ir ašaros tėvų,
Jau laisvės vėjai glosto plaukus,
Tik jūs palikę be sūnų.*

P. S. Šis eilėraštis skirtas keturiems žuvusiems broliams partizanams Dailidėnams iš Girelės k., Raguvos vls., ir jų motinai. Algimanto apygardos Šarūno rinktinės partizanai broliai Simonas, Antanas, Jurgis ir Bronius kovojo A. Aliuko-Kuprio (alukėniečių), A. Pasmokio-Muzikanto (zerkiškėčių), A. Jagielos-Ažuolo (repšėniečių) būriuose.

Žuvus Liūtui

1948 02 16

*Ošia žalios pušys, balti beržai moja,
Šaltas vėjas blaško sniegą po laukus.
Šešioliktą vasario Liūtas, būrio vadas,
Palikęs savuosius grįžo į namus.*

*Neišeiki, mielas vade, neišeiki, -
Prašė neišeiti, nepalikt draugų.
O jisai išėjo, greit žadėdams grįžti,
Siauru ir vingiuotu miško takeliu.*

*Neilgai jam teko namuose pabūti,
Aplankyti dukrele, aplankyti savus.
Mirties šmėkla slinko lyg juodas šešėlis
Ir jam nebeteko sugrįžt pas draugus.*

*Niekas negalvojo ir niekas nematė,
Kad prakeikti priešai laukia čia aukos.
Ir vos tik išėjęs iš namų gimtųjų
Žuvo būrio vadas, sūnus Lietuvos.*

*Netoli laukuose ažuolas vienturtis
Tą dieną nerimo, blaškės į šalis,
Gal jisai žinojo, tiktai nepasakė,
Kad čia būrio vadas greit užmerks akis.*

*Tu žadėjai: laisvę mes parnešim tautai,
Kaip ramunės žiedas ji veiduos žydės.
Nesulaukė laisvės tako baltas smėlis,
Rožėm sužydėjo kraujas ir širdis.*

*Su draugais tu niekad daugiau nekalbėsi
Tų gražiausių žodžių rytmečio maldos.
Dievo neprašysi, kad lydėtų žygius,
Kad laimingi būtų žmonės Lietuvos.*

*Jūs tarp mūsų gyvi amžinai paliksit,
 Ažuolas jums himną amžinai giedos.
 Žuvai čia ne vienas, čia pat žuvo žmona,
 Už Tėvynės laisvę, žemę Lietuvos.*

*Ažuolas siūbuoja Sudeikių laukuose,
 Šaltos rasos krinta nuo žalių šakų.
 Išgaravo kraujas žuvusių didvyrių,
 Tik prisiminimai liko tarp žmonių.*

P. S. Šis eilėraštis skirtas Vyčio apygardos Briedžio rinktinės Liūto būrio vado Antano Juzukėno-Liūto, g. 1913 m. Sudeikių k., Kavarsko vls., žūčiai atminti. Jis žuvo 1948 m. gegužės 3 d. Sudeikių k., parėjęs aplankyti savo namų, kartu su būrio vado pavaduotoju Nikodemu Tolušiu-Viesulu, g. 1917 m. Alukėnų k., Raguvos vls.

2002 m. vasario 15 d. laikraštyje „Panevėžio balsas“ (Nr. 38), buvo išspausdintas G. Janulytės-Karpavičienės straipsnis „Parašiau vasario 16-ąją“. Jame yra dar vienas eilėraštis, skirtas jos pažįstamam, geram draugui, būrio vadui Antanui Juzukėnui-Liūtui atminti.

*Išėjai į kovą, kai patrankos gaudė,
 Kai Tėvynė verkė, priešų mindoma.
 Tuėjai per audrą ir per kulų lietų,
 Tuėjai, kur šaukė tave Lietuva.*

*Ošė žalios pušys, balti beržai sviro,
 Šaltas vėjas blaškė sniegą po laukus.
 Žuvo partizanas, drąsus būrio vadas,
 Aplankyt savųjų grįžęs į namus.*

*Ažuolas siūbuoja laukuose Sudeikių,
 Šaltos rasos krinta nuo žalių šakų.
 Žuvusių didvyrių gyvas kraujas šaukia:
 Burkimės, lietuviai, kaukimės sykiu!*

Paliekant Tėvynę

*Tolo vieškeliai, baltos sodybos,
Kloniai, upės, takeliai giminės.
Veidu riedančios ašaros žiba,
Kai keliauja nedalion tremtinių virtinės.*

*Mes išeinam numirti už kraštų,
Duokit žemės nors saujų savos,
Krauju lieka pašventintas kraštas,
Ak, lietuvi, nepamiršk Lietuvos.*

*Mes palikom nebaigtų arimų,
Prie sodybų vartus atkeltus,
Mes paliekam savo gimtų sodžių,
O sesutės - rūtų darželius.*

*Draskys vėjas tremtinių sodybas,
Ak, brangusis Dievuli, už ką?
Argi mes nemylėjom Tėvynės,
Ar nebuvo mums žemė šventa?*

Su alyvom mums užgimė meilė

*Tarp alyvų mačiau tavo veidą,
Tarp alyvų, melsvų ir baltų,
Tu šypsojais - man užgimė meilė,
Pirmutinė jaunystės dienų.*

*Tyliai leidos pavargusi saulė,
Paskutiniai šešėliai dienos.
Tu nuskrynei man baltą alyvą
Ir sakei - tik dėl tavęs vienos.*

*Aš, paėmus alyvos žiedelį, -
O kas mano džiaugsmus suskaičiuos -
Ir teištariau vieną žodelį:
„Myliu tave alyvų žieduos“.*

*Kai saulėlydžio žaros pranyko
Ir sužibo sidabro rasa,
Tyliai, ramiai alsavo krūtinė,
Pilna meilės pirmos, kupina.*

*Kai nuo vėjo siūbavo alyvos,
Tos nakties aš pamiršt negaliu,
Nes čia užgimė meilė pirmoji
Tarp baltųjų alyvos žiedų.*

Dieve, neapleiski Lietuvos vaikų

*Kadagiai, beržai miško vidury -
Mielas, nuo manęs tu taip netoli.
Tavo kvapą man vėjelis atpūs,
Naktį atgaivins jis mano jausmus.*

*Kai rytas išaus, saulė patekės,
Pievoj nuo žiedų rasos nubyrės,
Vingiuotu taku bėgsiu pas tave,
Ten, prie kadagių, pasitik mane.*

*Oš žali beržai, gegutė kukuos,
Oi kaip nesaugu Lietuvos miškuos.
Priešas čia visus suranda takus.
Jei nesaugos Dievas, jie suras ir mus.*

*Mėnulis liūdnai padangėj keliaus,
Ar sunku, vaikai? - niekad nepaklaus.
Gal kraujo lašai kris ant kadagių.
Dieve, neapleiski Lietuvos vaikų.*

Tu toks gražus buvai, bernioke

*Tu toks gražus buvai, bernioke,
Juodom akim, tamsiais plaukais,
Šiandieną juoktis nebemoki -
Prisimenu, kaip tu juokeis.*

*Ir šokdavai tu tartum vėjas
Tyliais gegužės vakarais,
O aš tada tave mylėjau,
Tikėjau tavo pažadais.*

*Bet tavo širdis čia nerimo,
Tėviškėj džiaugsmo neradai,
Palikęs nebaigtą arimą
Parnešti laisvės išėjai.*

*Matei, kaip kovės tavo broliai
Ir alpo motina sena,
Suspaudęs rankoj plieno ginklą,
Sakei - bus laisva Lietuva.*

*O dienos bėgo, metai keitės,
Aš vis prisimenu tave,
Kai šokome drauge suktinį
Tyliam gegužės vakare.*

Aš pasiklausiu šiaurės vėjelio

*Aš pasiklausiu šiaurės vėjelio,
Kokią man dalią atneš rytoj,
O gal tik sunkų juodą vargelį,
Gal reiks man gulti žemėn šalton.*

*Kaip aš norėčiau dar vieną kartą
Pažvelgt, mergyte, tau į akis
Ir pasiklausti, kodėl taip yra,
Dėl ko nuliūdus mano širdis.*

*Prakeikti priešai tave užpuolė,
Grūmeis kaip aras kovos lauke,
Kulka pervėrė jauną krūtinę,
Kojomis spardė priešai tave.*

*Ramiai ilsėkis, mielas berneli,
Širdis manoji ilgai liūdės.
Tokioj jaunystėj paguldei galvą,
Lietuva tave amžiais minės.*

*Pasvires kryžius prie tavo kapo,
Rasos lašelis vilgys gėles,
O gal nuskridęs nuo beržo lapas
Papuoš tau kapą rudens nakčia.*

Išauš pavasaris laukuose

*Išauš pavasaris laukuose
Ir visos gėlės sužydės,
Ir skęs apylinkės žieduose,
O mano širdis vis liūdės.*

*O giesmininkas vyturėlis
Linksmi padangėje giedos,
O mano liūdnos svajonėlės
Tyliai su ilgesiu plasnės.*

*Ir skris svajonės į tą kraštą,
Kur mergužėlė mylima,
Kur jos dainelė tyliai plazda,
Kitam berneliui skiriama.*

*Plasnės svajonės neribotos,
Plasnės per dienas ir naktis,
Kur skęsta dienos ašarotos,
Kur šypsos meilė ir viltis.*

*Ji pins vainiką atminimų
Tolimo Sibiro laukuos,
Ipins ir ilgesio troškimą
Mūs meilės vystančiuos žieduos.*

Žuvusiems partizanams

*Kruvini lavonai ant gatvės gulėjo,
Jauna mergužėlė pro šalį praėjo.
Akis ašarotas ji žemyn nuleido,
Jauną bernužėlį pažino iš veido.*

*Rūbai sudraskyti, numesti į šalį,
Skrebas aplink vaikšto, nes „pabėgti“ gali.
Šaukia: „Ak, mergyte, sustok pažiūrėti,
Ar šitiems banditams čia gera gulėti!“*

*Mergaitė nuliūdus į šalį pasuko,
Daugiau negirdėjo ji balso skrebuko.
Gailios ašarėlės jos veidu riedėjo,
Žuvo bernužėlis, kuris ją mylėjo.*

*O, Dieve brangusis, kam leidi kentėti,
Kad reikia lietuviams ant gatvės gulėti.
Už viską brangesnė jiems buvo Tėvynė,
Kurį pikti priešai po kojom sumynė.*

*Gerbė jie trispalvę ir baltąją Vytį,
Žvaigždės penkiakampės nenori matyti.
„Stalinas mūsų!“ - prakeiktą gruzina
Tautos išdavikai tėveliu vadina.*

*Kai rytuos aušrelė bučiuos melsvą dangų,
Prisimins mergaitė bernužėlį brangų,
Kai baltą ramunę į kasas jai pynė,
Jam per žalią pievą ji taką pramynė.*

*Kai nuo žalių pievų kris sidabro rasos,
Nebemins takelio jos kojelės basos.
Žuvo bernužėliai už Tėvynę brangią,
Jiems tik vyturėliai suvirpins padangę.*

*Ir sena motulė nurimti negali,
Nežino, kur priešai užkasė sūnelį.
Prakeikti bedieviai, gal ateis toks laikas -
Jiems neduos ramybės žuvęs mano vaikas.*

Ateik, o mielas juodaplauki

Ateik ateik, o mielas juodaplauki,
 Ateik taku, kur vaikščiojom abu.
 Tave myliu, tavęs tik vieno laukiu,
 Nes aš tikiu, kad dar ateisi tu.

Jau nesugrįš daugiau nuklydę dienos,
 Žvaigždėtos naktys - pasaka graži.
 Ne man jau skleisis baltas vyšnių žiedas,
 Nes savo meilę tu kitam skiri.

Ateik ateik, be keršto, be piktumo,
 Nuklydę dienos vėl sugrįš - tikiu.
 Mums pražydės baltos laukų ramunės
 Ties tuo taku, kur vaikščiojom abu.

Užgeso mano viltys ir svajonės,
 O dienos bėga pasakų žirgais.
 Aš nežinau, ar mūsų meilės žiedas
 Šalnos pakęstas nors lapus išskeis.

Ateik ateik, žvaigždėtą tylią naktį,
 Ir vyšnios žiedas pražydės tik tau.
 Tu negalvok, kad man pamiršti lengva,
 Tave mylėjau už visus labiau.

Juk tu žinojai, kad aš partizanas,
 Pas tave ateiti - nelaisvi takai,
 O vyšnios žiedas greit kitam pražydo,
 Tau mano meilės buvo per mažai.

*Ateik ateik, nors paskutinį kartą,
Per tamsią girią tuo pačiu taku.
Abu nuskinsim baltą vyšnios žiedą,
Kuris pražydo meilei mudviejų.*

*Aš neateisiu, tu manęs nelauki,
Mintys užpustė taką pas tave.
Aš ginsiu savo pavergtą Tėvynę,
O sumintą meilę nešiu širdyje.*

Kaip mums nemylėt šios brangios šalies

*Vieškelis dulkėtas, šalia jo beržai,
Banguoja Nevėžis taip tyliai tyliai.
Nemunas tėvelis žemės Lietuvos,
Neris ir Šešupė - tai dukrelės jos.*

*Kaip mums nemylėti šios brangios šalies,
Šienpjovių dainelės prie krantų Neries.
Kai gegužy saulė leidžias už kalnų,
Sodo takus puošia žiedai obelių.*

*Kai žemę apgaubia nakties sutema,
Paklunėm pareina motulė viena.
Kažko susimąscius, kažko nerami,
Melsvos akys dega keršto ugnimi.*

*„Kur mano sūnelis, ko tušti namai?“ -
Kas vakarą girdis motulės šauksmai.
Į Sibiro taigas šeima ištremta,
Namuose palikus tiktai ji viena.*

*Kai liejasi kraujas Tėvynės vaikų,
Mėtosi lavonai ant gatvių pilkų.
Čia ir jos sūnelis už laisvę tautos
Savo krauju plovė gatves Raguvos.*

*Kai rytmečio saulė surinkus rąsas,
Motulė į dangų pakėlus rankas.
Ji prašo Dievulio per maldą taikos,
Kad daugiau nežūtų vaikai Lietuvos.*

Nežinomi keliai

*Sunku žydėti, sunku žaliuoti,
Kai krinta šalnos ant žiedų.
Lakštutės čiulbesiu užburtas
Vai koks laimingas buvai tu.*

*Prailgo šaltos, niūrios dienos
Ir mirties šokis ten, miškuos,
Padangė, mėlyna kaip žiedas,
Greitai pavasariu alsuos.*

*Kai ėjo broliai partizanai
Tėvynės kloniais ir miškais,
Jaunos krūtinės, ryžto pilnos,
Nežino kelio, kuriuo eis.*

*Kai melsvos akys atsivėrė,
O aušrą uždegė rytai,
Pakilo jauni partizanai-
Jiems vėl nežinomi keliai.*

*Oi, nepamirš niekad Tėvynė
Krauju pasruvusių takų
Ir tų nežinomų kelelių,
Jaunų brolelių pramintų.*

Marija, pažvelki iš aukšto dangaus. 1948 m

*Marija, pažvelki iš aukšto dangaus,
Matysi, kaip vargsta čia žmonės.
Pavergti, suminti jie priešo baisaus
Vis prašosi Tavo malonės.*

*Ištremti į Sibiro šaltus kraštus
Jie ilgisi savo Tėvynės.
Į Lietuvą mintys pramynė takus.
Jų kančios tokios begalinės.*

*Kai rūkas pakyla ant pievų žalių -
Tai kraujas ir ašaros sesių.
Miesteliuos ant gatvės pilkų akmenų
Ar savo brolelį surasiu?*

*Marija, Marija, globėja visų,
Ištieski pagalbos mums rankų.
Argi brolių kraujo ir mūsų maldų
Tėvynei išpirkt neužtenka?*

Partizano meilė

*Mes partizanai, mes miškų klajūnai,
Kovojam mes drąsiai už laisvę tautos.
Nebodami audrų ir priešų piktųjų
Visad narsiai ginam garbę Lietuvos.*

*Išaušo toks gražus gegužės rytas
Žalioj pievelėj po baltais beržais,
Kada nuvargęs aš ramiai ilsėjaus
Po nakties žygių su savo draugais.*

*Pamačiau aš ją brendant per žalią pievą,
Ramunės žiedas tarp gelsvų kasų,
Jos veidas buvo saulės išbučiuotas -
Tai lietuvaite tėviškės laukų.*

*Iš lūpų jos išsiveržė dainelė,
Tyli, graži, žavinga, kaip jinai.
Nutilo ten ir čiulbantys paukšteliai,
Išgirdę balsą, skambantį tyliai.*

*Ateik, ateik, o mielas bernužėli,
Alyvoms žydint vėliais vakarais.
Aš pasakysiu, ko man širdį skauda,
Kai kraujas plūsta tėviškės laukais.*

*Miegok, miegok, aš tave užliūliuosiu,
Aš bėgsiu ten, kur žydi daug gėlių,
Nuskinsiu tau skaisčiai raudoną rožę,
Prisegsiu ją prie garbanų tamsių.*

*Tie dainos žodžiai mane sužavėjo
Ir kaip gėlelę aš ją pamilau,
Kaip raganiuke ji mane kerėjo,
Be jos laimingas aš nebebuvaу.*

*Kada su priešais tekdavo kovoti,
Į ugnį puoliau drąsiai kaip žvėris.
Kulkomis ardžiau gimtinių juodą žemę
Ir taip aplenkdamо mane mirtis.*

*Bet neilgai aš ten buvaу laimingas,
Klastingai priešai paėmė mane,
Kančiose skendo mano jaunos dienos,
Tik viena meilė liko širdyje.*

Partizano mergaitei

*Tu ateiki per pievą gėlėtą
Prie žaliųjų Nevėžio krantų.
Parymosim prie balto berželio,
Pasvajoti galėsime kartu.*

*Aplankyt aš tavęs negalėsiu,
Nes už laisvę kovot išėjau,
Ginsiu Lietuvą, brangią Tėvynę,
O išsaugosiu meilę tik tau.*

*Žūsta broliai nuo priešų žiauriųjų,
Laisto krauju juodus arimus.
Gal ir mane greit kulka pavijus
Atims meilę ir gimtus namus.*

*Tyliai tyliai banguoja Nevėžis,
Svyra žalios šakelės beržų.
Veltui žiūriu į pievą gėlėtą,
O sulaukti tavęs negaliu.*

Paliko tuščias senas tėvų namas

*Aš išeinu kovot už tėvų žemę,
Kovot už laisvę šalies pavergtos.
Paėmęs į rankas galingą automatą
Suklupau aš prie motinos senos.*

*Palaimink tu mane, o motina brangioji,
Kryžiaus ženklą su drebančia ranka.
Aš išeinu, tik liks pramintas takas,
Aš išeinu, nes šaukia Lietuva.*

*Paliks tuščias tėvų senas namas,
Palinkęs kryžius šalia jazminų,
Klajoja mano mylimi tėveliai
Šaltoj platybėj Sibiro laukų.*

*Balti beržai svyruodavo pakluonėj,
Liūdnam giedojo sode vyturys,
Tiktai daugiau šaltoj tėvų seklyčioj
Nebesužibo languos žiburys.*

Partizanams einant

*Partizanams einant sviro vasarojus,
Gal tai buvo vakar, gal labai seniai,
Vakarinę maldą jiems žiogeliai grojo
Ir skaniai kvepėjo sode jazminai.*

*Pro rūtų darželį pamažu žygiavo
Narsūs partizanai pavergtos tautos,
Švelnutis vėjelis jiems akis bučiavo,
Palinkus šakelė alyvos baltos.*

*Raudoni bijūnai žemyn galvas lenkė
Ir prie jų stovėjo mergaitė graži.
Partizanams priėjus „labas vakaras“ tarė,
Lūpose jos žaidė šypsena skaidri.*

*Tu klausais lakštučių lauke sutemoj
Ir skini žiedelį - myli jį ar ne?
Aš nesužinojau ir nesužinosiu,
Ar apverksi mūšyje kritusį mane.*

*Tarp baltų alyvų, raudonų bijūnų
Ginklai suskambėjo laisvės nešėjų,
Jaunutė mergaitė jiems meiliai kalbėjo
Tarytum lakštutė tarp žalių šakų:*

*Vai už ką Dievulis tokią bausmę skiria,
Kad užleido šalį raudonų gauja?
Kelinti meteliai, kaip kraujuose plūsta
Mūsų nelaiminga brangi Lietuva.*

*Partizanų akys ašarom pasruvo, -
Brangi lietuvaite, tiesą tu sakai,
Kad kraujuose plūsta brangi tėviškėlė,
O už ją aukojas narsūs lietuviai.*

*Gal mes visi krisim kaip pageltę lapai,
Nespėję ištarti nei žodžių maldos,
Tik artojo žagrės lygins mūsų kapą
Ir maži paukšteliai giesmeles giedos.*

*Gal mums reikės žūti prie krantų Dubysos,
Bejėgiams vaikeliams pavergtos šalies.
Neverk, mergužėle, nes bus už Tėvynę
Paskutinis lašas kraujo iš širdies.*

Saulėlydžiui gęstant

*Saulėlydis gęsta, snaudžia žalios pievos,
Baltosios alyvos šlama po langais,
Tik ar sužinosit, ko aš taip ilgiuosi,
Ko manoji širdis laukia vakarais.*

*Vakarui atėjus broliai eis pro vartus,
Armonikos aidas sklis lygiais laukais,
Danguje žvaigždutės sups mėnulio delčią
Ir įmes į lauką, kvepiantį rugiais.*

*Tą vakarą tylų jaunos lietuvaitsės
Po žydinčiom liepom pailsėt susės,
Jų tyli dainelė pasieks tamsų šilą,
Aidui pakartojus garsiau suskambės.*

*Jei tu būsi toli, aš dainas dainuosiu,
Nepajusi skausmo, ilgesio širdies,
O jei nusiminus aš viena liūdesiu,
Tai manąjį skundą tau širdis atspės.*

Mergaitė

*Jau devyniolika metelių,
Kaip šioj žemelėj gyvenu,
Nieks man širdies taip nežavėjo,
Išskyrus tą, kurį menu.*

*Tu padavei man baltą ranką,
Ir sakei: bėgam šiuo keliu.
O sutemoj klajojo akys,
Ieškodamos kitų akių.*

*Aš spėjau, ką likimas lemia,
Ką žada žavinti naktis.
Palaukėj smarkiai lojo šunys -
Čia priešai, bėkim į šalis!*

*O priešų gan pilna grandinė
Sumirgo mėnesienoj čia.
Liūliavo griežlės sutartinę,
Mes išsiskyrėm paslapčia.*

*O kelias paliko toks klaidus,
Daugel pavojų, eit baisu.
Kaip prasilenkus čia su priešu -
Žengt reik į priekį, nors sunku.*

*Kaip greit sutirpo tos minutės, -
Viena sėdėdama mąstau.
Ir šitam popiery eilutės
Bus atminimas man ir tau.*

Dar nesenai tu man kalbėjai

*Dar nesenai tu man kalbėjai:
Bėgsiu parnešt laisvės dienų.
Ir išėjai tu, išskubėjai
Į mišką vienas be draugų.*

*Aptemo dienos, vėjas kaukia,
Man be tavęs nėra šviesos.
O tau paliko namais miškas,
Tu išėjai gint Lietuvos.*

*O aš kaip pasakoj užburta,
Laukiau, ilgėjausi tavęs,
Kaip sena motina suklupus,
Ir be paguodos, be vilties.*

*Kaip būtų linksma, būtų gera,
Pakilt pakrančių drugeliu.
O kaip norėtus dar nors kartą
Žydėt gyvenimu nauju.*

Kalėjime. 1947 m.

*Kaukia rudens vėjai, blaškos qžuolai,
Oi kaip man čia liūdna be tavęs vienai.
Tik tyli paguoda atskrenda tada,
Kai širdį ramina alpstanti malda.*

*Lyg pakąstas žiedas rudenio šalnos
Ilgisi jaunystę laisvės ir dainos.
Ir sapnuos vaidenas Nemuno krantai,
Lygios, plačios lankos ir gimti namai.*

*Tylios ir bežadės slenka dienos čia,
Kur surasti kelią išeit paslapčia?
Vartai geležiniai ir sargas už jų.
Oi kaip man čia ilgu, ilgu, neramu.*

*Kai kančiose tenka nugalėt save,
Mylimą veidą pamatai sapne.
Pabudus iš miego praveri akis -
Vėl tie sargo žingsniai, raktų žvangesys.*

*Akyse vaidenas šėlstanti mirtis,
Šaltos mūro sienos, liūdna ateitis.
Mintimis klajoju tėviškės laukais -
Tai visa paguoda šiais baisiais laikais.*

Kokia tu graži, Tėvyne

*Kokia tu graži, Tėvyne,
Po baltais dangaus beržais!
Senas Nemunas banguoja
Tavo kloniais ir laukais.*

*Siaučia pavasario vėjai,
Krenta ašaros beržų
Ir atrodo, kad mes girdim
Tylų skundą iš gelmių.*

*Ar ilgai dar mindys žemę
Priešai, išgamos tautos?
Ar greit narsūs partizanai
Mums Tėvynę išvaduos?*

*Kai saulėlydis be vėjo
Degins saulę ežere,
Skambi daina artojėlio
Gal pralinksmins ir tave.*

*Ir tą naktį tau vaidensis,
Kad pražydo ir klevai,
Graži daina artojėlio
Buvo skirta tau vienai.*

*Čia gegutė ankstų rytą
Kukuos sode tarp žiedų,
Tekant saulei mergučėlė
Eis rasotu takeliu.*

*Ir vėl daina artojėlio
Rytmetėly suskambės,
Apie brolius partizanus
Dainuot mergaitė padės.*

Nebegriš sūnelis

*Vakaro miglose skęsta žalios pievos,
Sužydėjo sodai taip baltai baltai.
O tu, motinėle, lauki prie vartelių -
Nesugriš sūnelis, nors nukris žiedai.*

*Vieškelius nuplovėm ašarų upeliais,
Per miškus išmynėm siaurus takelius,
Meldėme Mariją - gelbėk mūsų šalį,
Leisk mūsų vaikeliams grįžti į namus.*

*Niekas neišgirdo mūsų maldos žodžių,
Niekas nenušluostė ašarų griaudžių.
Tik pačių juodžiausių naktų sutemose
Klykdavo pelėda alpstančiu balsu.*

*Prieš akis vaidenos greit bėgančios dienos,
Laisvėje praleisti gražūs vakarai,
O nepastebėjot, kad netoli priešai,
Kad tavo sūnelis užmigs amžinai.*

*Staiga suvaitojo priešo automatai,
Leidosi saulutė, nusviro beržai.
Jo jauna širdelė iš skausmo užgeso,
O į žemę krito kraujas kaip žiedai.*

Žuvusiam partizanui

*Kovoje dėl laisvės, drauguži, žuvai,
Nepabaigtą žygį tu mums palikai.
Prisiekiame tavo šventuoju krauju,
Kad eisim mes pramintu tavo keliu.*

*Neverk, motinėle, sūnelio brangaus,
Jis žuvo dėl to, kad šalis nevergaus.
Kovojo už laisvę ir krito dėl jos,
Dėl mūsų šalelės brangios Lietuvos.*

*Nelauk, motinėle, jau jis nebegrįš,
Daugiau nebevaikščios šios žemės keliais,
Negrįš prie savųjų ištarti: „Sudie,
Sudie, motinėle, draugai ir šalie“.*

Tremtinei

*Liūdnas žvilgsnis mažo vaiko:
„Ko verki, mamyt brangi?
Kur mus veža, juk taip šalta,
Pasakyk, kodėl tyli?“*

*Verks, vaikel, tavo dienos,
Ašarose skęs takai,
Tik už tai, kad tavo brolis
Troško laisvės Lietuvai.*

*Sudie tau, brangi Tėvyne,
Alpstanti kryžių šalis -
Sudie, mylimas sūneli -
Žinau, laukia ten mirtis.*

*Oi norėtus apkabinti
Tėviškės plačius laukus,
Jaučiu - niekada negrįšiu,
Kapas Sibire man bus.*

Sapnas

*Sapne mačiau aš gimtą sodžių,
Girgždančių svirtį prie namų,
Takelį, pakelį pramintų,
Krintančius žiedus obelių.*

*Paskendau aš obels žieduose,
Išbristi tako nerandu.
Tik pajutau - kažkas uždėjo
Ledinę ranką antpečių.*

*„Pažvelk, ar manęs nepažįsti?
Juk aš buvau tavo draugu.
Šiandien matau tave laimingą,
O aš purve tebeguliu“.*

*„Kodėl, drauguži, tu be ginklo,
Ir kur tavo kovos draugai?“
„Žinai, kad ilsis jie kapuose,
Tik tu manęs nesuradai“.*

*Staiga aptemo skaisti saulė,
Jis vos tik matėsi rūke,
Išnykdams tarė: „Aš gulėsiu,
Kur priešai užkasė mane“.*

*„Palauk, sakyk, kur tave rasti?
Kokioj vietelėje namai?“
Tik staiga rūkas išsisklaidė -
Pradingo sapnas ir žiedai.*

P. S. Tai paskutinis G. Janulytės-Karpavičienės eilėraštis, skirtas partizanams, parašytas jau sulaukus laisvės dienų, 1994 m. sausio 16 d.

Šis eilėraštis - retrospekcija, be jokios abejonės, skirtas artimam jos jaunystės draugui, bendraminčiui, Vyčio apygardos Žaibo būrio partizanui Jonui Bernatavičiui-Rasputinui. Jis žuvo 1949 m. gruodžio 22 d. Užupušių k., *skrebių* buvo atvežtas į Taujėnų miestelį ir paguldytas ant grindinio šalia jų būstinės. Kur užkastas jo kūnas, nežinoma iki šiol.

Eilėraščiuose minimų partizanų tapatybė nustatyta remiantis šiais šaltiniais:

- Laisvės kovos Anykščių krašte 1944-1954 m. Spausdinta elektroninio žinyno versija. Parengė Rasa Bražėnaitė, Daiva Gadliauskaitė, Gintaras Vaičiūnas ir Antanas Verbickas. Anykščiai, 1998.
- Žuvusių Anykščių krašto partizanų žinynas. Parengė Gintaras Vaičiūnas. Išleido ir spausdino UAB „Petro ofsetas“, Vilnius, 2019.
- Elena Markuckytė, Donatas Pilkauskas. Kovoje už brangią Tėvynę: Vyčio apygardos partizanų istorija. Panevėžio kraštotyros muziejus, Panevėžys, 2012.

ŠV. ONOS NAKTĮ...

Genovaitės Janulytės-Karpavičienės partizaniškų eilėraščių rinktinė

SUDARYTOJAS ROBERTAS PATAMSIŠ

2021-03-29. 60x90/16. 11 sąlyg. sp. lanko. Tiražas 300 egz.

Išleido ir spausdino UAB „Petro ofsetas“

Naujoji Riovonių g. 25C, LT-03153 Vilnius,

tel. +370 5 273 3347, faks. +370 273 3140,

el. paštas priemimas@petroofsetas.lt, www.petroofsetas.lt